

Næringsutvikling, innovasjon og attraktivitet Nord-Trøndelag

KNUT VAREIDE OG HANNA NYBORG STORM

TF-notat nr. 30/2011

TF-notat

Tittel:	Næringsutvikling, innovasjon og attraktivitet. Nord-Trøndelag.
TF-notat nr:	30/2011
Forfatter(e):	Knut Vareide og Hanna Nyborg Storm
Dato:	11.11.2011
Gradering:	Åpen
Antall sider:	70
Framsidedfoto:	
ISBN:	978-82-7401-465-7
ISSN:	1891-053X
Pris:	165,- Kan lastes ned gratis som pdf fra telemarksforsking.no

Prosjekt:	Regionale analyser 2011
Prosjektnr.:	20110140
Prosjektleder:	Knut Vareide
Oppdragsgiver(e):	Innovasjon Norge Nord-Trøndelag

Resymé:	
	Denne rapporten beskriver utviklingen i Nord-Trøndelag med hensyn til befolkning, arbeidsplasser, utdanningsnivå, næringsutvikling, innovasjon og attraktivitet.

Telemarksforsking, Boks 4, 3833 Bø i Telemark. Org. nr. 948 639 238 MVA

Forord

Denne rapporten er en videreføring av tidligere næringsanalyser. Analysene bygger på indikatorer og metoder fra tidligere år, som er oppdatert eller oppgradert. I tillegg introduserer vi enkelte nye tema og indikatorer.

De som har lest tidligere rapporter vil kjenne igjen kapitlene for folketall, arbeidsplasser, NæringsNM og Attraktivitetspyramiden. Attraktivitetspyramiden er oppgradert i år. Metoden for beregning av bostedsattraktivitet, Attraktivitetsbarometeret, er endret vesentlig. Attraktivitetsbarometeret tar nå også med innvandring som grunnlag for beregningene.

I denne rapporten har vi også med to nye kapitler. Det ene kapitlet omhandler utdanningsnivå, det andre innovasjon i næringslivet.

Telemarksforskning har utarbeidet 23 regionale analyser på ulike geografiske nivå i 2011. Oppdragsgiverne har møttes ved fire anledninger underveis for å diskutere innhold, relevans og metoder. Dette har gitt verdifulle innspill til oss som har utarbeidet rapportene.

Bø, 11.11.11

Knut Vareide
Prosjektleder

Innhold

Sammendrag	5
1. Befolkning.....	6
2. Arbeidsplasser	11
3. Utdanningsnivå	18
4. NæringsNM	23
5. Innovasjon i næringslivet	37
6. Attraktivitetspyramiden	48
7. Oppsummerende analyser	66

Sammendrag

Nord-Trøndelag gjør det bedre enn på lenge i NæringsNM. Bedriftene i fylket har framgang når det gjelder omsetningsvekst. En overraskende god nyhet er at fylket har det mest innovative næringslivet når vi vurderer bransje for bransje. Men veksten i arbeidsplasser lar vente på seg. Befolkningsveksten er dermed forholdsvis lav, og bostedsattraktiviteten likeså.

Befolkningen i Nord-Trøndelag vokser, men veksten er betydelig under landsgjennomsnittet. Nord-Trøndelag har lavere fødselsoverskudd enn landet ellers, har mye lavere innvandring og har samtidig en viss lekkasje i netto utflytting til andre fylker.

Dette henger sammen med at veksten i antall arbeidsplasser har vært lav de siste tre årene. Næringslivet i Nord-Trøndelag har færre arbeidsplasser i 2010 enn i 2007. Det er spesielt industrien som har hatt nedgang i antall arbeidsplasser. Kystgruppen er eneste region med særlig vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet.

Nord-Trøndelag har under middels andel av befolkning med høyere utdanning. Næringslivet har også under middels andel ansatte med høyere utdanning, men fylket er langt fra lavest av fylkene i Norge.

Bedriftenes utvikling analyseres i NæringsNM, som måler bedriftenes lønnsomhet, vekst og nyetableringer. Nord-Trøndelag er middels av fylkene i landet i årets NæringsNM, som nummer ti av 19 fylker. Det er en tangering av fylkets bestenotering fra 2003. Kystgruppen og Stjørdalsregionen kom på en delt 11. plass av de 83 regionene i landet. Særlig Kystgruppen har hatt en sterk framgang.

Innovasjon i næringslivet er også målt i denne rapporten, på bakgrunn av tall fra SSBs innovasjonsundersøkelse. Nord-Trøndelag gjør det overraskende bra i denne innovasjonsundersøkelsen. Andelen foretak med innovasjon er tredje høyest av fylkene. Næringsstrukturen i Nord-Trøndelag er ikke gunstig, i og med at det er relativt få foretak i innovative bransjer. Når vi justerer for bransjestrukturen, er næringslivet i Nord-Trøndelag mest innovativt av alle fylkene.

I det siste kapitlet brukes Attraktivitetspyramiden som modell for å beskrive utviklingen. I Attraktivitetspyramiden forklares steders utvikling gjennom deres attraktivitet langs tre dimensjoner: Attraktivitet for bedrifter i basisnæringer, attraktivitet for besøkende og attraktivitet som bosted.

Nord-Trøndelag gjør det dårlig langs bedriftsdimensjonen. Det er ganske sterk nedgang i basisnæringerne i hele fylket, spesielt i industrien. Nord-Trøndelag gjør det mye bedre for besøksnæringerne. Det er stor vekst i besøksnæringerne over hele fylket.

Nord-Trøndelag er ikke spesielt attraktivt som bosted, utenom Stjørdalsregionen. Det er relativt få som innvandrer til Nord-Trøndelag fra utlandet. Den lave bostedsattraktiviteten gjør at den gode næringsutviklingen ikke betales med økt befolkningsvekst.

1. Befolkning

Befolkningsutviklingen er den viktigste indikatoren for regional utvikling. I de fleste kommuner, regioner eller fylker er befolkningsutviklingen den dominerende indikatoren for utviklingen, mens andre måleparametre er underordnet. Vi starter derfor rapporten med en kort oversikt over de viktigste trekkene i befolkningsutviklingen. Alt datagrunnlag i dette kapitlet er fra SSB.

1.1 Befolkningsutviklingen på lang sikt

Befolkningen i Nord-Trøndelag har vokst svakt, men jevnt de siste tiårene. Det har vært befolkningsvekst alle år siden 1998.

I 2010 var veksten på 0,4 prosent av folketallet. Dette førte til en økning på 585 innbyggere. Dette er litt lavere enn veksten de tre foregående årene.

Veksten var imidlertid mye sterkere enkelte år på 50- og 70-tallet.

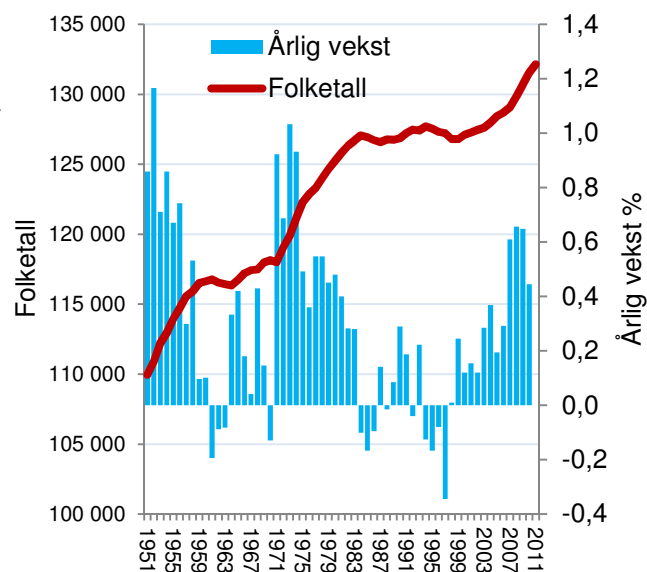
Relativ utvikling

Hvis vi måler Nord-Trøndelags andel av Norges befolkning og endringer i denne andelen, får vi et helt annet bilde på utviklingen. Nord-Trøndelags andel av Norges befolkning har gått jevnlig nedover.

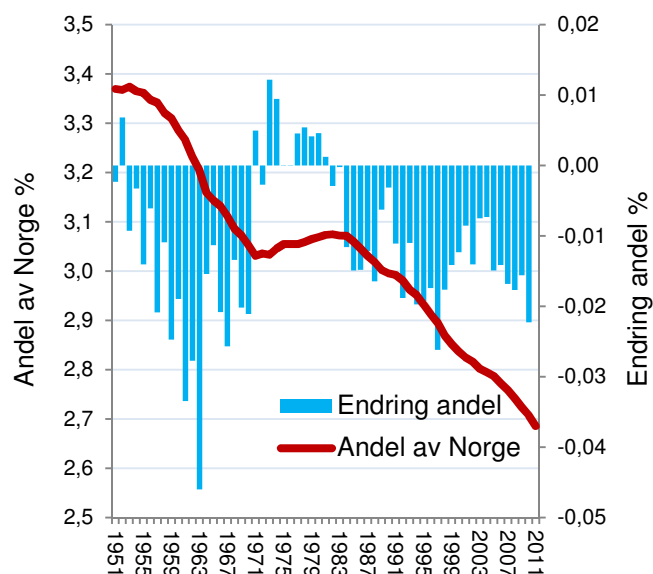
Det er kun på 70-tallet det har vært en periode der andelen av befolkningen har økt. Siden 1982 har andelen stadig blitt redusert.

Når vi ser på den relative utviklingen, ser vi at til tross for at Nord-Trøndelag øker folketallet, taper fylket i forhold til resten av landet.

Norge har fått en sterk befolkningsvekst de siste årene, som følge av økt innvandring. Veksten i Nord-Trøndelag er ikke like sterk som på landsbasis.

Figur 1: Befolkningsutvikling og årlige endringer i befolkningen i Nord-Trøndelag siden 1951.

Figur 2: Utvikling i Nord-Trøndelags andel av Norges befolkning og årlige endringer i denne andelen siden 1951.

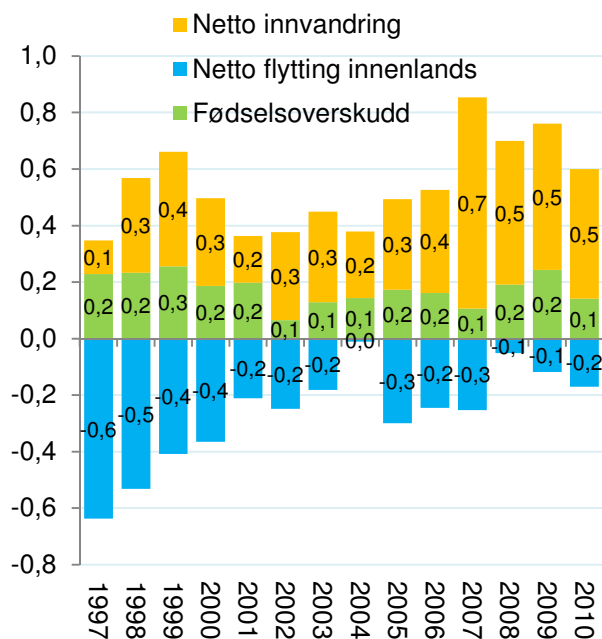
1.2 Befolkningsutviklingen dekomponert

Befolkningsveksten kan splittes opp i tre komponenter: Fødselsoverskudd, netto innvandring og nettoflytting innenlands.

Nord-Trøndelag har hatt positiv fødselsbalanse og netto innvandring i hele perioden. Fødselsoverskuddet er blitt noe redusert, i fra å ligge på mellom 0,2 og 0,3 prosent av folketallet, til å ligge på mellom 0,1 og 0,2 prosent de siste årene.

Innvandringen fra utlandet har økt mye i perioden, og er hovedgrunnen til at folketallet har vokst de siste årene.

Det har vært netto utflytting fra fylket alle årene i perioden, men nettoutflyttingen har blitt betydelig redusert i løpet av perioden.

Figur 3: Befolkningsveksten i Nord-Trøndelag fordelt på fødselsoverskudd, netto innvandring og netto innenlands flytting i prosent av folketallet ved begynnelsen av året.

Relativ utvikling

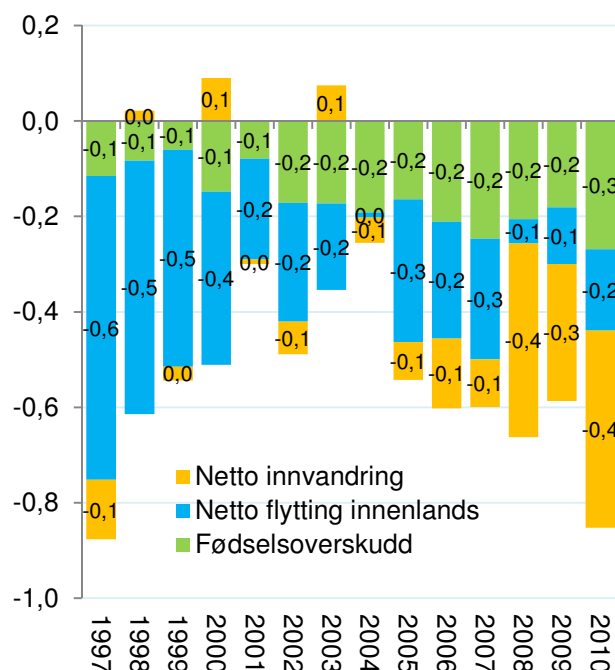
I figur 4 ser vi hvordan de tre komponentene i befolkningsendringen i Nord-Trøndelag avviker fra landsgjennomsnittet.

Figuren viser at Nord-Trøndelag faktisk har en lavere fødselsbalanse enn gjennomsnittet. Landet som helhet vokser med 0,4 prosent gjennom fødselsoverskuddet. Differansen mellom Nord-Trøndelag og resten av landet har økt i perioden.

Nord-Trøndelag har faktisk også har hatt lavere innvandring enn gjennomsnittet de siste årene. Vi kan se at forskjellen mellom innvandringen til Nord-Trøndelag og resten av landet har vært ganske stor de siste tre årene.

Nettoflyttingen mellom Nord-Trøndelag og resten av landet blir den samme som i figur 3, siden den innenlandske nettoflyttingen summeres til null.

Når vi ser på den relative forskjellen mellom Nord-Trøndelag og resten av landet, er det fødselsbalansen og innvandringen som har bidratt mest til at Nord-Trøndelag taper i forhold til resten av landet de siste årene. Tidligere i perioden var det nettoutflyttingen som bidro mest til den relative nedgangen.

Figur 4: Avviket mellom Nord-Trøndelag og Norges fødselsoverskudd, netto innvandring og netto innenlands flytting i prosent av folketallet ved begynnelsen av året.

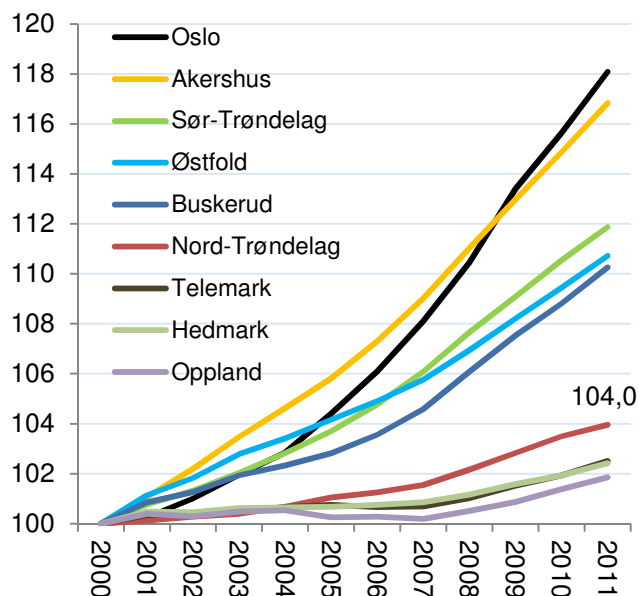
1.3 Sammenliknet med andre fylker

I figur 5 ser vi befolkningsutviklingen i fylkene i Trøndelag og på Østlandet etter 2000.

Befolkningen i Nord-Trøndelag har vokst med fire prosent fra 2000 til 2011. Dette er langt lavere enn Sør-Trøndelag og fylker som Oslo, Akershus, Østfold og Buskerud.

Akershus og Oslo er de to fylkene som hatt høyest vekst av alle fylkene i landet. Oslo har vokst med over 18 prosent i denne perioden.

Telemark, Hedmark og Oppland har imidlertid hatt lavere befolkningsvekst enn Nord-Trøndelag.

Figur 5: Befolkningsutvikling i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Dekomponert

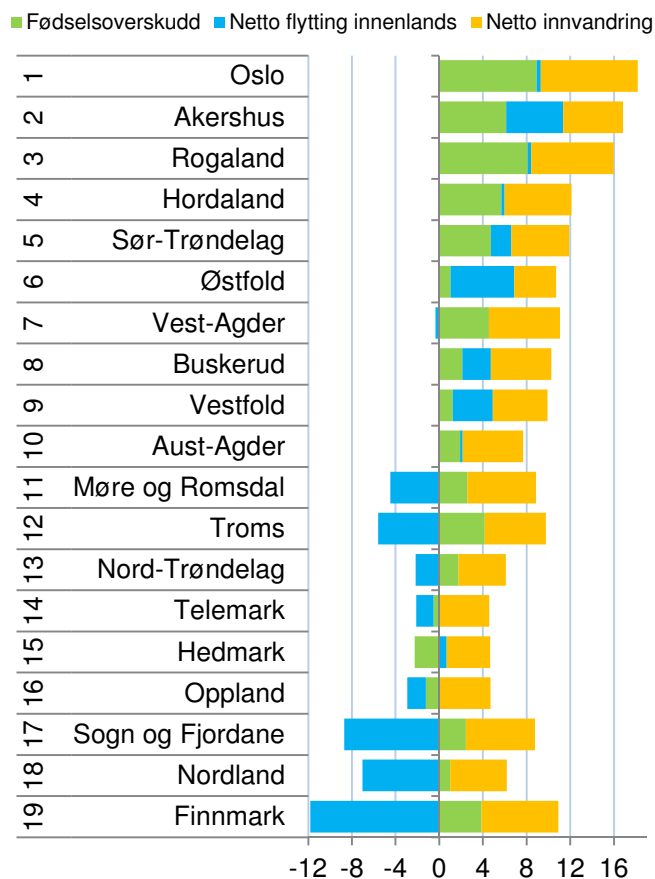
I figur 6 ser vi hvordan veksten i fylkene er fordelt mellom fødselsoverskudd, innenlands nettoutflytting og netto innvandring.

Oslo, som har høyest vekst, har høyest positiv fødselsbalanse og høyest innvandring. Oslo har ikke hatt nevneverdig netto innflytting de siste ti årene. Samme utvikling ser vi i Rogaland og Hordaland, som har hatt tredje og fjerde høyest vekst.

Sør-Trøndelag har hatt noe høyere innflytting, men også her er det innvandring og fødselsbalansen som er de dominerende komponentene.

Det er fylker som Akershus og Østfold som har hatt høyest innflytting i perioden.

Nord-Trøndelag har verken hatt spesielt høy innvandring eller fødselsoverskudd. Nord-Trøndelag har hatt netto utflytting, men flere fylker har hatt vesentlig høyere utflytting enn Nord-Trøndelag. De tre fylkene i nord, samt Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal, har alle hatt høyere utflytting enn Nord-Trøndelag.

Figur 6: Befolkningsveksten i fylkene etter 2000 fordelt på fødselsbalanse, innenlands flytting og innvandring. Prosent av folketallet i begynnelsen av perioden.

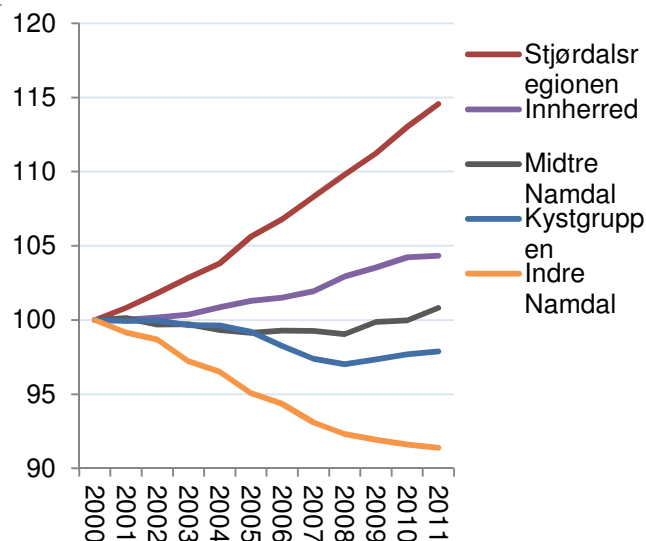
1.4 Befolkningsutvikling i regionene

Regionenes befolkningsutvikling er vist i figur 7.

Stjørdalsregionen har hatt klart sterkest vekst i Nord-Trøndelag. Folketallet har vokst med nærmere 15 prosent siden 2000. Stjørdalsregionen er den eneste regionen i Nord-Trøndelag som har hatt sterkere vekst enn veksten på landsbasis.

Innherred har hatt en vekst på litt over fire prosent. Midtre Namdal har hatt en svak vekst på nesten én prosent.

Kystgruppen og Indre Namdal har hatt en nedgang i folketallet siden 2000. Kystgruppen har hatt en positiv utvikling de siste årene, men har mistet rundt to prosent av folketallet siden 2000. Indre Namdal har imidlertid hatt en jevn nedgang i folketallet. På de siste elleve årene er folketallet redusert med 8,6 prosent.

Figur 7: Befolkningsutvikling i regionene i Nord-Trøndelag i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

1.5 Utvikling i kommunene

Stjørdal har hatt den høyeste befolkningsveksten av kommunene i Nord-Trøndelag, og er den eneste kommunen som har hatt vekst gjennom alle tre komponenter. Stjørdal har hatt en innflytting på 10,3 prosent siden 2000. Folketallet i Stjørdal har vokst med nærmere 19 prosent totalt.

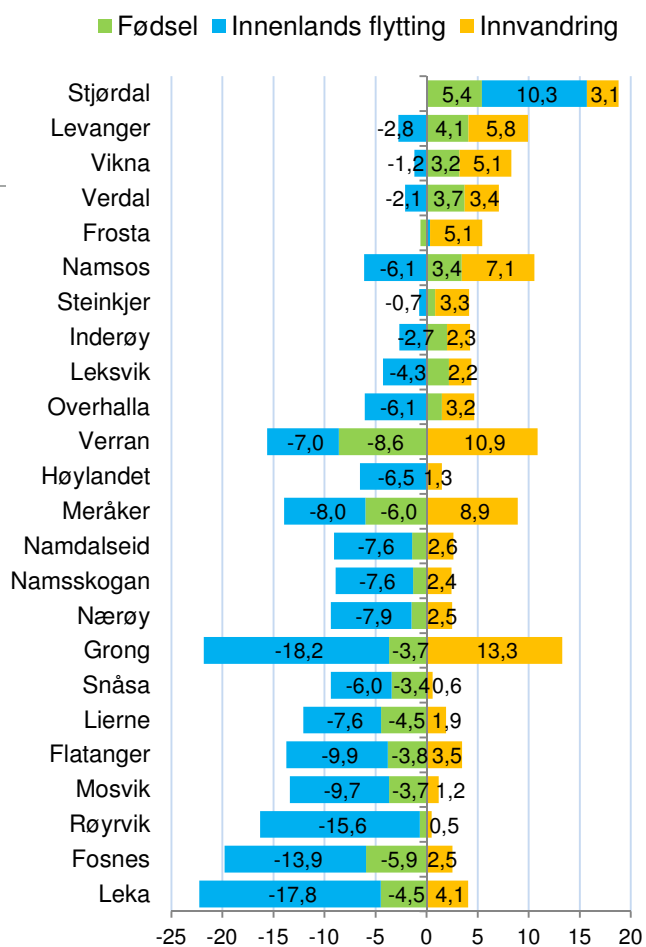
Levanger og Vikna har hatt en vekst på rundt sju prosent, mens Verdal og Frosta har hatt en vekst på rundt fem prosent.

Frosta er den eneste kommunen utenom Stjørdal som har hatt netto innflytting. Innflyttingen har imidlertid vært lav, og Frosta har samtidig hatt et fødselsunderskudd som har vært litt større enn nettoinnflyttingen.

Mange av kommunene i Nord-Trøndelag har slitt med netto utflytting og fødselsunderskudd.

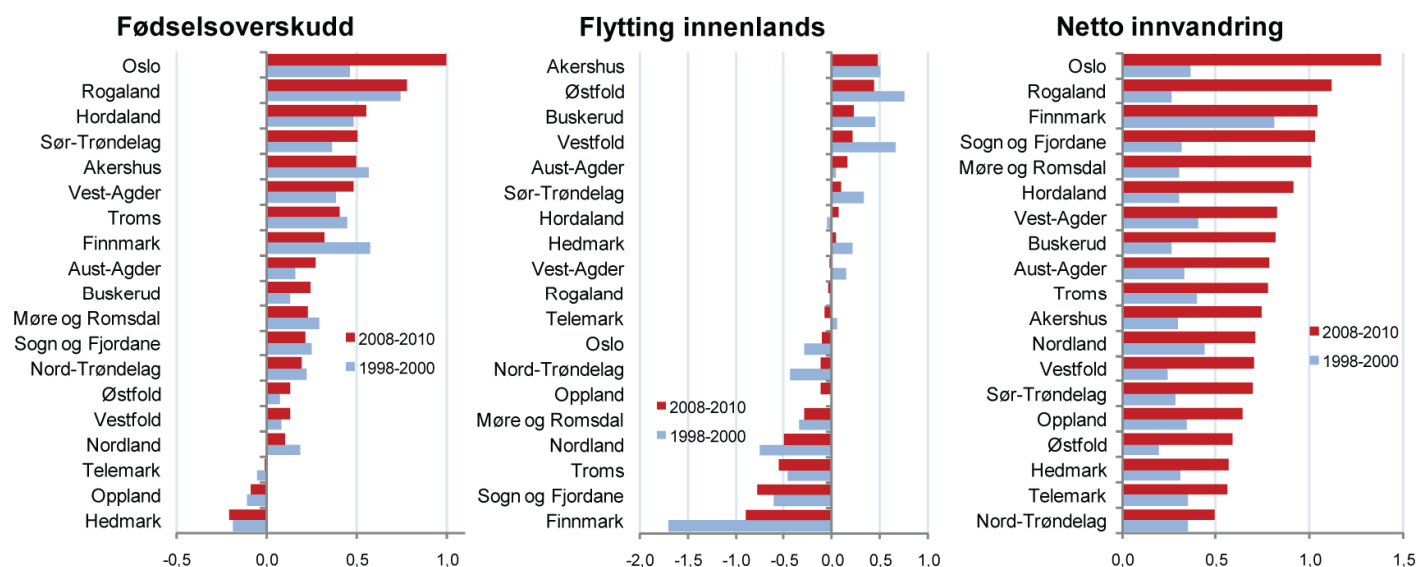
15 av 24 kommuner i Nord-Trøndelag har hatt nedgang i folketallet i perioden 2000-2010.

Høyest nedgang har Fosnes, Leka og Røyrvik hatt. Her har folketallet blitt redusert med over 15 prosent de siste ti årene. Disse kommunene har hatt stor netto utflytting.

Figur 8: Befolkningsutvikling i kommunene i Nord-Trøndelag i perioden 2000-2010.

1.6 Noen trender

Figur 9: Befolkningsendringer i fylkene i siste treårsperiode sammenliknet med treårsperioden 1998-2000, målt som prosent av folketallet.

Vi kan sammenlikne befolkningsendringene de siste tre årene med endringene i treårsperioden ti år tidligere. Det er enkelte nye trekk i befolkningsutviklingen.

Fødselsoverskudd

Oslo er nå det fylket som har klart høyest fødselsoverskudd. Dette er en ny situasjon. For ti år siden hadde fylker som Finnmark, Akershus, Hordaland og Rogaland høyere fødselsoverskudd enn Oslo. De siste tre årene har fødselsoverskuddet alene gitt en befolkningsvekst på over én prosent årlig i Oslo. Trenden er at stadig flere barn blir født i de største byene. Hordaland og Sør-Trøndelag har også økt sitt fødselsoverskudd.

Fødselsoverskuddet har økt i Norge som helhet, men mange fylker har hatt nedgang. Størst nedgang har Finnmark hatt.

Flyttinger mellom fylkene

Det kan se ut til at flyttingen mellom fylkene har blitt litt mindre de siste ti årene. De fylkene som tapte mest i netto utflytting for ti år siden, Finnmark og Nordland, har lavere netto utflytting nå.

Samtidig har fylkene med høyeste innflytting for ti år siden, Vestfold, Østfold, Akershus og Buskerud, alle lavere netto innflytting.

Innvandringen

Innvandringen har økt svært raskt. De siste tre årene er det arbeidsinnvandring fra EU-land som har økt mest, mens innvandring av flyktninger har minket.

Oslo har nå klart høyest innvandring. Finnmark hadde høyest innvandring tidligere, og har nå tredje høyest innvandring. Rogaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal har også hatt høy innvandring de siste tre årene. Dette er sannsynligvis arbeidsinnvandring som reflekterer vekst i næringslivet. Fylker som Nord-Trøndelag, Telemark og Hedmark hadde forholdsvis høy innvandring tidligere, men har nå lavest innvandring av alle fylkene.

De regionale konsekvensene er at fødselsbalansen og innvandringen nå er de viktigste drivkreftene bak sentraliseringen. Disse faktorene har tidligere bidratt til å dempe sentraliseringen. Flyttingen, som tidligere var årsaken til sentraliseringen, har nå blitt litt mindre viktig. Det vil gjøre arbeidet med å snu sentraliseringen mer sammensatt. Det er ikke lenger nok å stoppe utflyttingen fra distriktene.

2. Arbeidsplasser

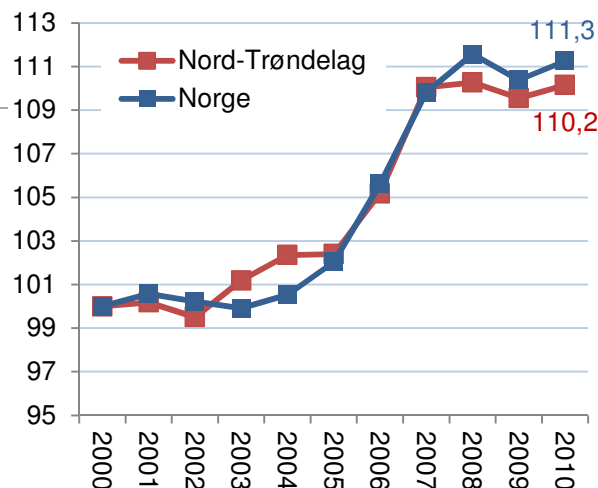
I dette kapitlet skal vi se på utviklingen i arbeidsplassene i Nord-Trøndelag. Alle data er fra registerbasert sysselsettingsstatistikk fra SSB.

2.1 Arbeidsplassutvikling i Nord-Trøndelag

Utviklingen i antall arbeidsplasser i Nord-Trøndelag siden 2000 er vist i figur 10, og sammenliknet med utviklingen i Norge.

Antall arbeidsplasser i Norge sank fra 2008 til 2009, men i 2010 ble det igjen vekst.

Nord-Trøndelag har hatt en utvikling som er veldig lik utviklingen i resten av landet, men har hatt en litt svakere vekst i arbeidsplasser etter 2007. Siden 2000 har veksten i Nord-Trøndelag vært på 10,2 prosent, mens veksten på landsbasis har vært 11,3 prosent.

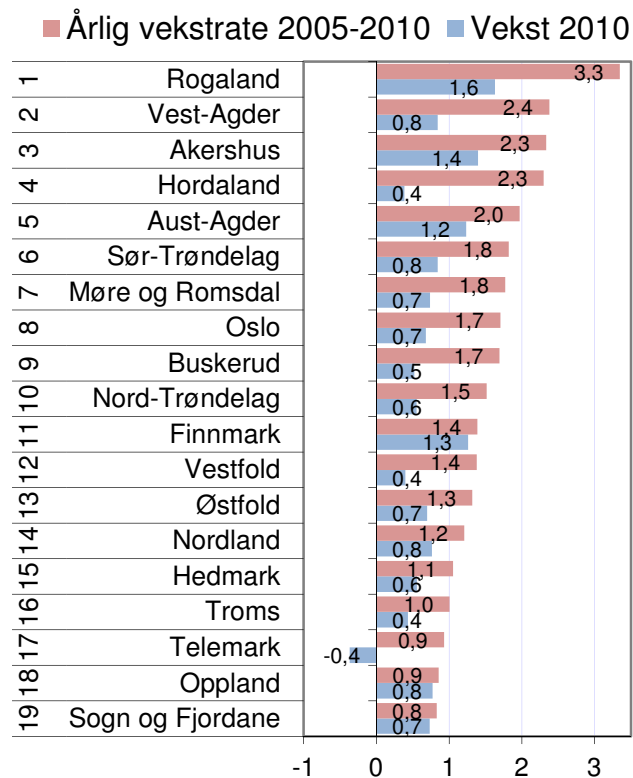
Figur 10: Utviklingen i antall arbeidsplasser i Nord-Trøndelag og Norge i perioden 2000-2010, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Arbeidsplassutvikling i fylkene

De siste fem årene har Nord-Trøndelag hatt en årlig vekstrate på 1,5 prosent. Dette plasserer Nord-Trøndelag på plassen under middels blant de 19 fylkene i landet.

I 2010 hadde Nord-Trøndelag en vekst på 0,6 prosent. Dette var 14. svakest i landet.

Rogaland har hatt sterkest vekst de fem siste årene, med en årlig vekstrate på hele 3,3 prosent. Rogaland fikk også sterkest vekst i 2010, med 1,6 prosent.

Figur 11: Vekst i antall arbeidsplasser i fylkene i 2010 og i perioden 2005-2010.

Arbeidsplassutvikling i regionene

Stjørdalsregionen har hatt sterk vekst i antall arbeidsplasser de siste årene, veksten siden 2000 har vært på over 17 prosent. Dette er høyt over landsgjennomsnittet.

Innherred har hatt en vekst som har vært nesten identisk med utviklingen i Norge. Innherred har hatt en vekst på 11,2 prosent siden 2000, en promille lavere enn landsgjennomsnittet.

De andre regionene i Nord-Trøndelag har hatt en vekst som er under landsgjennomsnittet.

Midtre Namdal har hatt en vekst på 9,7 prosent siden 2000.

Kystgruppen har hatt en sterk vekst de siste årene, og hadde vekst i 2009, da de fleste andre regionene mistet arbeidsplasser.

Indre Namdal har like mange arbeidsplasser i 2010 som de hadde i 2000.

Arbeidsplassutvikling i kommunene

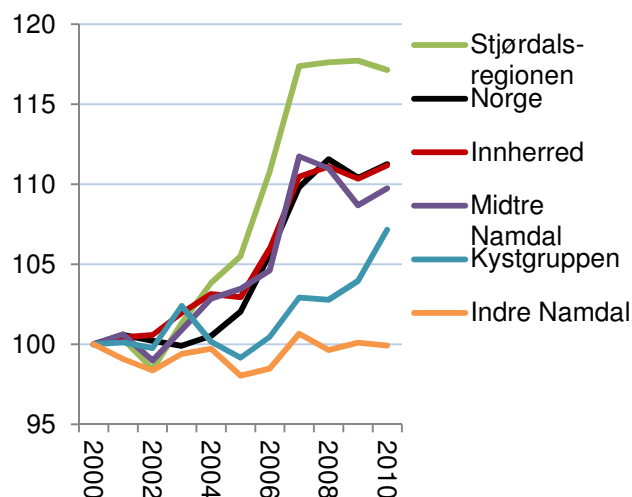
Arbeidsplassstatistikken for kommunene har ofte ganske store prosentvise utslag for enkeltår, og det er dermed best å se utviklingen over noe tid. I figur 13 er kommunene rangert etter årlig vekstrate de siste fem årene.

Det er Flatanger som har hatt den sterkeste veksten av kommunene i Nord-Trøndelag, med en vekstrate på 3,4 prosent årlig de siste fem årene. Flatanger hadde også høyest vekst i fylket i 2010, med en vekst på 8,1 prosent.

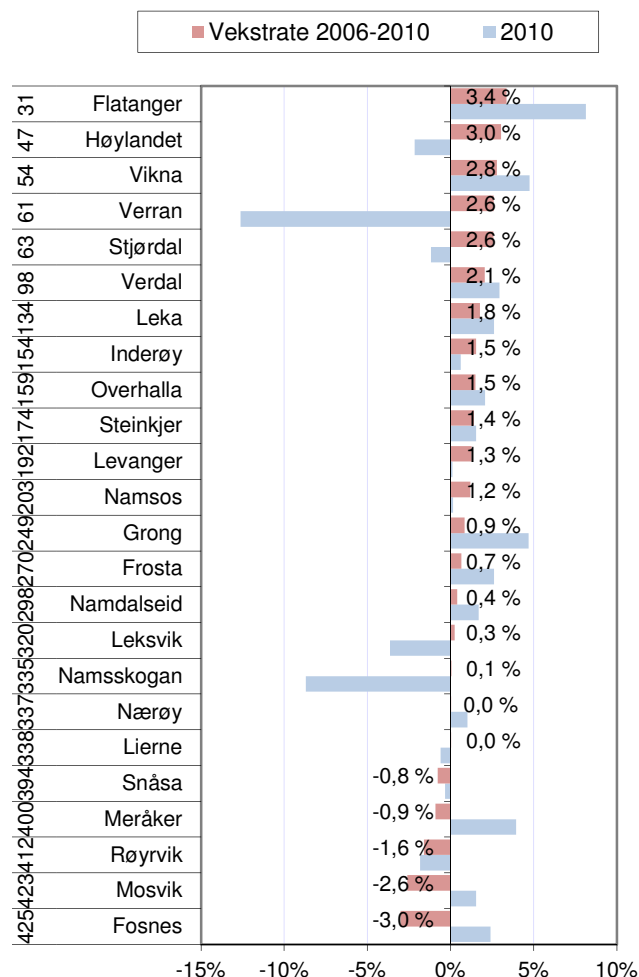
Høylandet har også hatt en årlig vekst på tre prosent, til tross for nedgang i arbeidsplasser i 2010. Disse to kommunene er blant de 50 kommunene med høyest vekst i landet.

Fem kommuner har hatt nedgang i antall arbeidsplasser i perioden 2006-2010. Fosnes har hatt størst nedgang, etterfulgt av Mosvik, Røyrvik, Meråker og Snåsa. Fosnes har mistet tre prosent av arbeidsplassene årlig siden 2000. Bare fem kommuner har hatt større nedgang.

I 2010 har ni kommuner hatt nedgang i antall arbeidsplasser. Verran mistet 12,6 prosent av arbeidsplassene dette året, mens Namsskogan mistet 8,7 prosent. Til tross for den store nedgangen i 2010, har Verran hatt en vekst på 2,6 prosent i antall arbeidsplasser årlig siste femårsperiode.

Figur 12: Arbeidsplassutvikling Norge og i regionene i Nord-Trøndelag i perioden 2000-2010, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Figur 13: Vekst i antall arbeidsplasser i prosent for 2010, og årlig vekstrate for de siste fem årene. Rangering med hensyn til vekst de siste fem årene blant de 430 kommunene i landet er vist til venstre.

Privat og offentlig sektor

De økonomiske konjunkturerne kan i stor grad avleses av veksten i antall arbeidsplasser i privat sektor. Fra 2003 til 2008 var det sterk vekst. I 2009 kan vi se effekten av finanskrisen, med en sterk nedgang i antall arbeidsplasser i privat sektor. Antall offentlige arbeidsplasser økte sterkt i 2009, som følge av at staten økte sine utgifter for å unngå sterk vekst i arbeidsledigheten.

I 2010 ble det igjen en liten vekst i næringslivet i Norge, da antall arbeidsplasser økte med 0,3 prosentpoeng. Offentlig sektor økte med 1,9.

Nord-Trøndelag har hatt sterkere vekst i private arbeidsplasser enn ellers i landet i perioden 2000-2010. Fra 2000 til 2010 økte antall private arbeidsplasser i Nord-Trøndelag med over 12,3 prosent, mens veksten har vært på 10,7 prosent på landsbasis.

Veksten i offentlige arbeidsplasser i Nord-Trøndelag har imidlertid vært halvparten så stor som veksten ellers i landet. Nord-Trøndelag har fått 6,2 prosent flere offentlige arbeidsplasser siden 2000, mens veksten i Norge har vært på 12,6 prosent.

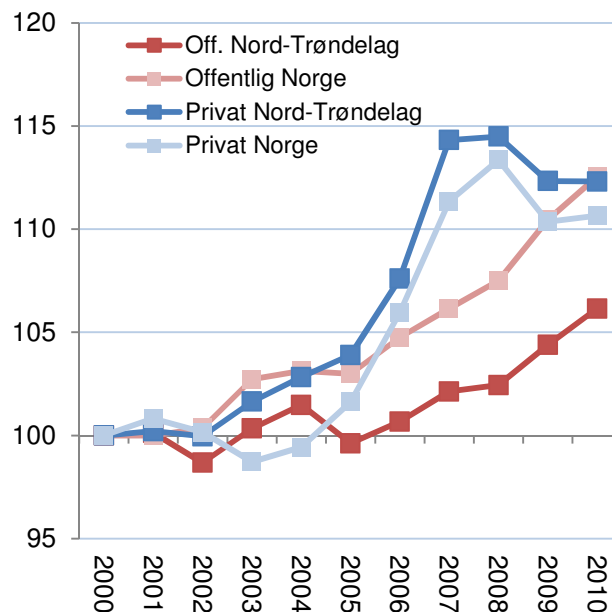
Offentlig sektor

I figur 15 har vi splittet opp arbeidsplassene i offentlig sektor i statlige, fylkeskommunale og kommunale arbeidsplasser. Vi ser da på utviklingen etter 2002, fordi sykehusene ble flyttet fra fylkeskommunene til staten det året.

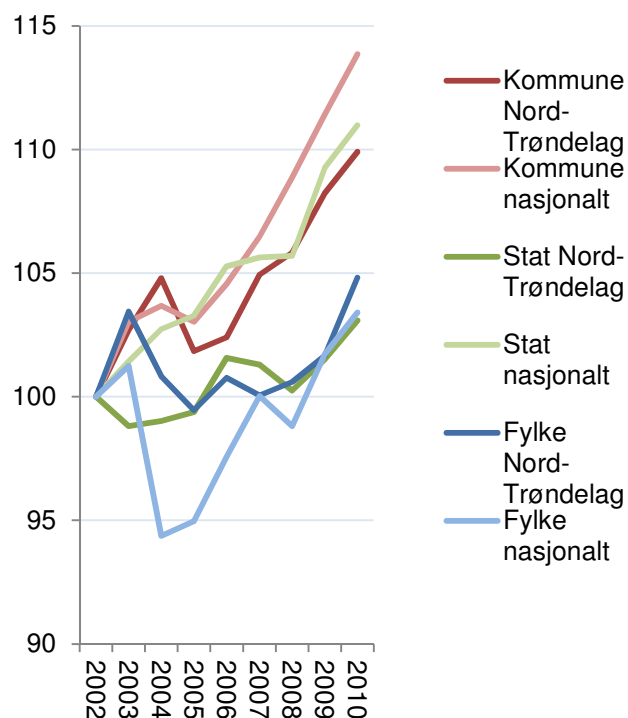
Nord-Trøndelag har hatt høyest utvikling i antall kommunale arbeidsplasser. Det har blitt 1203 flere arbeidsplasser i kommunal sektor i Nord-Trøndelag siden 2002, som gir en vekst på nesten ti prosent. Dette er likevel lavere enn veksten på landsbasis, som var på 13,9 prosent.

Det har vært litt høyere vekst i fylkeskommunale arbeidsplasser i Nord-Trøndelag enn i resten av landet. Det var imidlertid ikke mer enn 1682 arbeidsplasser i fylkeskommunen i utgangspunktet. Veksten har bare vært på 81 arbeidsplasser.

Det har vært en del lavere vekst i statlige arbeidsplasser i Nord-Trøndelag enn landsgjennomsnittet. Veksten har vært på 3,1 prosent i Nord-Trøndelag, mot 11 prosent nasjonalt. Dette har gitt 162 flere arbeidsplasser i Nord-Trøndelag.

Figur 14: Utvikling i antall arbeidsplasser i privat og offentlig sektor i Nord-Trøndelag og Norge i perioden 2000-2010, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Figur 15: Utvikling i antall arbeidsplasser i offentlig sektor i Nord-Trøndelag og Norge i perioden 2002-2010, indeksert slik at nivået i 2002=100.

Bransjer

Veksten i antall arbeidsplasser i ulike bransjer i Nord-Trøndelag er vist i figur 16.

Det har ikke vært spesielt høy vekst i noen bransjer i Nord-Trøndelag i 2010. Høyest vekst har det vært i transport og lagring, som fikk 94 flere arbeidsplasser. Nest høyest vekst var det i handel, som fikk 84 flere arbeidsplasser.

I 2009 var det imidlertid høy vekst i personlig tjenesteyting, som økte med 291 arbeidsplasser. Personlig tjenesteyting er dermed den bransjen som har økt mest de siste to år.

I 2010 var det nedgang på 215 arbeidsplasser i forretningsmessig tjenesteyting, finans og eiendom.

Industri og landbruk og fiske er de to bransjene som har mistet flest arbeidsplasser i de to siste årene. Industrien mistet 101 arbeidsplasser i 2010, og hele 738 i 2009. Landbruk og fiske mistet 230 i 2009 og 46 i 2010.

Relativ vekst i bransjer

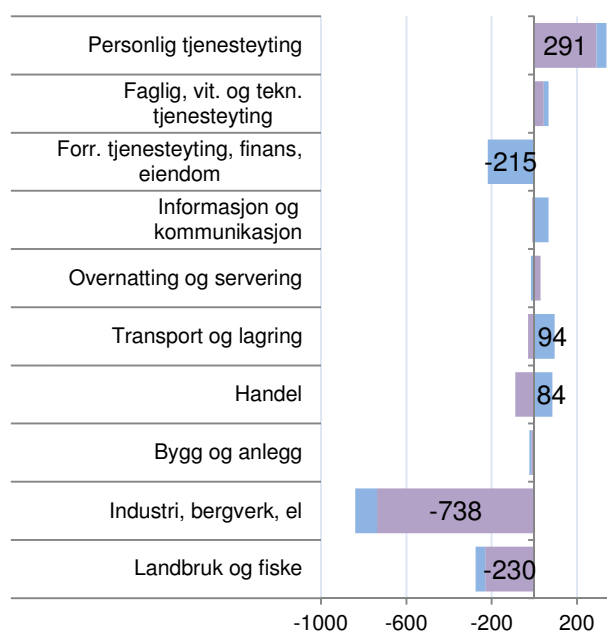
For å få fram endringene i antall arbeidsplasser i ulike bransjer i Nord-Trøndelag i forhold til resten av landet, har vi beregnet differansen mellom endring i antall arbeidsplasser i de enkelte bransjene i Nord-Trøndelag i prosent, og tilsvarende endring i bransjene på landsbasis, de siste to årene.

Nord-Trøndelag har hatt en spesielt god utvikling i antall arbeidsplasser i informasjon og kommunikasjon sammenliknet med resten av landet. Bransjen hadde bare en vekst på 66 arbeidsplasser i Nord-Trøndelag i 2010, men dette førte til en vekst på 10 prosent, noe som var langt over landsgjennomsnittet. Nord-Trøndelag har også hatt god vekst i transport og lagring og faglig, vitenskaplig og teknologisk tjenesteyting relativt til resten av landet.

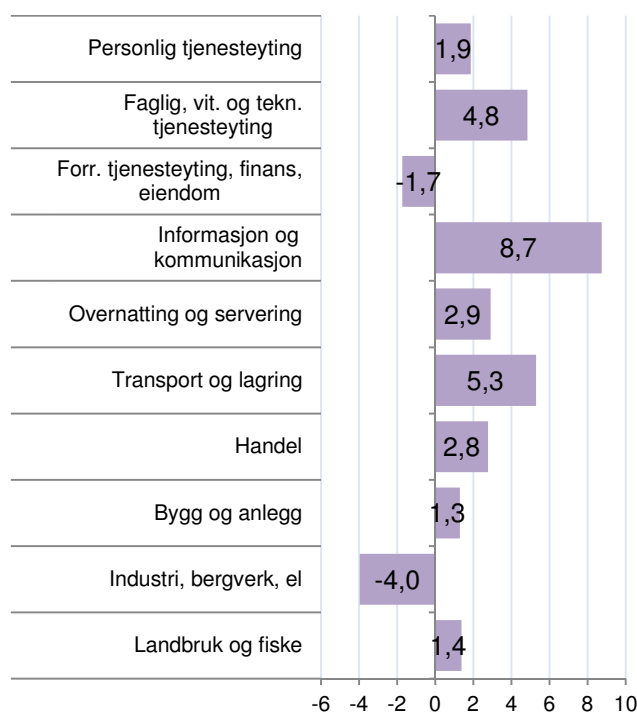
Selv om veksten ikke har vært stor målt i antall arbeidsplasser, har Nord-Trøndelag hatt en bedre utvikling enn resten av landet i alle bransjer, med unntak av to.

Nord-Trøndelag har hatt en spesielt dårlig utvikling i industri, der nedgangen har vært større enn i resten av landet. Fylket har også hatt større nedgang i forretningsmessig tjenesteyting, finans og eiendom.

■ Vekst 2009 ■ Vekst 2010

Figur 16: Vekst i antall arbeidsplasser i ulike bransjer i privat sektor i Nord-Trøndelag i 2009 og 2010.

Figur 17: Differanse mellom prosentvis vekst i de enkelte bransjene i Nord-Trøndelag og veksten i bransjene på landsbasis de siste to årene (2009 og 2010).

Pendling i regionene

Alle regionene i Nord-Trøndelag har netto utpendling. De fleste regionene i landet har netto utpendling, og er et resultat av at de store byene har en høy netto innpendling.

Midtre Namdalen har lavest netto utpendling av regionene i Nord-Trøndelag, og nettoutpendlingen har blitt lavere i løpet av perioden 2000-2010. I 2010 tilsvarte nettoutpendlingen 3,4 prosent av sysselsettingen.

Kystgruppen og Innherred har også fått noe lavere netto utpendling de siste årene. I 2010 tilsvarte nettoutpendlingen nærmere seks prosent av sysselsettingen i disse to regionene.

Stjørdalsregionen var i begynnelsen av perioden den som hadde høyest netto utpendling, men har redusert nettoutpendlingen mye. I 2010 tilsvarte nettoutpendlingen 9,2 prosent av sysselsettingen.

Høyest netto utpendling i Nord-Trøndelag har Indre Namdal. Dette er den eneste regionen i fylket der nettoutpendlingen har økt. Her tilsvarte nettoutpendlingen 12 prosent av sysselsettingen i 2010.

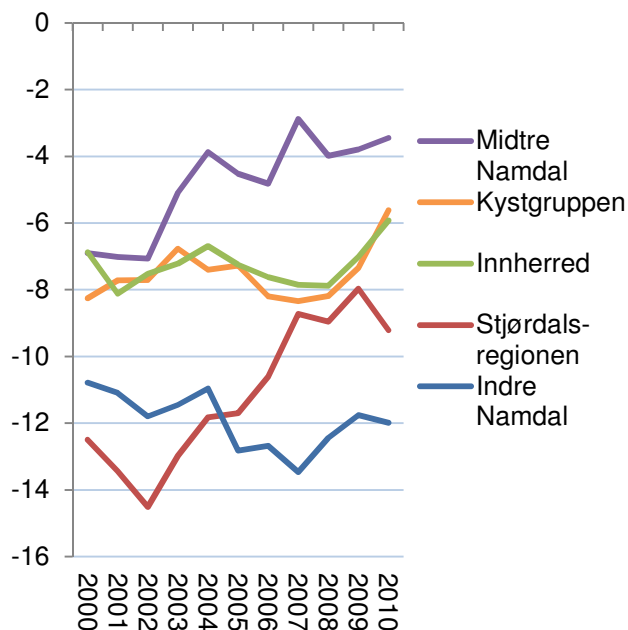
Nettopendling i kommunene

Tre kommuner i Nord-Trøndelag hadde overskudd av arbeidsplasser i 2010. Vikna hadde en netto innpendling på 13 prosent av sysselsettingen i 2010. Dette er 25. høyest i landet. Nettoinnpendlingen har økt mye siden 2000, da nettoinnpendlingen var på 1,6 prosent.

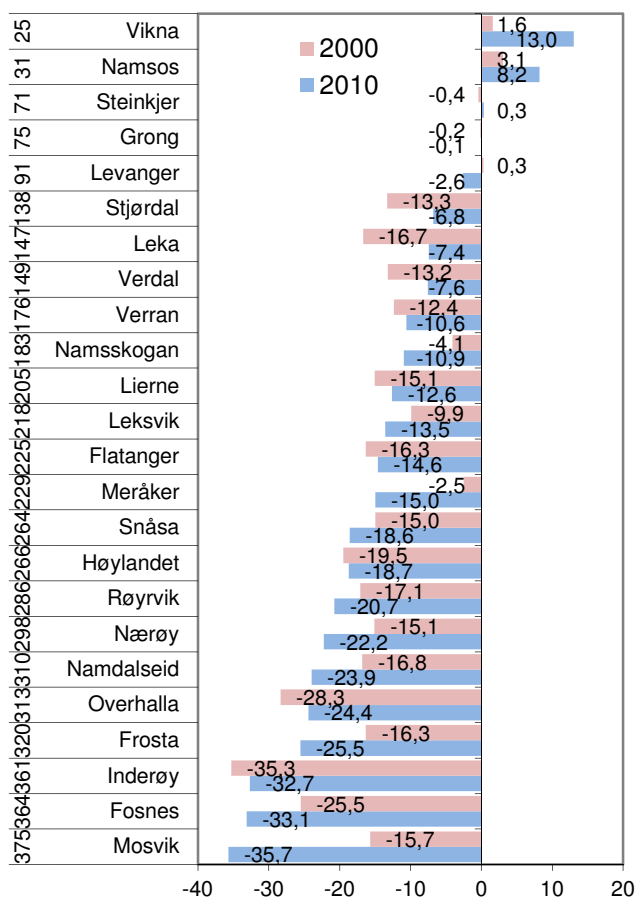
Namsos hadde en netto innpendling på 8,2 prosent i 2010. Nettoinnpendlingen har også her økt fra 2000, da innpendlingen tilsvarte 3,1 prosent av sysselsettingen.

Steinkjer hadde også en liten netto innpendling i 2010, men det var nærmest balanse mellom inn- og utpendling i både 2010 og 2000. Det samme hadde Grong, men her var det en liten netto utpendling i 2010.

Nord-Trøndelag har også mange kommuner med høy netto utpendling. Mosvik, Fosnes og Inderøy har høyest netto utpendling. I alle disse kommunene tilsvarte nettoutpendlingen over 30 prosent av sysselsettingen i 2010.

Figur 18: Nettopendling i prosent av sysselsettingen i regionene i Nord-Trøndelag i perioden 2000-2010.

Figur 19: Nettopendling i prosent av sysselsetting i kommunene i Nord-Trøndelag i 2000 og 2010. Til venstre vises rangering blant landets 430 kommuner i 2010.

Arbeidsmarkedsintegrasjon

Arbeidsmarkedsintegrasjon er summen av innpendling som andel av arbeidsplasser og utpendling som andel av sysselsatte. Arbeidsmarkedsintegrasjon kan også tolkes som pendlingsmuligheter. Arbeidsmarkedsintegrasjon er et begrep som Telemarksforskning har introdusert, og som har stor strategisk betydning for regional utvikling.

Stjørdalsregionen har aller høyest arbeidsmarkedsintegrasjon av regionene i Trøndelag, og er nummer 12 i landet.

Indre Namdal har litt bedre arbeidsmarkedsintegrasjon enn middels blant regionene, mens Midtre Namdal har litt under middels arbeidsmarkedsintegrasjon.

Innherred har ganske lav arbeidsmarkedsintegrasjon, og er nummer 64 i landet.

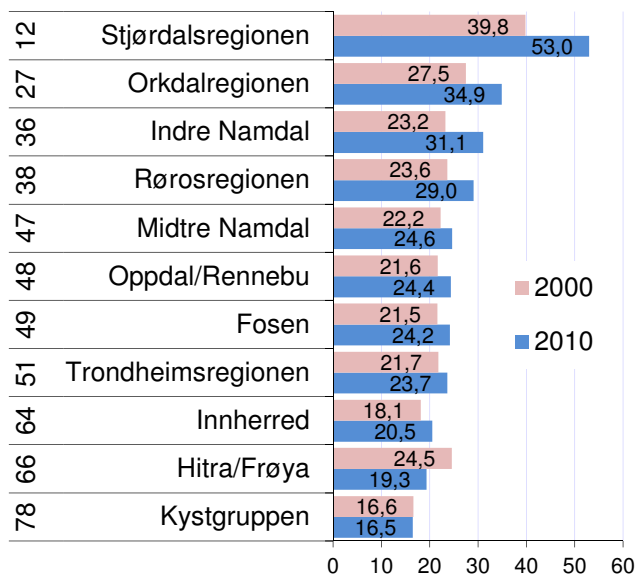
Lavest arbeidsmarkedsintegrasjon av regionene i Trøndelag har Kystgruppen, som kommer på 78. plass blant de 83 regionene i Norge.

Arbeidsmarkedsintegrasjon i kommunene

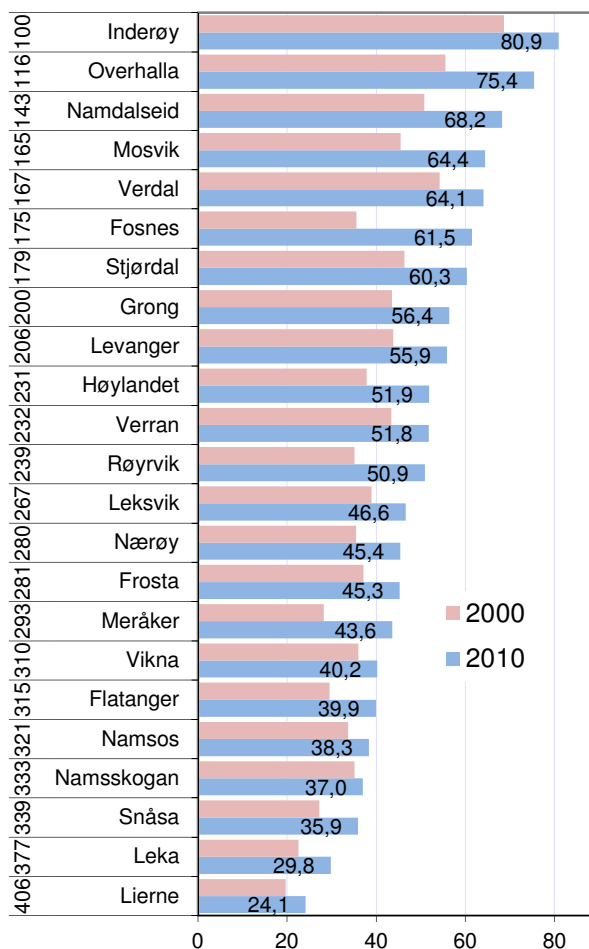
Inderøy er den kommunen som har høyest arbeidsmarkedsintegrasjon Nord-Trøndelag, men har ikke spesielt høy arbeidsmarkedsintegrasjon i landsammenheng. Inderøy er nummer 100 av de 430 kommunene i landet. I Inderøy utgjør summen av innpendling som andel av arbeidsplasser og utpendling som andel av sysselsatte 80,9 prosent.

I Nord-Trøndelag er det mange kommuner med lav arbeidsmarkedsintegrasjon. Aller lavest arbeidsmarkedsintegrasjon har Lierne, som er nummer 406 i landet. Her utgjør summen av innpendling som andel av arbeidsplasser og utpendling som andel av sysselsatte bare 24,1 prosent.

For kommuner med høy arbeidsmarkedsintegrasjon betyr attraktivitet som bosted forholdsvis mye, og man er mindre avhengige av næringsutviklingen i egen kommune.

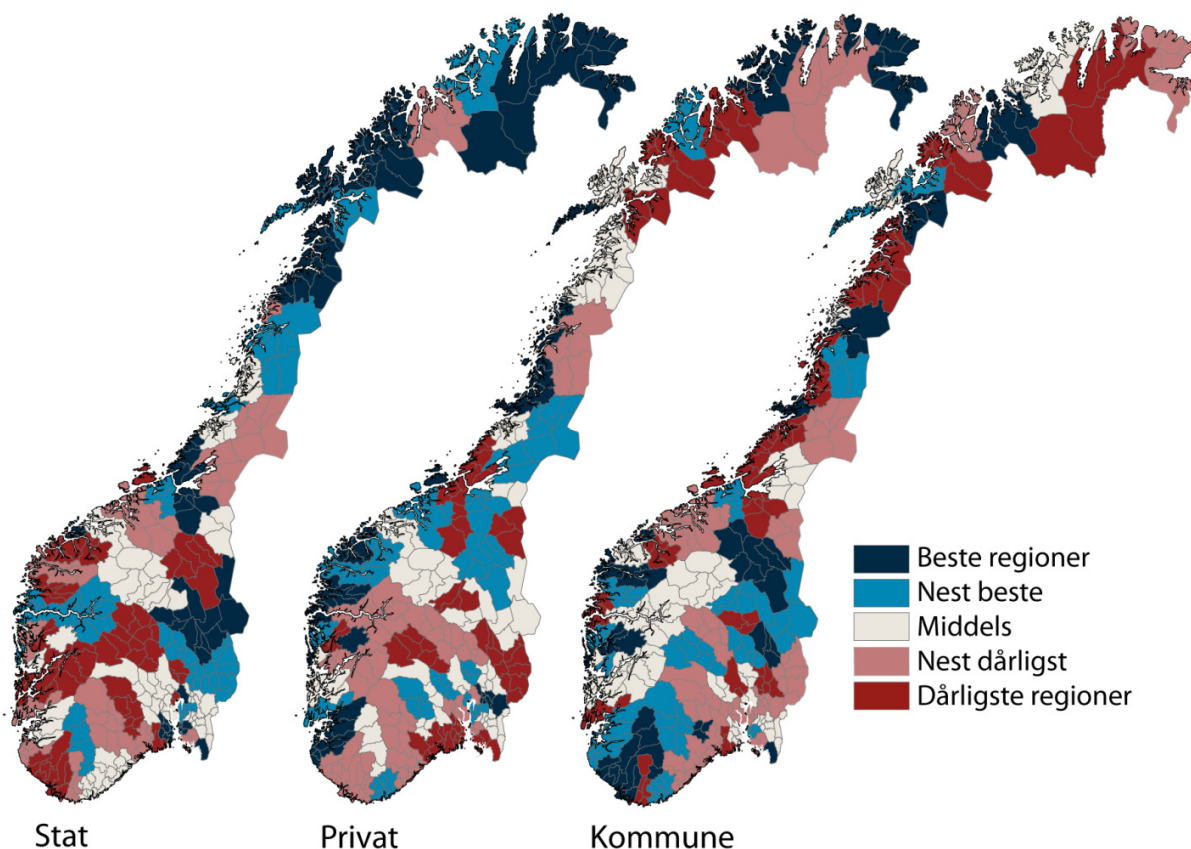

Figur 20: Arbeidsmarkedsintegrasjon i regionene i Trøndelag i 2000 og 2010. Til venstre vises rangering blant landets 83 regioner i 2010.

Figur 21: Arbeidsmarkedsintegrasjon i kommunene i Nord-Trøndelag i 2000 og 2010. Til venstre vises rangering blant landets 430 kommuner i 2010.

2.2 Trender: Vekstbidrag fra ulike sektorer

Figur 22: Vekstbidrag i form av endring i antall arbeidsplasser i prosentpoeng av samlet sysselsetting i årene 2009 og 2010. De 83 regionene er rangert i forhold til hverandre i kartene slik at de danner fem grupper.

I kartene over har vi sett på vekstbidrag til sysselsettingen fra de ulike sektorene statlig sektor, privat sektor og kommunal sektor i 2009 og 2010. Fylkeskommunale arbeidsplasser er ikke med, ettersom disse har bidratt svært lite. I disse to årene har antall arbeidsplasser i privat sektor bidratt med en nedgang på 1,7 prosent av sysselsettingen i Norge, statlig sektor med en vekst på 0,5 prosent og kommunal sektor med en vekst på 0,8 prosent. I kartene er det de relative forskjellene mellom regionene for hver sektor som er markert.

Det er regioner på Vestlandet og i nord som har hatt best utvikling i privat sektor. Hitra/Frøya og Ryfylke har hatt sterkest vekst i næringslivet de siste to årene. Mange distriktsregioner har hatt en relativt god utvikling i næringslivet etter finanskrisen, blant dem mange fiskeriregioner.

Veksten i kommunesektoren er ganske jevnt spredt mellom landsdelene. Mange distrikts-

regioner fikk sterk vekst. Det er litt pussig at mange regioner med svak befolkningsvekst har høy vekst i kommunale arbeidsplasser, mens noen regioner med høy befolkningsvekst har lav vekst. En skulle kanskje tro at antall arbeidsplasser i kommunesektoren var sterkt knyttet til befolkningsutviklingen.

Vestlandet er tapere når det gjelder statlig sektor. Her er det regioner på Østlandet, Trondheimsregionen og mange regioner i nord som har fått vekstimpulser. Det har blitt 12 672 flere statlige arbeidsplasser de siste to årene. 4078 av disse havnet i Oslo, mens Trondheimsregionen fikk en økning på 1124 arbeidsplasser. Over 40 prosent av de nye statlige arbeidsplassene kom altså i Oslo og Trondheim. Statlig sektor har dermed bidratt til å forsterke sentraliseringen i de siste to årene, med unntak av i de nordligste fylkene, der mange distriktsregioner har fått drahjelp fra veksten i statlig sektor.

3. Utdanningsnivå

Utdanningsnivå i befolkning og arbeidsliv er et tema som opptar mange i forbindelse med regional utvikling. Utdanningsnivået i befolkningen varierer mye mellom ulike steder i Norge. I dette kapitlet skal vi først beskrive disse variasjonene. Deretter skal vi se på utdanningsnivået i arbeidsmarkedet, spesielt i privat sektor.

En enkel måte å beskrive utdanningsnivået på, er å fordele befolkningen etter tre nivåer av utdanning: Grunnskole, videregående skole og høgskole/universitet.

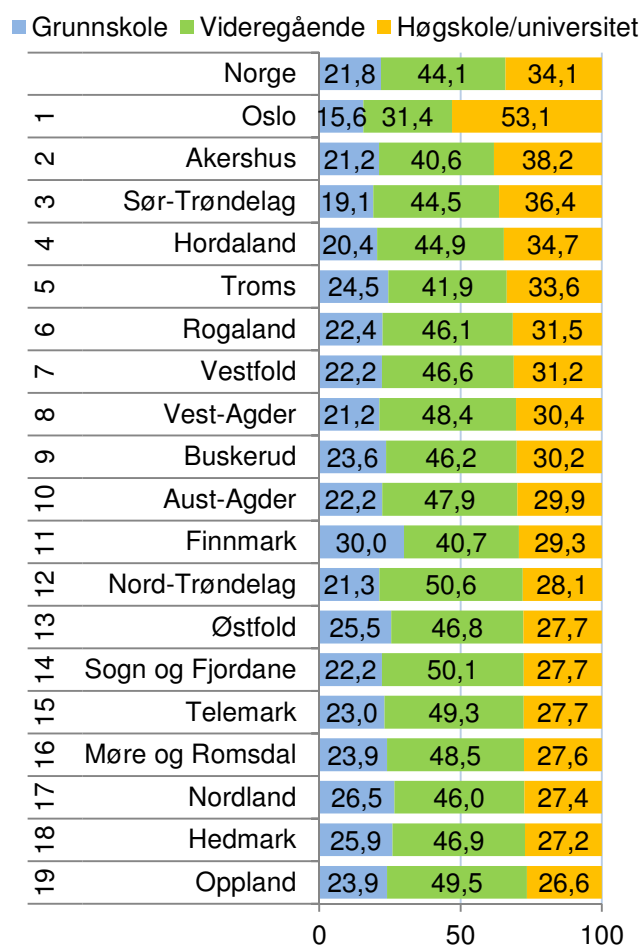
I figur 23 ser vi hvordan befolkningen i fylkene er fordelt med hensyn til disse tre nivåene av formell utdanning. Da har vi fordelt den sysselsatte delen av befolkningen etter utdanningsnivået.

Oslo har den klart høyeste andelen høyere utdannede av fylkene. Hele 53,1 prosent av den sysselsatte befolkningen i Oslo har minst tre års utdanning på høgskole eller universitet. Oslo skiller seg ganske mye ut fra de andre fylkene og fra landsgjennomsnittet på 34,1 prosent.

Akershus, Sør-Trøndelag og Hordaland kommer på de neste plassene. Det er bare fire fylker som har høyere andel av høgskole/universitetsutdannede enn den nasjonale andelen. Det er fordi de nasjonale tallene blir dratt kraftig oppover av det høye utdanningsnivået i Oslo.

Hedmark og Oppland har lavest utdanningsnivå av alle fylkene.

Nord-Trøndelag er nummer 12 av fylkene når det gjelder andel med høyere utdanning i befolkningen.

Figur 23: Andelen av den sysselsatte befolkningen i fylkene med ulik grad av utdanning i 2010. Øverst ser vi tallene for hele landet.

Utdanningsnivå i regionene

Av regionene i Trøndelag har Trondheimsregionen suverent høyest andel høyere utdannede i den sysselsatte befolkningen. Trondheimsregionen er nummer fire av regionene i landet med hensyn til andel med høyere utdanning.

Innherred er nummer 20, som også er klart over middels.

Midtre Namdal og Stjørdalsregionen har litt over middels andel høyere utdannede, som nummer 32 og 37. Indre Namdal har noe under middels andel høyere utdannede med sin 52. plass.

Hitra/Frøya har faktisk den laveste andel med høyere utdanning av alle regionene. Kystgruppen har tredje lavest andel høyere utdannede, mens Fosen med sin 75. plass også er inne blant de ti svakeste.

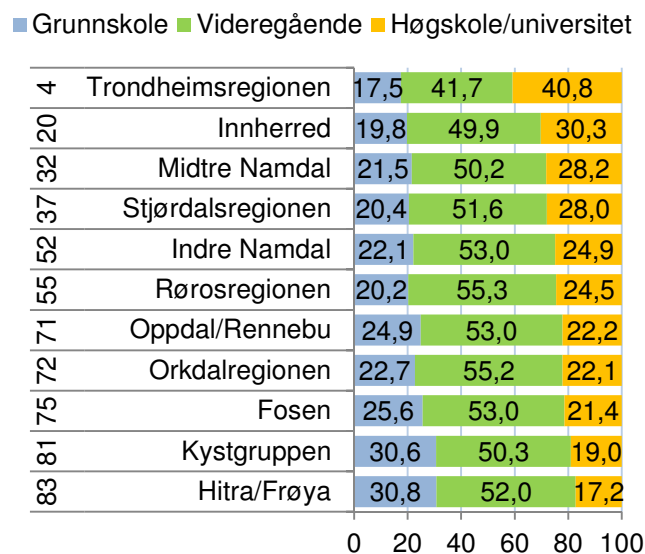
Det er dermed store kontraster i grad av utdanning mellom regionene i Trøndelag.

Utdanningsnivå i kommunene

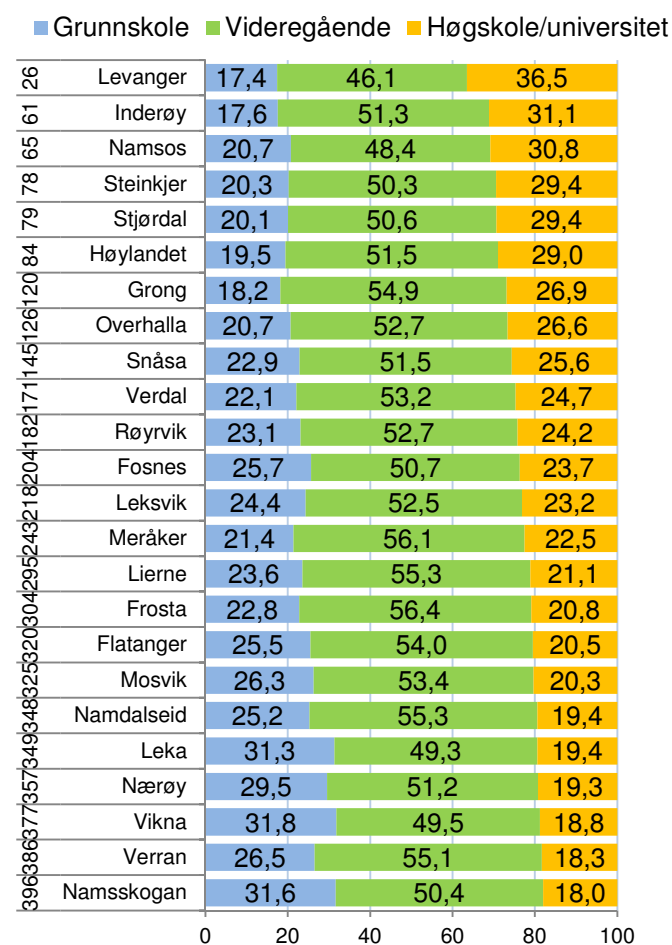
Levanger har høyest andel høyere utdannede av kommunene i Nord-Trøndelag. I Levanger har 36,5 prosent av de sysselsatte høyere utdanning. Det er 26. høyest av kommunene i landet.

Inderøy, Namsos, Steinkjer, Stjørdal og Høylandet er også inne blant de 100 kommunene med høyest andel med høyere utdanning.

I seks kommuner har under 20 prosent av de sysselsatte høyere utdanning. Namsskogan har aller lavest andel høyere utdannede, med sine 18 prosent.

Figur 24: Andel av sysselsatt befolkning med ulik grad av utdanning i regionene i Trøndelag i 2010. Rangering blant de 83 regionene i landet til venstre.

Figur 25: Andel av sysselsatt befolkning med ulik grad av utdanning i kommunene i Nord-Trøndelag i 2010. Rangering blant de 430 kommunene i landet til venstre.

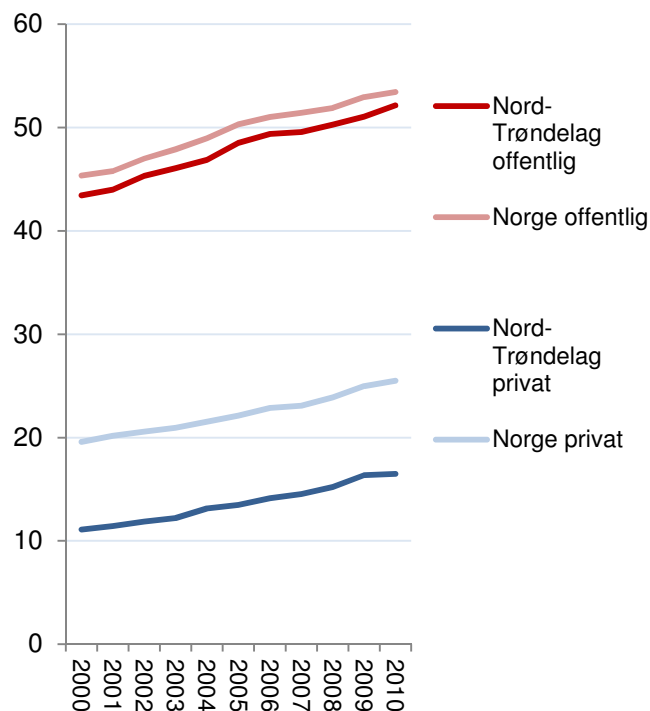
3.1 Utdanningsnivå i næringslivet

Utdanningsnivået i næringslivet er av spesiell interesse, ettersom utdanningsnivået kan ha betydning for innovasjonsevne og vekstkraft i næringslivet.

Utdanningsnivået i næringslivet er generelt lavere enn utdanningsnivået i offentlig sektor. I offentlig sektor i Norge hadde 53,4 prosent av de ansatte høyere utdanning i 2010. Det er spesielt i staten at utdanningsnivået er høyt. I privat sektor var andelen med høyere utdanning 25,5 prosent.

Andel høyere utdannede har økt jevnt, både i privat og offentlig sektor, siden 2000.

I Nord-Trøndelag er andel med høyere utdanning lavere enn det nasjonale nivået både i privat og offentlig sektor. Nivået i offentlig sektor er bare litt under nivået på landsbasis. Andelen høyere utdannede i privat sektor i Nord-Trøndelag er klart under nivået på landsbasis.

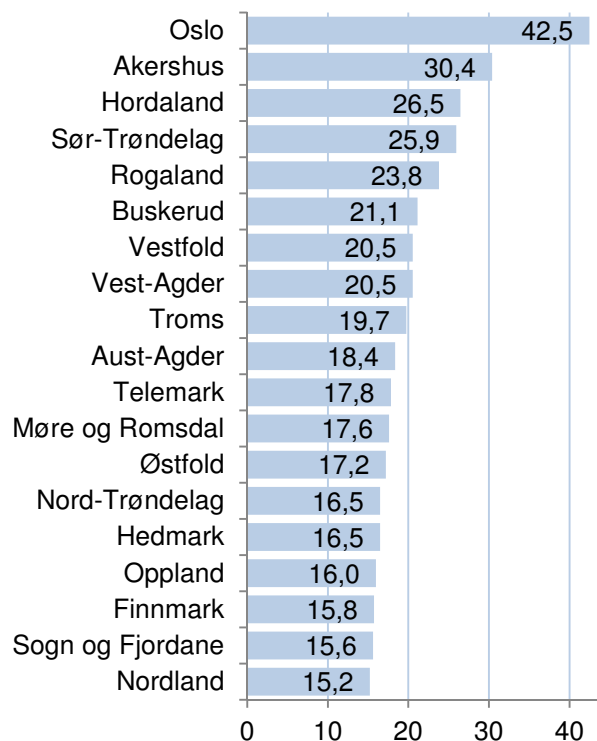

Figur 26: Andel ansatte med høyere utdanning i privat og offentlig sektor i Nord-Trøndelag og Norge i perioden 2000-2010.

Forskjeller mellom fylkene

Oslo har mye høyere andel høyere utdannet personell i næringslivet enn de andre fylkene. Hele 42,5 prosent av de ansatte i næringslivet i Oslo har høyere utdanning. Akershus er nummer to, med en andel med høyere utdanning på 30,4 prosent. Hordaland, Sør-Trøndelag og Rogaland kommer på de neste plassene, før det er et lite hopp ned til Buskerud.

Næringslivet i Nord-Trøndelag har en andel høyere utdannede arbeidstakere på 16,5 prosent. Det er bare fem fylker som har lavere andel.

Figur 27: Andel ansatte med høyere utdanning i næringslivet i fylkene i 2010.

Næringslivet i regionene

Andel arbeidstakere med høyere utdanning i næringslivet i regionene i Trøndelag er vist i figur 28.

Trondheimsregionen har femte høyest andel høyere utdannede i næringslivet av alle regionene i landet. Nesten 30 prosent av de ansatte i næringslivet i Trondheimsregionen har høyere utdanning.

Stjørdalsregionen har også en høy andel høyere utdannede i sitt næringsliv, langt høyere enn utdanningsgraden i befolkningen skulle tilsi.

Innherred har en andel høyere utdannede litt over middels av regionene, mens befolkningen var relativt sett høyere utdannet.

De andre regionene i Trøndelag har lav andel høyere utdannede i næringslivet.

Kystgruppen har nest lavest andel høyere utdannede i næringslivet av alle regionene i landet. Bare én av ti ansatte i næringslivet i Kystgruppen har høyere utdanning.

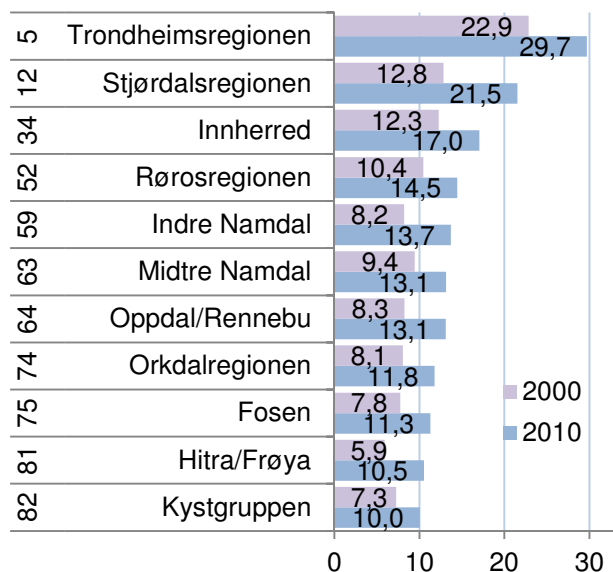
Kommunene

I figur 29 er andel arbeidstakere med høyere utdanning i næringslivet i kommunene i Nord-Trøndelag vist.

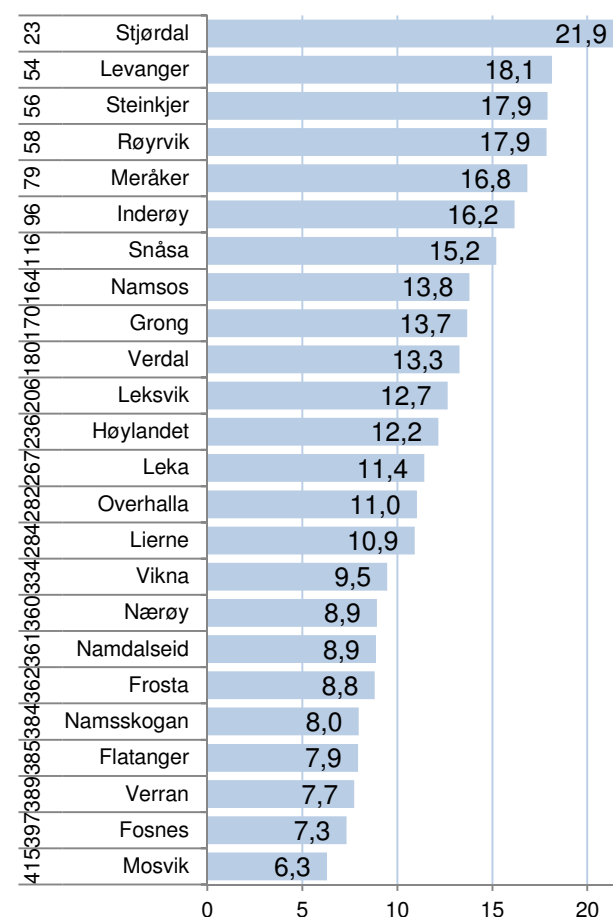
Stjørdal har klart høyeste andel høyere utdannede i næringslivet av kommunene i fylket. 21,9 prosent av de ansatte i næringslivet i Stjørdal har høyere utdanning. Dette plasserer kommunen som nummer 23 av de 430 kommunene i landet.

Levanger, Steinkjer og Røyrvik kommer på de neste plassene i Nord-Trøndelag. Levanger hadde høyere andel høyt utdannede enn Steinkjer i befolkningen, men i næringslivet stiller de ganske likt. Kanskje er det sykehuset i Levanger som drar opp andel høyere utdannede i befolkningen?

Mange av kommunene har svært lav andel høyere utdannede i næringslivet. Mosvik ligger på bunn med sine 6,3 prosent. Neste år vi dette dra ned nivået i Inderøy.

Figur 28: Andel ansatte med høyere utdanning i næringslivet i regionene i Trøndelag. Rangeringsnummer blant de 83 regionene i landet for 2010 til venstre.

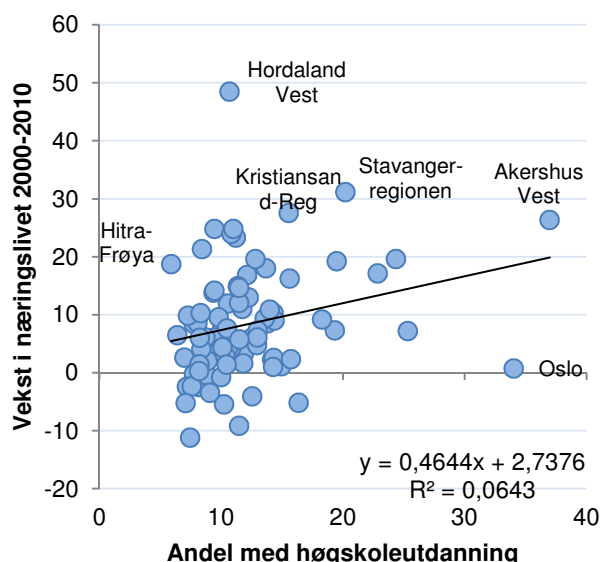

Figur 29: Andel ansatte med høyere utdanning i næringslivet i kommunene i Nord-Trøndelag i 2010. Rangeringsnummer blant de 430 kommunene i landet til venstre.

3.2 Utdanningsnivå og regional utvikling

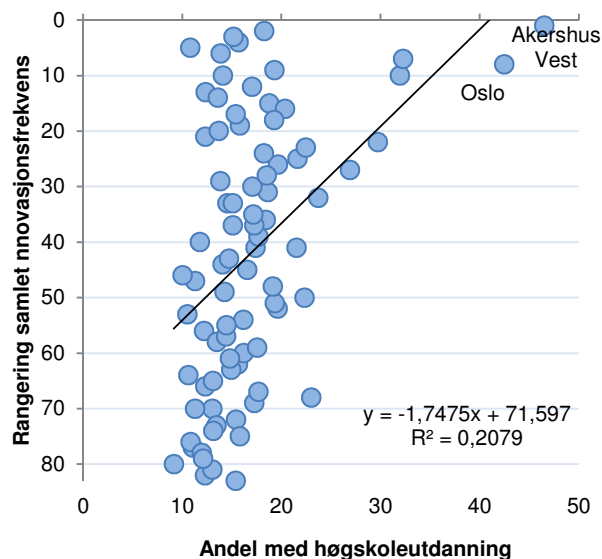
Det er to argumenter for at et høyt utdanningsnivå i næringslivet vil stimulere regional utvikling gjennom økonomisk vekst. For det første pekes det ofte på at Norge som et høykostland har best vekstbetingelser i kompetanseintensive næringer. Dermed vil regioner med et høyt utdanningsnivå få bedre vekst enn regioner med et lavt utdanningsnivå i næringslivet. De sistnevnte vil stå overfor en stadig sterkere konkurranse fra utlandet. Et annet argument er at næringsliv med et høyt utdanningsnivå er mer innovativt og dermed bedre rustet for vekst.

Vi kan se på den direkte sammenhengen mellom utdanningsnivået og vekst i regionenes næringsliv i norske regioner.

Figur 30: Sammenhengen mellom utdanningsnivå i næringslivet i 2000 og vekst i næringslivet fra 2000 til 2010 i de 83 politiske regionene i Norge.

Som vi kan se av figur 30, er det en positiv, men ganske svak, sammenheng mellom utdanningsnivå og vekst i næringslivet. En region som Hitra/Frøya var blant regionene med lavest utdanningsnivå, men har likevel hatt sterk vekst, mens Oslo har hatt svært lav vekst, til tross for nest høyest utdanningsnivå. Høyt utdanningsnivå i en region kan tenkes å gi bedre vekstbetingelser, men sammenhengene synes ikke å være sterke.

Figur 31: Sammenhengen mellom utdanningsnivå i næringslivet i 2010 og regionenes rangering iht samlet innovasjonsfrekvens i de 83 politiske regionene i Norge.

I figur 31 ser vi at utdanningsnivået og næringslivets innovasjon har en positiv sammenheng. Denne sammenhengen synes å være tydeligere enn for vekst.

Utdanningsnivået har en spesielt sterk sammenheng med regionenes størrelse. Urbane og folkerike regioner har klart høyest utdanningsnivå i næringslivet. Disse regionene har også best betingelser for både vekst og innovasjon. Dermed er det ikke lett å avdekke hvordan utdanningsnivå, vekst og innovasjon egentlig henger sammen med slike enkle analyser.

Utdanningsnivået avspeiler direkte behovene i arbeidsmarkedet. Dermed kan en bare få økt utdanningsnivå gjennom at næringslivet får flere stillinger hvor det kreves utdanning, eller reduserer antall stillinger hvor utdanning ikke er påkrevet. Behovet for utdanning er svært bransjeavhengig. F. eks. er reiseliv en bransje med lite behov for utdannede, men det er en høy andel utdannede innenfor forretningsmessig tjenesteyting.

I den grad at høyt utdanningsnivå bedrer betingelsene for vekst, er det uklart hvordan regioner kan sette inn tiltak for å øke utdanningsnivået. De fleste regioner vil ønske vekst i arbeidsplasser uansett utdanningsnivå.

4. NæringsNM

NæringsNM er utviklet for å måle hvordan næringslivet presterer i ulike områder i Norge. For å måle næringsutviklingen i en kommune, ser vi på fire mål: Nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse¹.

NæringsNM	Nyetableringer	1. Etableringsfrekvens: Antall nyregistrerte foretak som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året 2. Bransjustert etableringsfrekvens: Basert på etableringsfrekvens, justert for effekten av bransjestrukturen 3. Vekst i antall foretak: Etableringsfrekvensen fratrukket nedlagte foretak
	Lønnsomhet	4. Andel foretak med positivt resultat før skatt 5. Bransjustert lønnsomhet: Andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for effekten av bransjestrukturen 6. Andel foretak med positiv egenkapital
	Vekst	7. Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen (KPI) 8. Andel foretak med realvekst justert for effekten av bransjestrukturen 9. Andel foretak med vekst i verdiskaping
	Næringslivets størrelse	10. Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen

Nyetableringer i regioner og kommuner blir målt med tre indikatorer. Den første, etableringsfrekvens, måler antall nyregistrerte foretak i forhold til eksisterende antall foretak i begynnelsen av året. Bransjustert etableringsfrekvens er etableringsfrekvensen fratrukket virkningen av bransjestrukturen i regioner og kommuner. Denne indikatoren viser om regionen har få eller mange etableringer når vi tar hensyn til at etableringsfrekvensen varierer mye mellom ulike bransjer. Den tredje indikatoren er vekst i antall foretak. Dette vil være etableringsfrekvensen fratrukket frekvensen av nedlagte foretak.

Lønnsomheten i regionenes næringsliv blir målt med tre indikatorer. Den første er andel foretak med positivt resultat før skatt. I tillegg har vi målt andel lønnsomme foretak justert for bransjestrukturen. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital.

Vekst i regionene er målt med andel foretak med omsetningsvekst større enn prisstigningen. Også

her har vi en andre indikator som justerer for bransjestruktur. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskaping.

Indikatoren ”næringslivets størrelse” er antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen.

For hver indikator rangeres regioner og kommuner. Rangeringsnumrene legges så sammen innenfor hver gruppe.

Til slutt summeres rangeringsnumrene for de fire indeksene nyetablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Den regionen og kommunen som har lavest sum, kommer ut som vinner av årets NæringsNM.

4.1 Nyetableringer

For å sammenlikne etableringsaktiviteten mellom ulike områder, bruker vi tre ulike indikatorer. *Etableringsfrekvensen* er antall nyregistrerte foretak i ett år i prosent av eksisterende foretak i begynnelsen av samme år. *Bransjejustert etableringsfrekvens* er et mål for hvor mange nyetableringer det er når vi justerer for effekten av bransjestrukturen. Den siste indikatoren for etableringer er *vekst i antall foretak*, som er etableringsfrekvensen fratrukket andelen som legges ned.

Etableringsfrekvens i Nord-Trøndelag

I figur 32 ser vi hvordan etableringsfrekvensen i Nord-Trøndelag og Norge har beveget seg siden 2001.

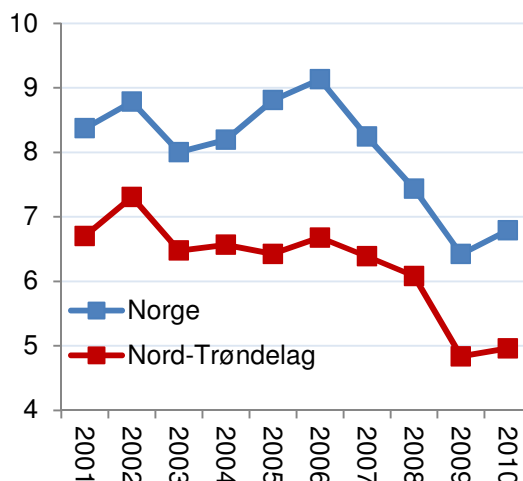
Etableringsfrekvensen i Norge sank mye fra 2006 til 2009. I 2010 har etableringsfrekvensen blitt litt høyere, men er fremdeles på et lavt nivå i forhold til tidligere.

Etableringsfrekvensen i Nord-Trøndelag har til en viss grad fulgt utviklingen nasjonalt, men ligget på et mye lavere nivå. I 2010 økte ikke etableringsfrekvensen i Nord-Trøndelag like mye som i landet ellers.

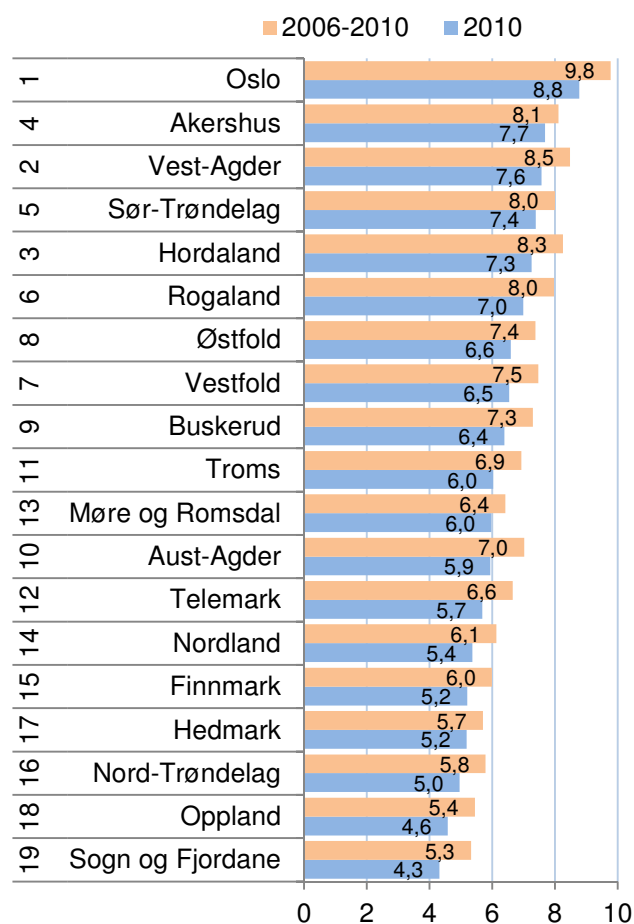
Etableringsfrekvens i fylkene

I figur 33 er etableringsfrekvensen for alle fylkene i 2010 samt gjennomsnitt siste fem år vist. Det er en ganske stor stabilitet i rekkefølgen mellom fylkene når det gjelder etableringsfrekvens. Oslo er alltid på topp. I 2010 er Akershus, Vest-Agder og Sør-Trøndelag på de neste plassene.

Nord-Trøndelag er ett av fylkene med lavest etableringsfrekvens. I 2010 er Nord-Trøndelag nummer 17 av 19 fylker for etableringsfrekvens. Bare Oppland og Sogn og Fjordane hadde lavere etableringsfrekvens enn Nord-Trøndelag dette året. Nord-Trøndelag er rangert som nummer 16 når det gjelder etableringsfrekvens for de siste fem årene.

Figur 32: Etableringsfrekvens i Nord-Trøndelag og Norge i perioden 2001-2010.

Figur 33: Etableringsfrekvens i fylkene i 2010 og gjennomsnitt for siste fem år. Tallene til venstre er rangering for etableringsfrekvensen siste fem år.

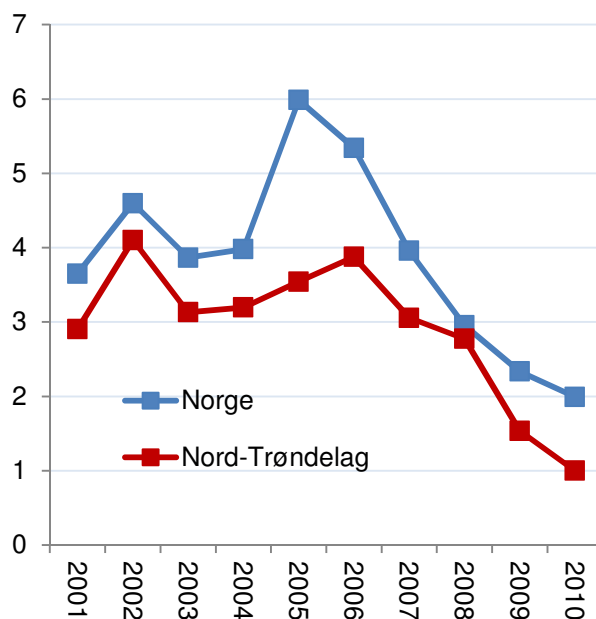
Vekst i antall foretak

I figur 34 ser vi utviklingen i vekst i antall foretak. Det er det samme som etableringsfrekvensen fratrukket nedleggingsraten.

Veksten i antall foretak i Norge var på det høyeste nivået i 2005, og har deretter sunket hvert år. Fra 2001 til 2006 var det høyere vekst i antall foretak enn veksten i økonomien skulle tilsi. Kanskje skyldes noe av veksten f. eks. at mange etablerte foretak for å få registrert domene på Internett?

Det tilsynelatende lave nivået på veksten i antall foretak de to siste årene er kanskje en normalisering til et mer naturlig nivå.

Nord-Trøndelag har ligget litt under landsgjennomsnittet i alle årene. Nord-Trøndelag er rangert som nummer 15 av fylkene når det gjelder vekst i antall foretak i 2010.

Figur 34: Årlig vekst i antall foretak i Nord-Trøndelag og Norge i perioden 2001-2010.

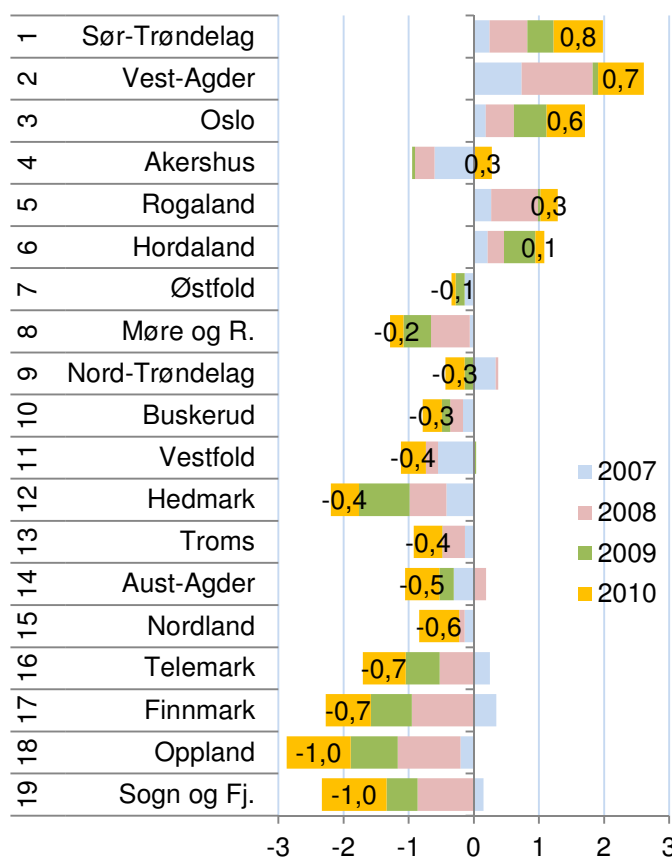
Bransjejustert etableringsfrekvens

Det er store variasjoner i etableringsfrekvens mellom ulike bransjer. Områder som har en stor andel av næringslivet i bransjer med høy etableringsfrekvens, vil automatisk få en høyere etableringsfrekvens enn områder med mange foretak i bransjer med lav etableringsfrekvens.

Vi beregner den bransjejusterte etableringsfrekvensen som avstanden mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens, gitt bransjestrukturen. Det gir en indikator som ikke favoriserer steder med gunstig næringsstruktur.

Sør-Trøndelag er beste fylke i 2010. Fylker som Vest-Agder, Sør-Trøndelag, Oslo, Rogaland og Hordaland har hatt høyest bransjejustert etableringsfrekvens de siste fire årene. I 2010 hadde også Akershus høy bransjejustert etableringsfrekvens. Dette er fylker med høy befolkningsvekst. Fylker med vekst i befolkning har bedre bransjejustert etableringsfrekvens enn fylker med nedgang i folketallet.

Nord-Trøndelag havnet på plass nummer ni. Plasseringen er betraktelig bedre enn for den ujusterte etableringsfrekvensen. Etableringsfrekvensen i Nord-Trøndelag var 0,3 prosent lavere enn bransjestrukturen tilsier.

Figur 35: Bransjejustert etableringsfrekvens for fylkene i 2007, 2008, 2009 og 2010. Fylkene er rangert etter bransjejustert etableringsfrekvens for 2010.

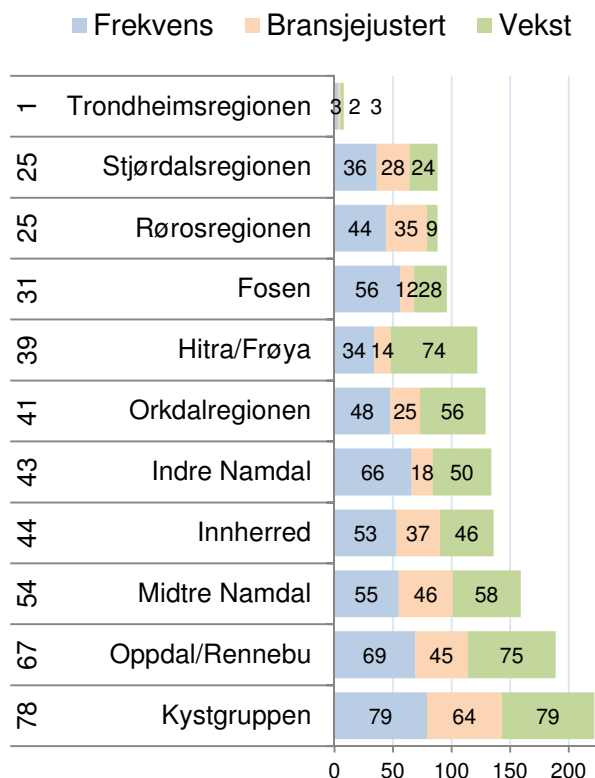
Etableringer i regionene

For å oppsummere resultatene har vi laget en etableringsindeks, der vi har satt de tre delindikatorene sammen til en samlet etableringsindeks. Vi har summert rangeringsnumrene for å komme fram til de regionene som er best samlet sett når det gjelder etableringsfrekvens, vekst i antall foretak og bransjejustert etableringsfrekvens.

Trondheimsregionen er den beste regionen i landet på etableringsindeksen 2010.

Stjørdalsregionen er nest best av regionene i Trøndelag, og kommer på en 25. plass i landet.

De andre regionene i Nord-Trøndelag gjør det under middels. Indre Namdal og Inherred kommer på 43. og 44. plass, mens Midtre Namdal kommer på 54. plass. Kystgruppen har lavest plassering på etableringsindeksen i Trøndelag, og fjerde lavest i landet.

Figur 36: Etableringsindeksen for regionene i Trøndelag. Rangeringer blant de 83 regionene i landet med hensyn til de tre ulike etableringsindikatorene er vist i figuren og rangering for den samlede etableringsindeksen i 2010 er vist til venstre.

Regionenes utvikling på etableringsindeksen

I figur 37 ser vi regionenes utvikling på etableringsindeksenⁱⁱ.

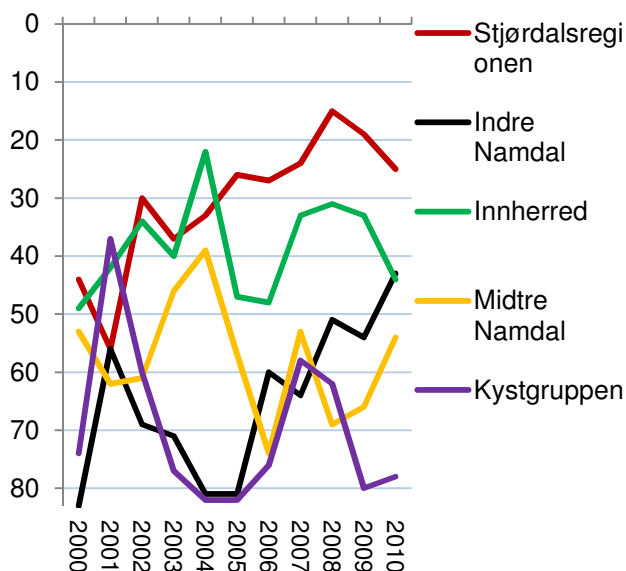
Stjørdalsregionen har siden 2005 hatt best plassering på etableringsindeksen av regionene i Nord-Trøndelag. Vi kan se at Stjørdal har hatt en sterk utvikling på etableringsindeksen i løpet av perioden. Den beste plasseringen var i 2008, da Stjørdalsregionen kom på 15. plass i landet.

Innherred har ofte hatt en plassering over middels, men falt mye på rangeringen fra 2009 til 2010.

Indre Namdal har klatret mye på rangeringen de siste årene, fra svært lave plasseringer i 2004 og 2005.

Midtre Namdal har hatt varierende plasseringer, men stort sett vært i dårligste halvdel.

Kystgruppen har også hatt varierende plasseringer, men har vært spesielt lavt rangert i årene 2003-2006 og i de siste to år.

Figur 37: Regionene i Nord-Trøndelag, utvikling på etableringsindeksen i perioden 2000-2010.

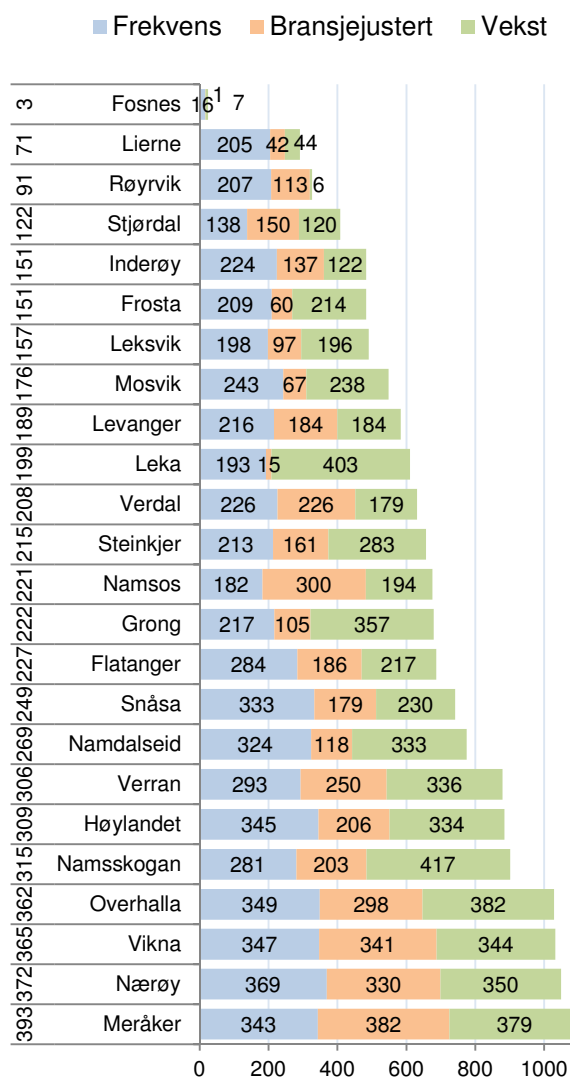
Etableringsindeksen for kommunene

Fosnes er tredje best av 430 kommuner på etableringsindeksen for 2010. Fosnes er den beste kommunen for bransjejustert etableringsfrekvens i landet, og nummer sju for vekst. Fosnes er en liten kommune, som tidligere ikke har gjort det bra på etableringsindeksen. Fosnes har få bedrifter, og i slike kommuner gir små endringer fort store utslag på slike rangeringer.

Lierne og Røyrvik er inne blant de 100 beste, med en 71. plass og 91. plass. Også disse er små kommuner.

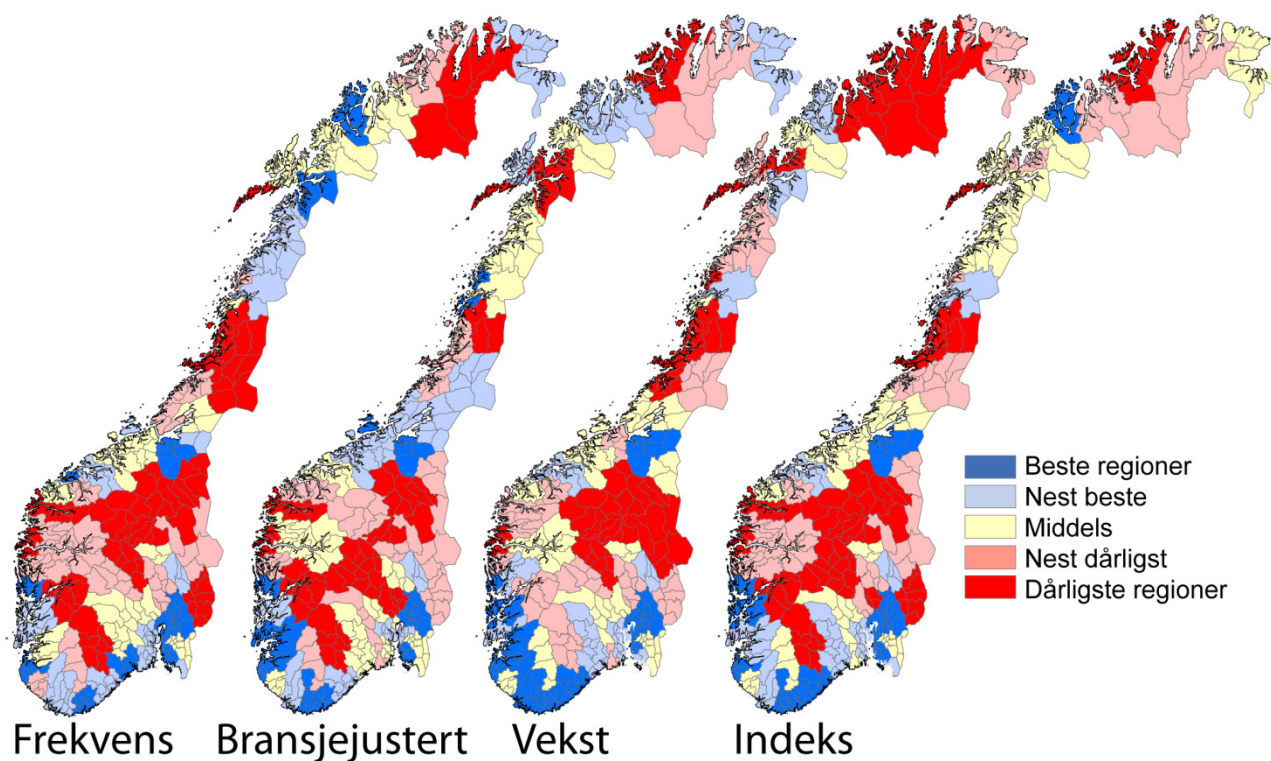
De større stedene i Nord-Trøndelag gjør det rundt middels. Levanger og Verdal gjør det litt bedre enn middels, med en 189. plass og 208. plass. Steinkjer og Namsos gjør det litt under middels med en 215. og 221. plass.

Meråker, Nærøy, Vikna og Overhalla er blant de 100 dårligste kommunene i landet.

Figur 38: Etableringsindeksen for kommunene i Nord-Trøndelag. Rangering blant de 430 kommunene i landet med hensyn til de tre ulike etableringsindikatorerne er vist i figuren og rangering for den samlede etableringsindeksen i 2010 er vist til venstre.

Regionale mønstre

Figur 39: Etableringsaktiviteten i regionene i årene 2008-2010.

De tre ulike indikatorene for etablering viser i stor grad det samme mønsteret, men med noen nyanser.

Etableringsfrekvensen er høyest i regionene som enten har en større by som kjerne, eller som ligger tett opp til en større by. Oslo, Bergen og Trondheimsregionen har høyest etableringsfrekvens av regionene.

Bransjejustert etableringsfrekvens viser et litt annet mønster. Nå er det Trondheimsregionen, Kristiansandregionen og Hordaland Vest som er de tre beste regionene. Fremdeles er det mange byregioner blant de med høyest frekvens, men nå er det også noen distriktsregioner som blander seg inn i den beste kategorien. Dette er regioner som Hitra/Frøya, Ytre Helgeland, HALD og Ryfylke.

Regioner med høyest vekst i antall foretak består også for det meste av byregioner. Nå er det Kristiansandregionen, Akershus Vest og Trondheimsregionen som er høyest rangert. Ryfylke, Sunnhordland og Lister er litt utypiske regioner som kommer med blant de beste.

Alle de tre etableringsindikatorene har det til felles at de har en sterk positiv sammenheng med regio-

nens befolkningsstørrelse og regionens befolkningsvekst. Det er spesielt etableringsfrekvensen som i stor grad blir bestemt av befolkningsstørrelse og vekst. Befolkningstette områder har en bransjestruktur med mye tjenesteytende næringer. Dette er næringer med høy etableringsfrekvens. Dette gjør at byer automatisk får en høyere etableringsfrekvens enn distriktene.

Når vi bransjejusterer etableringsfrekvensen, blir effekten av bransjestrukturen nøytralisert. Da er ikke befolkningsstørrelsen lenger signifikant. Befolkningsveksten betyr imidlertid mye for den bransjejusterte etableringsfrekvensen.

For veksten i antall foretak er både befolkningsstørrelse og befolkningsvekst signifikante. Befolkningsveksten betyr imidlertid mer enn størrelsen.

De stabile mønstrene mellom befolkningsstørrelse, befolkningsvekst og etableringsfrekvens tyder på at høy etableringsaktivitet er et resultat av vekst. Vi får høy etableringsaktivitet i vekstregioner. I mindre grad ser det ut til at høy etableringsaktivitet skaper vekst. Det er også vanskelig å påvise at steder som har satset mye på nyetablering faktisk påvirker etableringsaktiviteten målbart.

4.2 Lønnsomhet

Vi måler lønnsomheten i næringslivet i regionene ved hjelp av tre indikatorer. Den første indikatoren er *andel foretak med positivt resultat før skatt*. Andel lønnsomme foretak varierer mellom bransjer. Den andre indikatoren er derfor *andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for bransjestrukturen i regionene*. Den tredje indikatoren er *andel foretak med positiv egenkapital*. Den endelige lønnsomhetsindeksen er basert på regionenes rangering med hensyn til de tre lønnsomhetsindikatorer.

Andel lønnsomme foretak

Andel lønnsomme foretak i Norge falt sterkt fra 2007 til 2008. Nivået i 2008 ble likt med det forrige bunnåret 2001.

I de to siste årene har andel lønnsomme foretak økt igjen, men er fremdeles langt under nivået fra de gode årene 2004-2006.

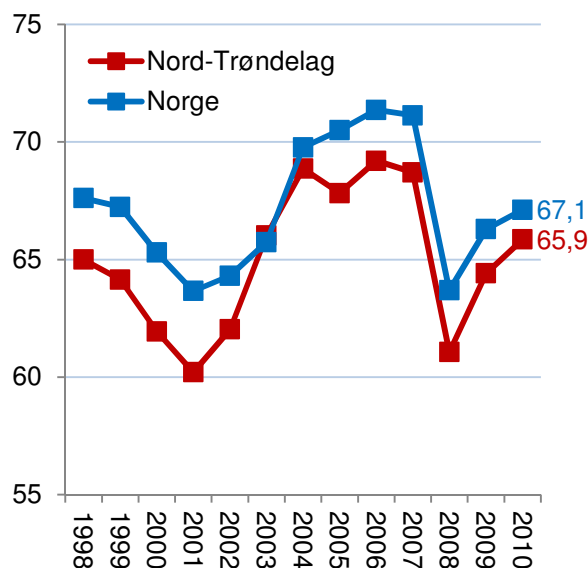
Andel lønnsomme foretak i Nord-Trøndelag har ligget under landsgjennomsnittet i de fleste av årene i perioden 1998-2010. Det er kun i 2002 at andel lønnsomme foretak i Nord-Trøndelag har ligget litt over landsgjennomsnittet. I 2010 hadde 65,9 prosent av foretakene i Nord-Trøndelag positivt resultat før skatt, mot 67,1 prosent i Norge.

Lønnsomhet i fylkene

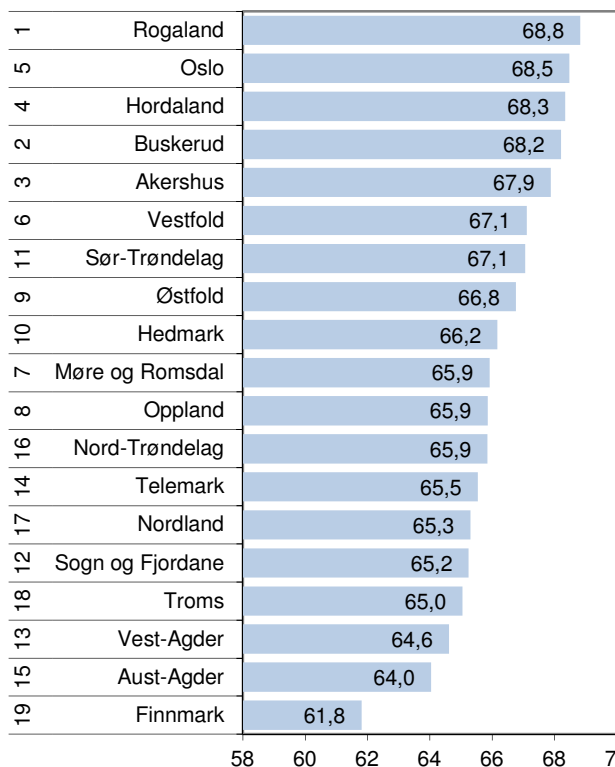
Rogaland hadde den høyeste andelen lønnsomme foretak av alle fylkene i 2010, for åttende år på rad. Deretter kommer Oslo og Hordaland.

Finnmark hadde vesentlig lavere lønnsomhet enn de andre fylkene.

Nord-Trøndelag er rangert som nummer tolv av fylkene for 2010. Ser vi på gjennomsnittlig lønnsomhet de siste fem årene, har Nord-Trøndelag gjort det enda svakere, og er rangert som nummer 16 av 19 fylker.

Figur 40: Andel foretak med positivt resultat før skatt i Nord-Trøndelag og Norge i perioden 1998-2010.

Figur 41: Andel foretak med positivt resultat før skatt i fylkene i 2010. Rangering blant fylkene for siste fem år er vist helt til venstre.

Lønnsomhetsindeksen for regioner

Lønnsomhetsindeksen er satt sammen av tre indikatorer: Andel foretak med positivt resultat før skatt, bransjejustert andel lønnsomme foretak, og andel foretak med positiv egenkapital.

Kystgruppen er kanskje overraskende den regionen som kommer best ut på lønnsomhetsindeksen i 2010 av regionene i Trøndelag, og er nummer sju i Norge. Dette er første året Kystgruppen er rangert over middels. For siste fem år er regionen rangert som nummer 65.

Midtre Namdal gjør det også bra, og kommer på 15. plass i landet. Midtre Namdal gjorde det også godt over middels i 2009, og blir rangert som nummer 32 for siste fem år.

Innherred har hatt gode plasseringer tre år på rad, og blir rangert som nummer 22 for 2010 og som nummer 31 for siste fem år.

Stjørdalregionen blir rangert som nummer 33 for 2010, men har gjort det svakere tidligere. Stjørdalregionen blir dermed rangert som nummer 57 for siste fem år.

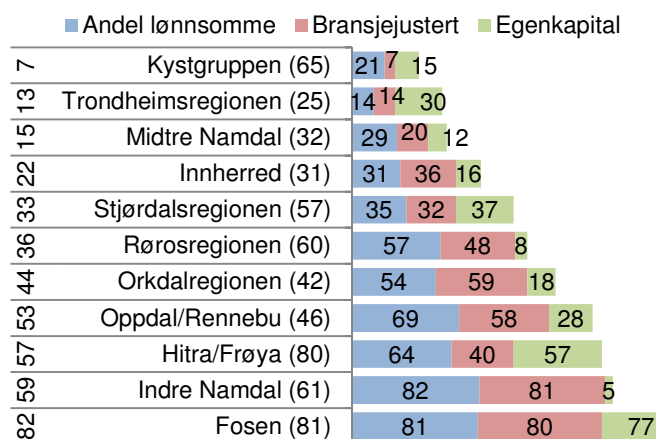
Indre Namdal blir rangert under middels for både 2010 og for siste fem år, på en 59. plass og 61. plass.

Lønnsomhetsindeksen for kommuner

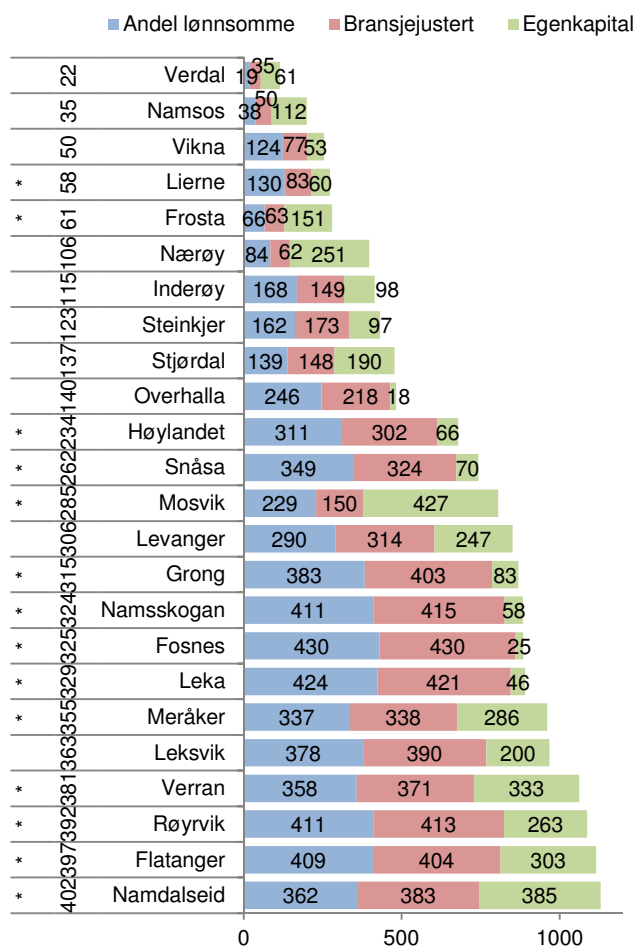
Verdal hadde best lønnsomhet i næringslivet av kommunene i Nord-Trøndelag i 2010, og var nummer 22 i landet. Verdal gjør det spesielt bra for andel lønnsomme bedrifter.

Namsos kommer på andreplass i fylket og er nummer 35. i landet. Vikna, Lierne og Frosta gjør det også bra, og er rangert fra plass nummer 50 til 61 i landet.

Flatanger er lavest rangert i fylket, og er nummer 402 av 430 kommuner på lønnsomhetsindeksen.

Figur 42: Lønnsomhetsindeksen for regionene i Trøndelag. Tallene i figuren er rangeringsnummer blant de 83 regionene i landet for de tre lønnsomhetsindikatorerne, helt til venstre rangeringsnummer for lønnsomhetsindeksen 2010 og i parentes rangering for lønnsomhetsindeksen for 2006-2010.

Figur 43: Lønnsomhetsindeksen for kommunene i Nord-Trøndelag. Tallene i figuren er rangeringsnummer blant de 430 kommunene i landet for de tre lønnsomhetsindikatorerne, helt til venstre rangeringsnummer for lønnsomhetsindeksen 2010. * betyr kommune med under 100 regnskap.

4.3 Vekst

Vi måler veksten i næringslivet i regionene ved hjelp av tre indikatorer. Den første indikatoren er *andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen*. Den andre indikatoren er *andel vekstforetak, justert for bransjestrukturen i regionene*. Den tredje indikatoren er *andel foretak med vekst i verdiskapingen*. Den endelige vekstindeksen er basert på regionenes rangering med hensyn til de tre vekstindikatorerne.

Andel vekstforetak

Andel vekstforetak i Norge var historisk høyt i 2007, da 65,2 prosent av foretakene hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Andel vekstforetak sank bratt i 2008, og sank videre i 2009, da det var 47,5 prosent vekstforetak. Andel vekstforetak i 2009 er det laveste som er målt. I 2010 havnet andel vekstforetak på 50,1. Det er en forbedring fra 2009, men fremdeles et ganske lavt nivå.

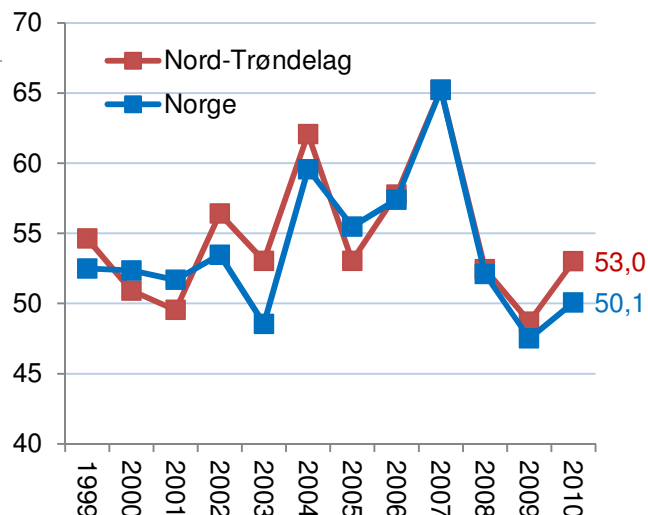
Det er forbausende liten variasjon mellom de ulike regionene i landet når det gjelder andel foretak med omsetningsvekst. De fleste regionene beveger seg svært likt.

Nord-Trøndelag har hatt perioder med både høyere og lavere andel vekstforetak enn landsgjennomsnittet i de siste årene. I 2010 var veksten en del over landsgjennomsnittet. 53 prosent av foretakene i Nord-Trøndelag hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen dette året.

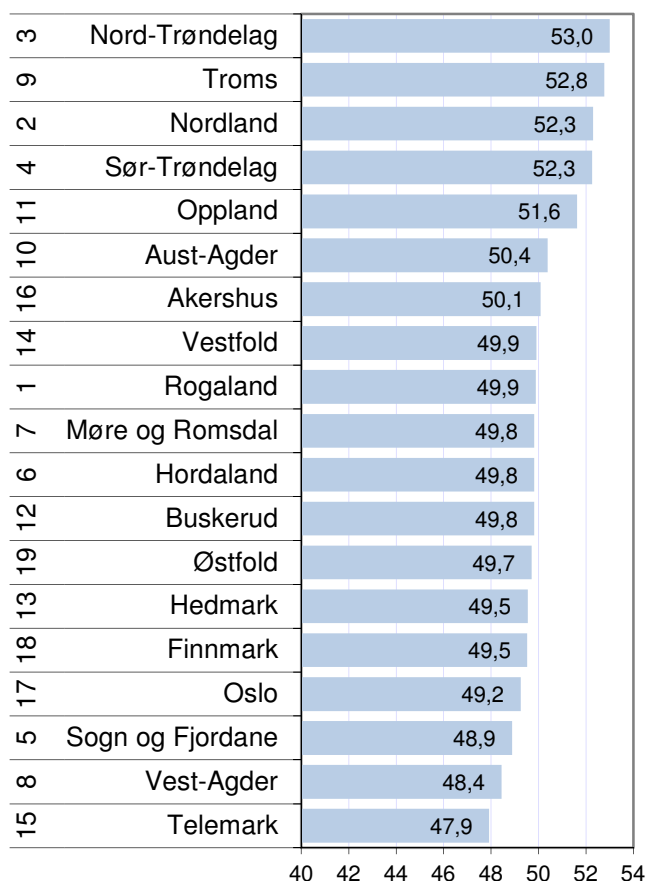
Andel vekstforetak i fylkene

Nord-Trøndelag kom på topp for andel vekstforetak i 2010, etterfulgt av Troms, Nordland og Sør-Trøndelag. Nord-Trøndelag og Nordland har begge hatt ganske høy andel vekstforetak de siste fem årene. For siste fem år er Nord-Trøndelag tredje best av fylkene, kun Rogaland og Nordland har hatt høyere andel foretak med vekst.

Rogaland har aller høyest andel vekstforetak de siste fem årene, men kom på en forholdsvis beskjeden niendeplass i 2010.

Figur 44: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i Nord-Trøndelag og Norge i perioden 1999-2010.

Figur 45: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i fylkene i 2010. Rangering blant fylkene for siste fem år er vist helt til venstre.

Vekst i regionene

Vekstindeksen har tre indikatorer: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen, bransjejustert andel vekstforetak og andel foretak med vekst i verdiskaping.

Mange av regionene i Trøndelag gjør det bra på vekstindeksen for 2010. Hitra/Frøya er den regionen som er rangert øverst av alle regionene i hele landet.

I Nord-Trøndelag gjør Midtre Namdal og Kystgruppen det spesielt bra. Midtre Namdal er nummer fire i landet for 2010, og nummer åtte for siste femårsperiode. Kystgruppen er nummer fem for 2010 og er nest best i landet for siste fem år. De siste fire årene har Kystgruppen vært blant de åtte beste regionene.

Innherred og Stjørdalsregionen gjør det også godt over middels. Innherred er nummer 17 for 2010 og nummer 33 for siste fem år, mens Stjørdal er nummer 18 for 2010 og nummer 36 for siste fem år.

Indre Namdal gjør det litt bedre enn middels på lønnsomhetsindeksen for 2010 med en 39. plass, men litt dårligere enn middels for siste fem år med en 46. plass.

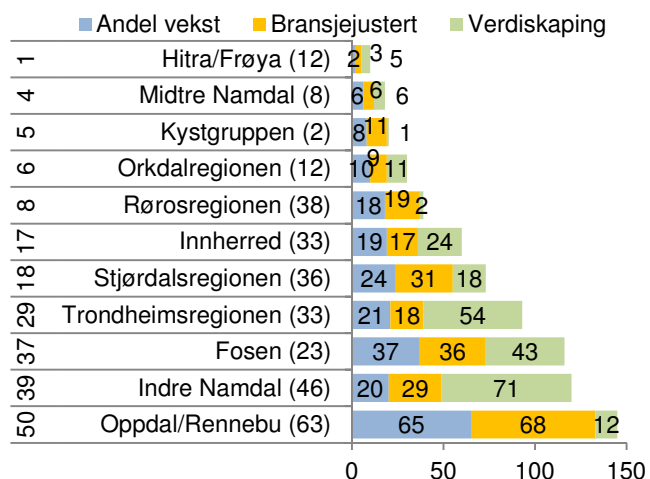
Vekst i kommunene

Mange kommuner i Nord-Trøndelag kommer høyt opp på vekstindeksen for 2010. Best rangert er Høylandet, som er nummer 13 av 430 kommuner i landet. Videre er Mosvik nummer 16, Vikna nummer 17 og Frosta nummer 25.

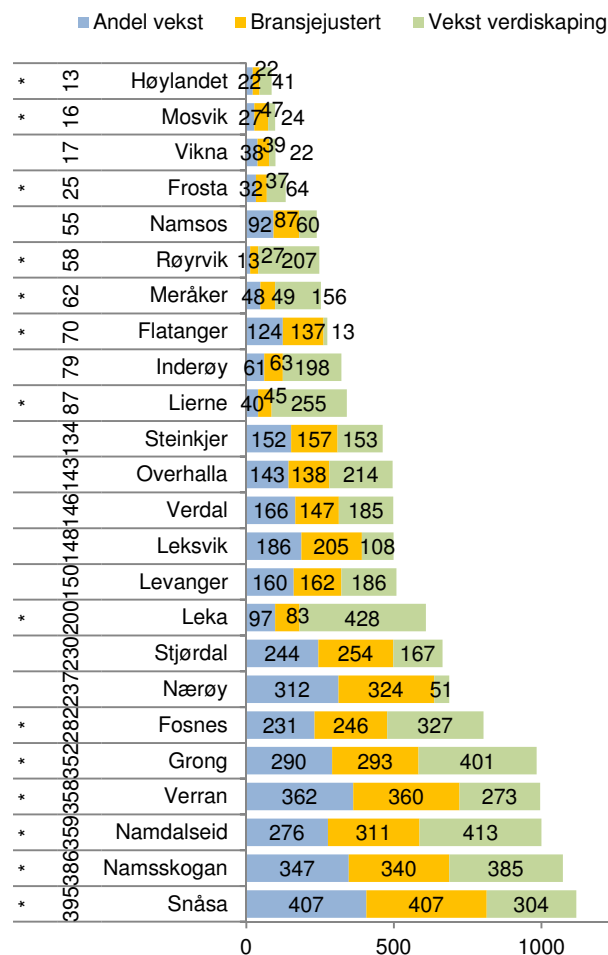
Namsos, Røyrvik, Meråker, Flatanger, Inderøy og Lierne er rangert fra 55. plass til 87. plass.

Hele 16 av de 24 kommunene i Nord-Trøndelag gjorde det bedre enn middels på vekstindeksen for 2010.

Snåsa, Namsskogan og Namdalseid er de tre kommunene som er rangert lavest på vekstindeksen i Nord-Trøndelag. De ble rangert fra 359. plass til 395. plass.

Figur 46: Vekstindeksen for regionene i Trøndelag. Tallene i figuren er rangeringsnummer blant landets 83 regioner for de tre vekstindikatorene, helt til venstre rangering for vekstindeksen for 2010 og i parentes rangering for vekstindeksen for 2006-2010.

Figur 47: Vekstindeksen for kommunene i Nord-Trøndelag. Tallene i figuren er rangering blant landets 430 kommuner for de tre vekstindikatorene, helt til venstre rangering for vekstindeksen 2010. * betyr kommune med under 100 foretak.

4.4 Næringslivets størrelse

I NæringsNM er næringslivets relative størrelse den siste indikatoren vi måler. Dette måles med antall arbeidsplasser i privat næringsliv som prosent av antall innbyggere. Dette kalles også ”næringstetthet”.

Oslo er den regionen med høyest næringstetthet i landet. Antall arbeidsplasser i næringslivet tilsvarer over 54 prosent av folketallet.

Kystgruppen er nummer 15 i landet. Her tilsvarte antall arbeidsplasser i næringslivet 35,2 prosent av folketallet i 2010. Næringstettheten har økt mye siden 2000.

Stjørdalsregionen har også over middels næringstetthet, og er nummer 28 av regionene i landet. Antall arbeidsplasser i næringslivet tilsvarte over 32,6 prosent av folketallet i 2010.

Midtre Namdal har middels næringstetthet, mens Innherred har under middels næringstetthet. De er nummer 42 og 56 i landet.

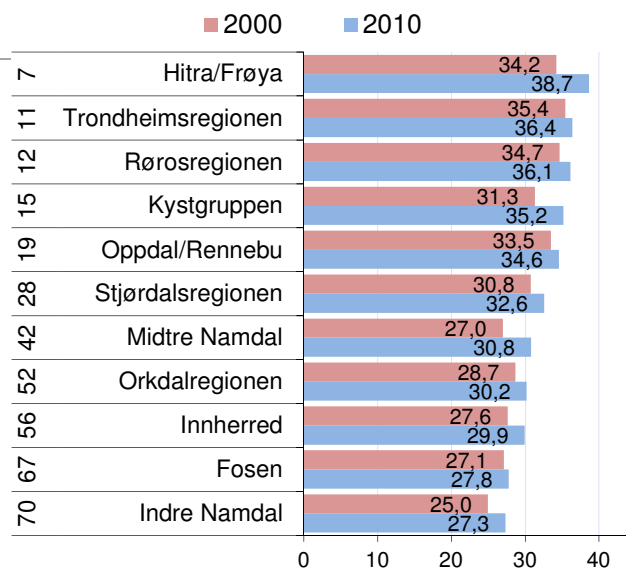
Indre Namdal har lavest næringstetthet i Trøndelag, og er nummer 70 av 83 regioner i landet. I Indre Namdal tilsvarte antall arbeidsplasser 27,3 prosent av folketallet i 2010.

Næringstetthet i kommunene

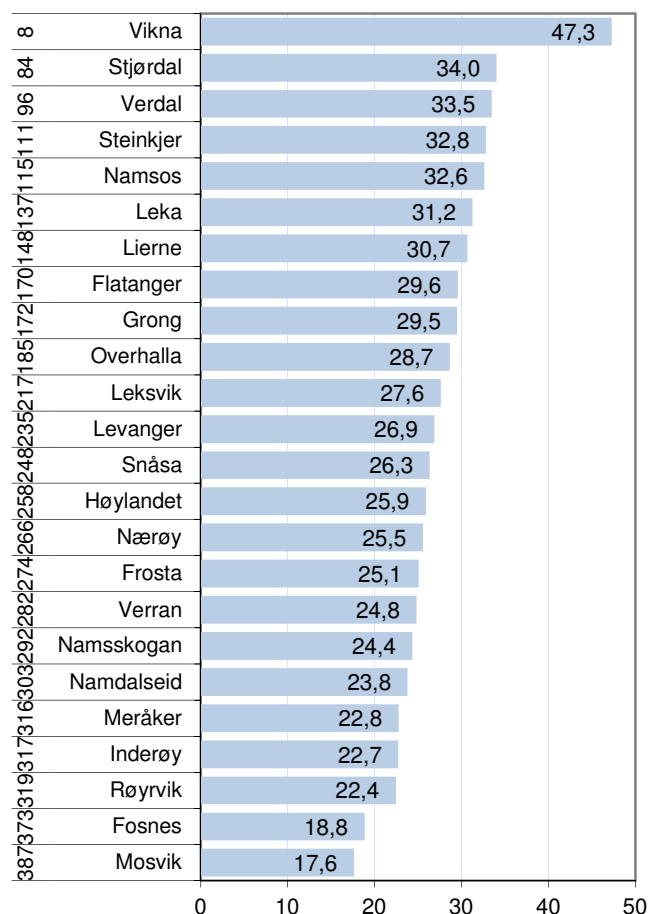
Vikna har høyest næringstetthet av kommunene i Nord-Trøndelag, og er nummer åtte i landet. Antall arbeidsplasser i næringslivet tilsvarte 47,3 prosent av folketallet i 2010. Ingen andre kommuner i fylket er i nærheten av å ha like høy næringstetthet. Vi så tidligere at Vikna har overskudd på arbeidsplasser og netto innpendling.

Stjørdal og Steinkjer, som er på andre og tredje-plass i fylket, er nummer 84 og 86 i landet.

Nord-Trøndelag har mange kommuner med under middels næringstetthet. Mosvik og Fosnes har minst næringsliv i forhold til folketallet i fylket. Antall arbeidsplasser i næringslivet tilsvarte 17,6 og 18,8 prosent av folketallet i 2010.

Figur 48: Antall arbeidsplasser i næringslivet i prosent av antall innbyggere i regionene i Trøndelag i 2000 og 2010. Til venstre vises rangering blant landets 83 regioner i 2010.

Figur 49: Antall arbeidsplasser i næringslivet i prosent av antall innbyggere i kommunene i Nord-Trøndelag i 2010. Til venstre vises rangering blant landets 430 kommuner.

4.5 NæringsNM

NæringsNM er en rangering av kommuner, regioner og fylker basert på de indikatorene som er presentert i dette kapitlet. Telemarksforskning har utarbeidet NæringsNM for NHO de siste åtte årene. Formålet er å komme fram til et mål som forteller hvordan næringslivet samlet sett gjør det i en region.

For å rangere fylkene bruker vi en enklere indeks basert på etableringsfrekvens, andel lønnsomme foretak og andel vekstforetak. Disse indikatorene er transformert til et tall mellom 0 og 10, der 0 er dårligste fylke og 10 er beste fylke.

Sør-Trøndelag kom best ut av fylkene i 2010, foran Oslo og Rogaland.

Nord-Trøndelag kom ut som nummer ti i 2010. Nord-Trøndelag gjør det best i landet for vekst, men svakt for nyetableringer.

Rogaland har vært beste fylke de siste ti årene under ett. For denne perioden rangeres Nord-Trøndelag som nummer 16.

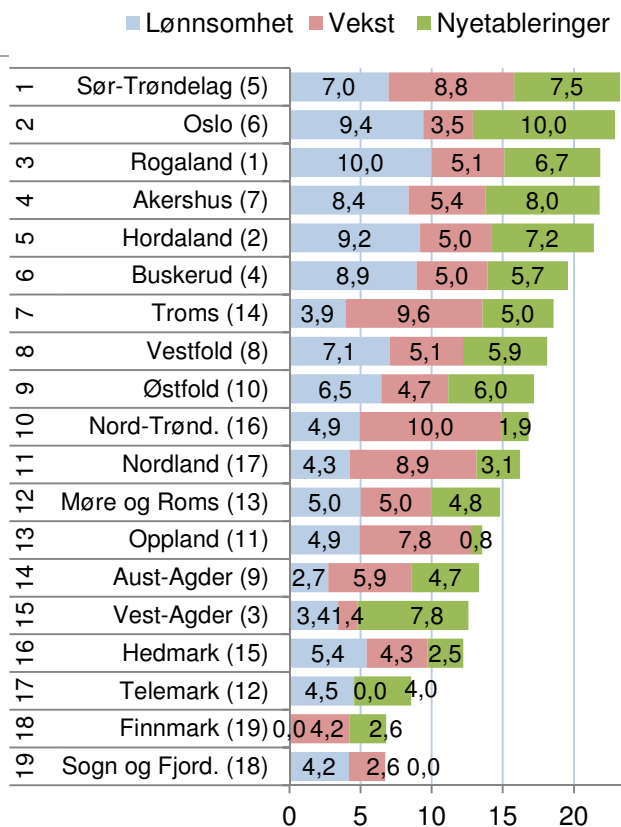
Nord-Trøndelags utvikling

Nord-Trøndelag har vært rangert under middels blant fylkene alle år. Tiendeplass er den beste plasseringen Nord-Trøndelag har hatt. Ett år tidligere har Nord-Trøndelag kommet på tiendeplass, og det var i 2003.

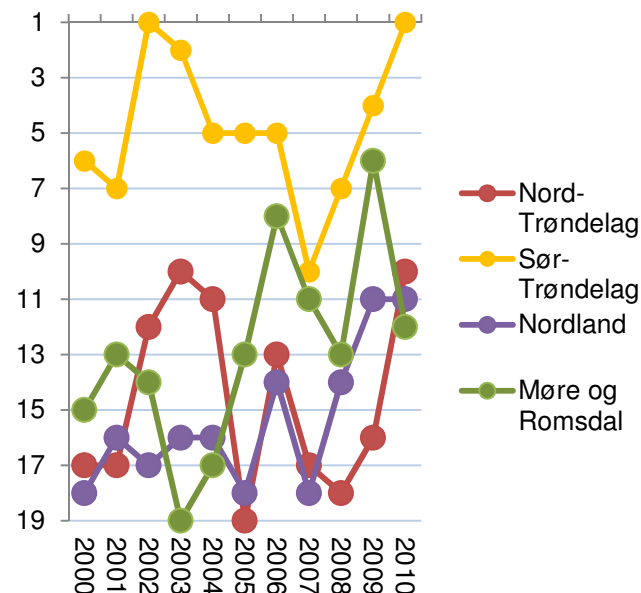
Sør-Trøndelag var beste fylke i 2010. Dette er andre gang Sør-Trøndelag er beste fylke, den første gangen var i 2002. Den svakeste plasseringen Sør-Trøndelag har hatt er nummer 10, som altså er det samme som den beste plasseringen Nord-Trøndelag har hatt.

Nordland har i flere år vært rangert blant de siste fylkene i NæringsNM. De to siste årene har Nordland kommet på 11. plass, som er de beste plasseringene i perioden som er målt.

Møre og Romsdal gjorde det bra i 2009, men har ellers flest plasseringer under middels.

Figur 50: NæringsNM for fylkene basert på tall fra 2010. Tallene i parentes angir rangering for perioden 2001-2010.

Figur 51: Nord-Trøndelag og nabofylkers rangering i NæringsNM i perioden 2000-2010.

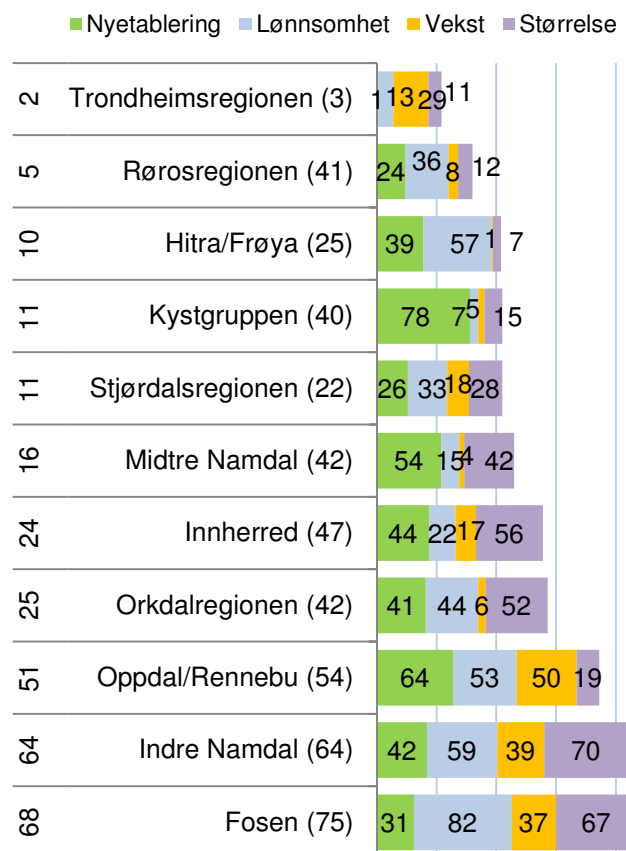
NæringsNM for regioner

Regionene i Trøndelag gjorde det svært bra i NæringsNM for 2010.

Kystgruppen og Stjørdalsregionen kom på en delt 11. plass.

Midtre Namdal ble nummer 16 og Inherred nummer 24.

Indre Namdal gjorde det forholdsvis svakt og ble nummer 64.

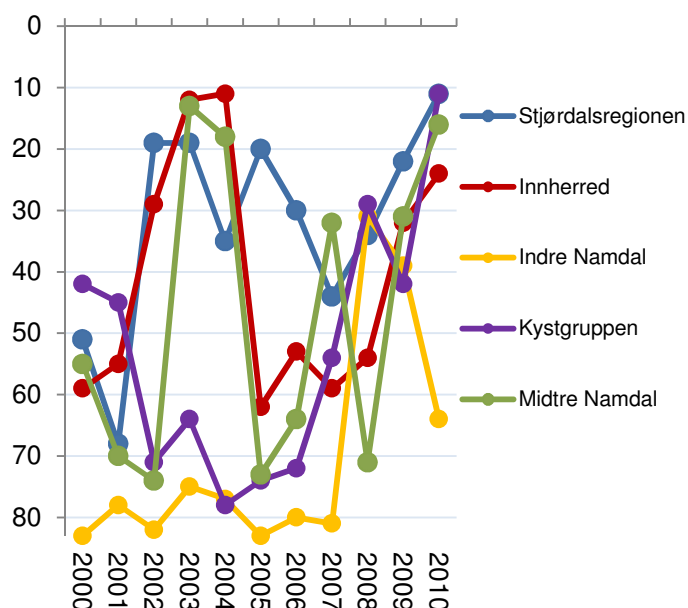
Figur 52: NæringsNM for regionene i Trøndelag. Rangering blant landets 83 regioner i 2010 til venstre, og rangering siste fem år i parentes. Rangering for de fire indeksene vises i figuren.

Utviklingen i regionene

Både Kystgruppen og Stjørdalsregionen satte ny rekord i NæringsNM siste år. Kystgruppen har hatt en formidabel framgang etter å ha vært blant de dårligste regionene i 2004.

Midtre Namdal og Innherred gjorde det også bra, men har gjort det bedre tidligere.

Indre Namdal var eneste region med nedgang fra 2009.

Figur 53: Regionene i Nord-Trøndelags rangering i NæringsNM i perioden 2000-2010.

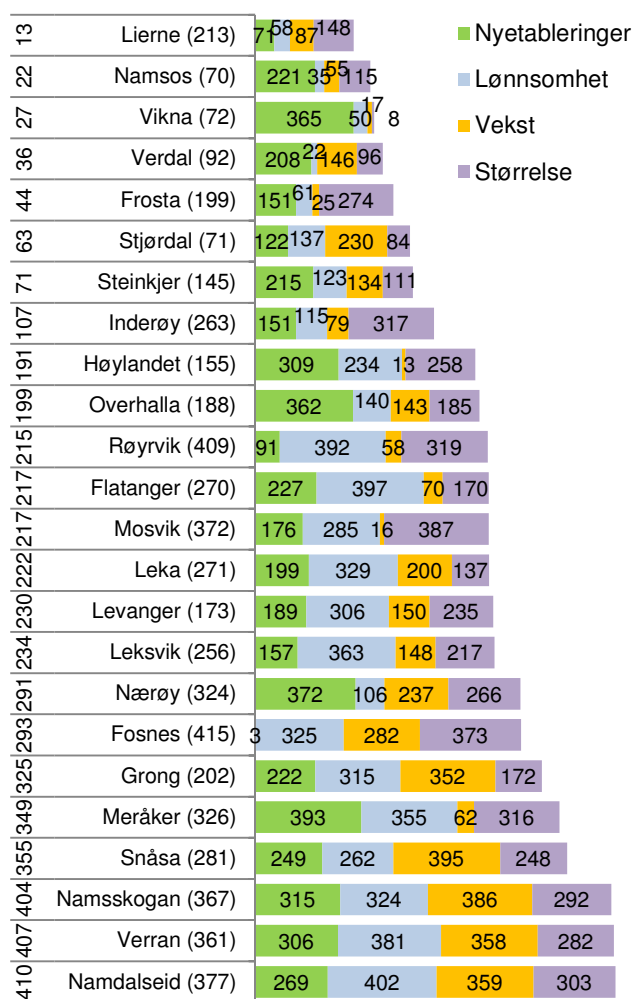
NæringsNM for kommunene

Lierne ble beste kommune i Nord-Trøndelag i NæringsNM for 2010. Lierne har ganske få regnskapspliktige foretak, og har aldri vært så høyt plassert tidligere. Dermed kan resultatet være noe tilfeldig.

Namsos, Vikna og Verdal på de neste plassene er kommuner som har gjort det bra tidligere også. Disse er rangert fra 27. plass til 36. plass for 2010.

Frosta, Stjørdal og Steinkjer kom også med blant de 100 beste kommunene.

Namsskogan, Verran og Namdalseid gjorde det dårlig og ble rangert på 400-tallet blant de 430 kommunene i landet.

Figur 54: Kommunenes resultat i NæringsNM. Alle tall er rangeringer blant landets 430 kommuner, til venstre rangering for NæringsNM siste år, i parentes siste fem år. Rangering for de fire indeksene vises i figuren.

5. Innovasjon i næringslivet

Innovasjon står sentralt for å forklare økonomisk vekst på globalt nivå. Dermed vil innovasjon også kunne være en forklaring på regional utvikling. Kan forskjeller i næringslivets innovasjon kunne forklare hvorfor noen regioner har vekst mens andre har nedgang? Og kan vi måle næringslivets innovasjonsevne?

SSB har gjennomført en spørreundersøkelse om innovasjon i næringslivet i mange år. Det er over 6000 foretak som svarte på spørreundersøkelsen i 2008, som omfatter nesten 10 000 bedrifter. Spørreundersøkelsen er ganske omfattende, og bedrifte-

ne oppgir blant annet om de har introdusert nye produkter, prosesser og markedsføringsmetoder, og om de nye produktene er nye på markedet eller bare nye for bedriften.

Tabell 1: Spørsmål fra SSBs innovasjonsundersøkelse.

Hovedgruppe	Indikator	Kortnavn	Vekt
Produkt-innovasjon	Foretaket introduserte produktinnovasjon i form av nye eller vesentlig forbedrede varer i perioden	Vare	2
	Foretaket introduserte produktinnovasjon i form av nye eller vesentlig forbedrede tjenester	Tjeneste	2
	Foretaket har produktinnovasjoner som også er nye for foretakets marked	Nytt for markedet	4
Prosess-innovasjon	Foretaket har introdusert nye eller vesentlig forbedrede metoder for produksjon	Produksjonsmetode	2
	Foretaket har introdusert nye eller vesentlig forbedrede metoder for lagring, levering eller distribusjon	Distribusjon	1
	Foretaket har introdusert nye eller vesentlig forbedrede støttefunksjoner	Støttefunksjon	1
Markeds-innovasjon	Vesentlige endringer i design (utseende/utformig) av en vare eller tjeneste	Design	2
	Nye media eller nye måter for promotering av produkt	Nye media	1
	Nye måter for produkt plassering eller salgskanaler	Markedskanal	0,5
	Nye metoder for prising	Prising	0,5

I tabellen over ser vi de ti spørsmålene i innovasjonsundersøkelsen som danner grunnlaget for de ti innovasjonsindikatorerne vi bruker i denne analysen. De ti indikatorerne kan slås sammen til tre hovedtyper innovasjon: Produktinnovasjon, prosess-innovasjon og markedsinnovasjon. Samtidig har vi gitt de ti indikatorerne ulike vekter som brukes når vi skal slå sammen indikatorerne. Spørsmålet om bedriftens innovasjoner er nye for markedet eller bare nye for bedriften har fått størst vekt, ettersom det er det eneste spørsmålet hvor det skilles mellom hva som er nytt i markedet og hva som bare er nytt for bedriften. Spørsmålene om nye måter for pro-

dukt plassering eller nye metoder for prising har fått lavest vekt. Dette er spørsmål som synes en del mindre viktig enn f. eks. spørsmålet om bedriften har introdusert produktinnovasjon.

Indikatorerne som er valgt forteller om i hvilken grad bedriftene har gjennomført innovasjoner. I andre sammenhenger er innovasjon og forskning og utvikling (FoU) ofte blandet sammen. Vi anser FoU til å være en av mange mulig kilder til innovasjon, og ønsker derfor å måle faktisk innovasjon og ikke FoU-intensitet. Derfor har vi ikke brukt bedriftenes FoU-aktivitet i indikatorsettet.

5.1 Indikatorer for innovasjon

Innovasjonsundersøkelsen er rettet mot foretak av forskjellige typer. Noen har bare én lokalisering, enbedriftsforetak. Disse er enkle å forholde seg til, ettersom de kan plasseres i en region. Foretak som har produksjon på flere steder, såkalte flerbedriftsforetak, skaper noen problemer. Foretakene svarer på foretaksnivå, dvs. det finnes ett svar på hvorvidt foretaket har hatt innovasjon, men vi vet ikke om dette gjelder alle foretakets bedrifter som er spredt på flere regioner. Dette løser vi gjennom å ta med

begge foretakstypene, men vekte enbedriftsforetakene dobbelt så mye som flerbedriftsforetakene.

Vi kan måle innovasjon som andel av foretak med innovasjon. Da vil alle foretak telle likt uansett størrelse. Vi kan også måle innovasjon etter andelen av de sysselsatte som er i innovative foretak. Da vil de store bedriftene telle mer enn de små. For regioner med store hjørnesteinsbedrifter vil resultatene fra disse lett bli dominerende. Dette løser vi gjennom å bruke begge målemetoder, men vekte indikatorene for andel bedrifter dobbelt så mye som indikatoren for andel av sysselsetting.

Tabell 2: Verdier for de ulike innovasjonsindikatorerne for Nord-Trøndelag. Hver indikator går fra 0=dårligste fylke til 100=beste fylke.

		Frekvenser enbedrifts- foretak	Frekvenser flerbedrifts- foretak	Sysselset- tingsandel enbedrifts- foretak	Sysselset- tingsandel flerbedrifts- foretak	Totalt
Produktinnovasjon	Vare	45,1	20,8	48,7	57,4	41,7
	Tjeneste	38,1	100,0	100,0	45,7	78,2
	Nytt for markedet	74,7	98,6	48,2	75,4	84,2
Prosessinnovasjon	Produksjonsmetode	85,3	22,8	98,4	82,2	84,4
	Distribusjon	34,0	92,9	21,0	58,5	52,6
	Støttefunksjon	25,5	68,0	14,3	41,4	30,8
Markedsinnovasjon	Design	100,0	100,0	100,0	52,4	100,0
	Media	43,9	54,3	41,6	25,7	38,0
	Kanal	37,1	61,3	11,9	49,3	26,7
	Prising	10,6	25,9	3,7	17,1	2,1

Ettersom vi har ti innovasjonsindikatorer som er målt på fire ulike måter, får vi til slutt hele 40 indikatorer for innovasjon i en region.

I tabellen over har vi vist resultatene for Nord-Trøndelag. Næringslivet i Nord-Trøndelag skårer høyt på noen indikatorer, svak på andre.

Nord-Trøndelag er helt i toppen når det gjelder andel av enbedriftsforetak som tar i bruk nytt design, og når det gjelder bedrifter i flerbedriftsforetak som har nye tjenester eller nytt design. Næringslivet er også best for sysselsettingsandelen i enbedriftsforetak som har nye tjenester eller nytt design.

Til høyre i tabellen har vi summert resultatene for de ti innovasjonsindikatorerne. Næringslivet i Nord-Trøndelag skårer høyt for fem av de ti indikatorene og lavere enn middels for fem.

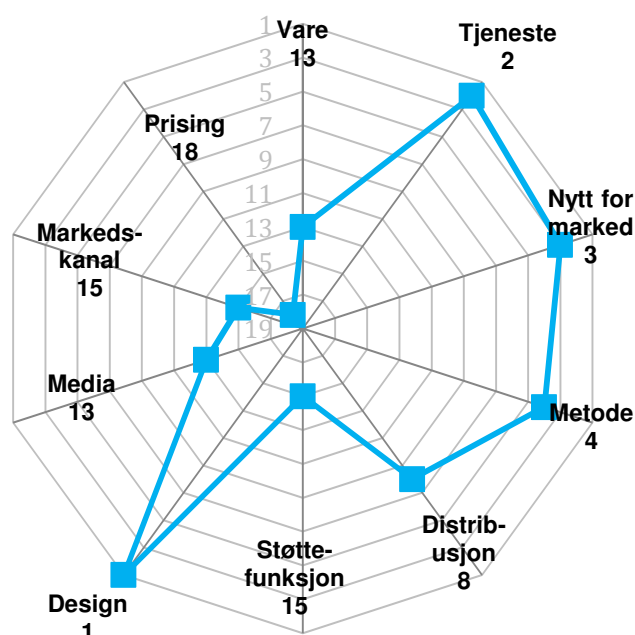
Videre skal vi slå sammen indikatorene for vare, tjeneste og nytt for markedet til en indikator for produktinnovasjon. Indikatorene for produksjonsmetode, distribusjon og støttefunksjoner slås sammen til en samleindikator som vi kaller for prosessinnovasjon. De siste fire indikatorene vil danne indikatoren markedsinnovasjon.

5.2 Innovasjon i fylkene

I figur 55 ser vi hvordan Nord-Trøndelag kommer ut på de ulike innovasjonsindikatorerne sammenliknet med de andre fylkene.

Nord-Trøndelag er aller best når det gjelder å ta i bruk nytt design, og nest best for nye tjenester. For den viktige indikatoren ”nytt for markedet” er Nord-Trøndelag tredje best. Næringslivet i Nord-Trøndelag er fjerde best av fylkene når det gjelder å utvikle nye produksjonsmetoder, og nummer åtte for nye former for distribusjon.

For de andre indikatorene skårer næringslivet i Nord-Trøndelag under middels.

Figur 55: Nord-Trøndelag sin rangering blant de 19 fylkene med hensyn til ulike innovasjonsindikatorer.

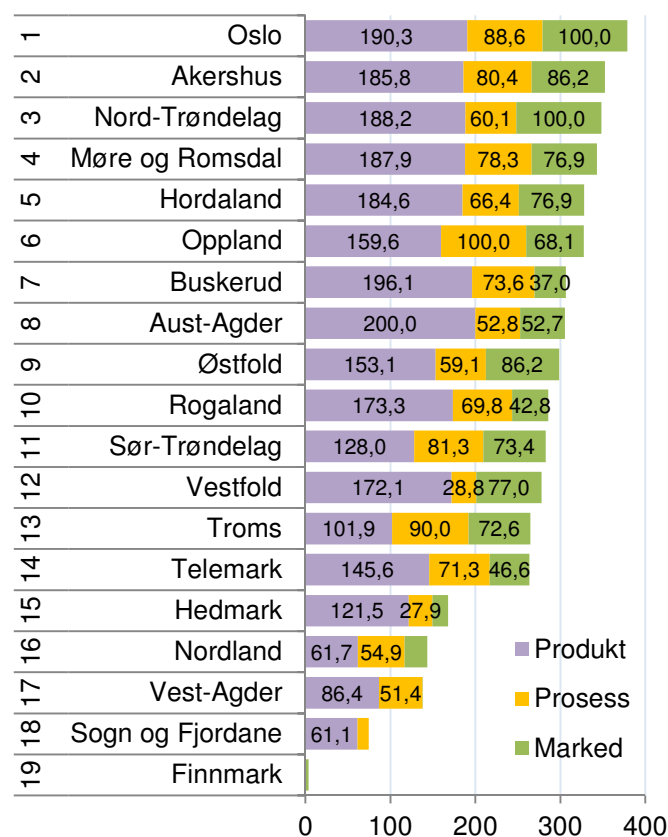
Rangering av fylkene

I figur 56 ser vi hvordan fylkene kommer ut samlet sett når vi legger sammen de ti indikatorene i tre grupper, hvor fylkene har fått en skår på mellom 0 og 100. Produktinnovasjon er vektet dobbelt i forhold til prosess- og markedsinnovasjon, og har dermed skår mellom 0 og 200.

Nord-Trøndelag kommer på en tredjeplass av fylkene for samlet innovasjonsfrekvens. På denne samleindeksen er det imidlertid ganske små forskjeller mellom fylkene fra første til 14. plass. Små endringer i konstruksjonen av indikatorene vil dermed kunne påvirke rekkefølgen vesentlig.

Næringslivet i Nord-Trøndelag skårer best på markedsinnovasjon, men ikke så bra for prosessinnovasjon.

Felles for de fleste fylkene er det at det er store forskjeller internt i fylkene, dvs. mellom regionene. Derfor er det kanskje mer interessant å studere samlet innovasjonsgrad på regionnivå, som vi skal gjøre på de neste sidene.

Figur 56: Samlet innovasjonsfrekvens for fylkene.

5.3 Innovasjon i regioner

Vi kan rangere innovasjon i næringslivet i regionene på samme måte som vi gjør for fylker. I figur 57 ser vi hvordan regionene i Nord-Trøndelag kommer ut på de ulike innovasjonsindikatorne.

For regioner har vi i tillegg tatt med en indikator for den relative størrelsen til næringslivet som er omfattet av målingene. Regioner som har relativt mange bedrifter i de bransjene som er undersøkt blir dermed ”premiert” i forhold til næringssvake regioner. Denne faktoren er med for regioner, men ikke for fylkene, fordi det er liten forskjell på næringstetthet mellom fylker.

Videre bruker vi rangeringsnumrene for de tre hovedtypene innovasjon, som er produkt- prosess og markedsinnovasjon, samt størrelse for å rangere regionene.

Vi kan se at Innherred skårer høyt for nye tjenester, nytt for markedet og produksjonsmetode. Kystgruppen skårer høyt for nye produksjonsmetoder, distribusjon, støttefunksjoner og markedskanaler. Indre Namdal skårer høyest for design og bruk av nye media. Midtre Namdal skiller seg ut gjennom å ha lav skår på alle indikatorne.

Regionene i Trøndelag

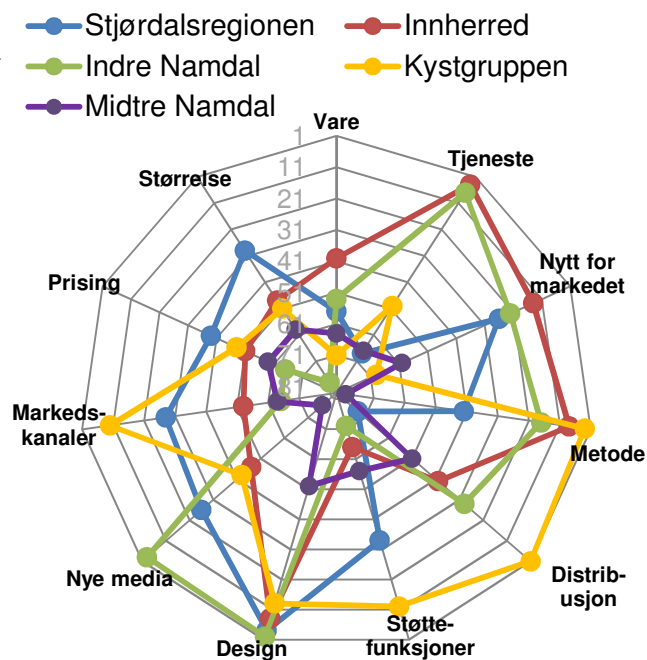
I figur 58 er indikatorne samlet i de tre hovedtypene, som igjen danner grunnlaget for en samlet innovasjonsgrad.

Kanskje er det litt overraskende at Innherred og Indre Namdal har høyest andel innovative bedrifter i Trøndelag, og at Trondheimsregionen bare kom på tredjeplass. Innherred er nummer 12 av 83 regioner, mens Indre Namdal er nummer 20.

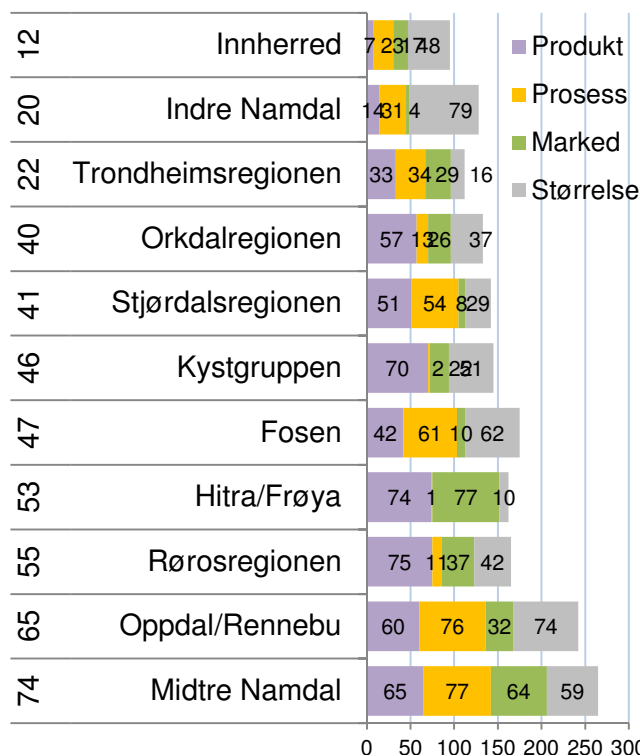
Stjørdalsregionen er så vidt bedre enn middels på 41. plass.

Kystgruppen er litt under middels som nummer 46.

Midtre Namdal er nummer 74, og dermed blant de ti svakeste regionene i landet.

Figur 57: Regionenes rangering med hensyn til de ti indikatorne for innovasjon.

Figur 58: Rangering for hver av de tre hovedtypene innovasjon samt næringslivets størrelse for regionene i Trøndelag. Til venstre vises rangering blant de 83 regionene i landet for samlet innovasjonsgrad.

5.4 Innovative bransjer

Det er store forskjeller mellom de ulike bransjene med hensyn til andel innovative bedrifter.

Bransjene tilknyttet informasjonsteknologi, som produksjon av datamaskiner, tjenester tilknyttet informasjonsteknologi og informasjonstjenester, har en høy andel innovative foretak, både når det gjelder produkt- og prosessutvikling og markedsinnovasjon. 61,1 prosent av alle foretak som er i bransjen produksjon av datamaskiner har produktutvikling, og 31,6 prosent har introdusert produkter som er nye i markedet.

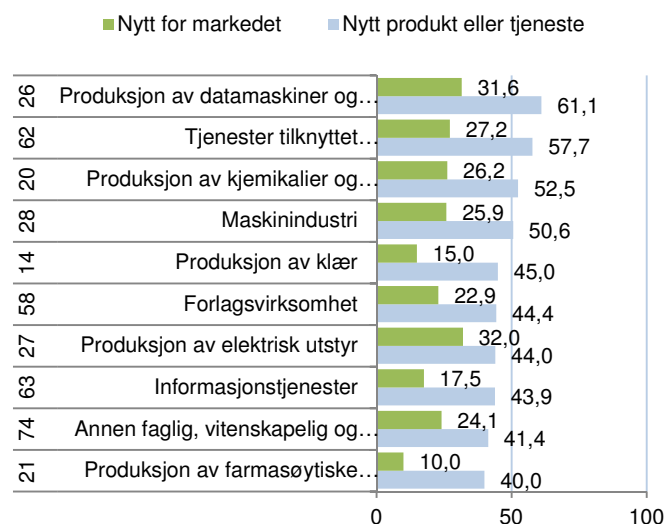
Produktutvikling trenger ikke nødvendigvis å være knyttet til teknologi. Produksjon av klær er en av bransjene med høyeste andel produktutvikling. Dette er sannsynligvis produktutvikling som ikke er teknologisk, men mer knyttet til design.

Bransjer med høy andel foretak med prosessutvikling er i stor grad de samme som har høy andel produktutvikling. I bransjene tjenester knyttet til informasjonsteknologi og telekommunikasjoner er det en høy andel av bedriftene som har introdusert nye støttefunksjoner. Det er mest sannsynlig nye støttefunksjoner basert på informasjonsteknologi. For bransjer som produksjon av kjemikalier og metaller er det mer tradisjonell utvikling av produksjonsmetoder som dominerer.

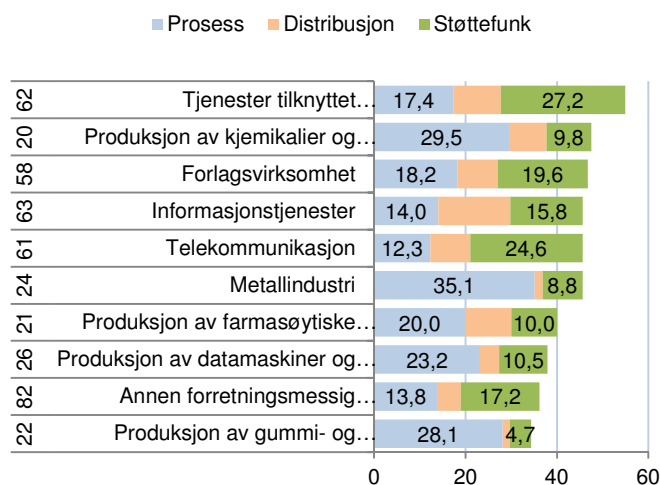
Når det gjelder markedsinnovasjoner, er det bransjen produksjon av drikkevarer som har høyest andel innovative foretak. Her er også produksjon av klær og produksjon av lær og lærvarer høyt rangert.

Noen bransjer har nesten ikke foretak med innovasjon. Det gjelder for eksempel transport og bygg og anlegg.

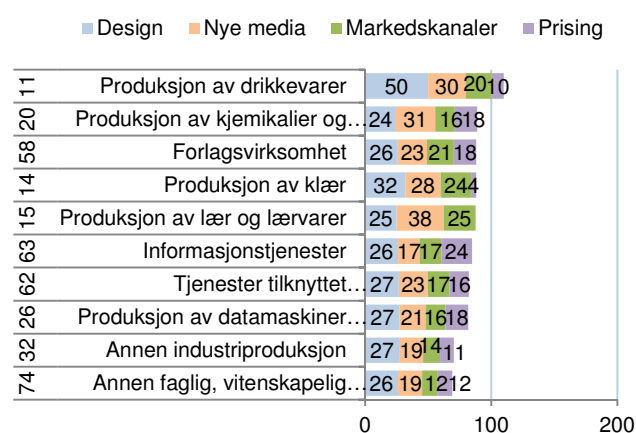
De store forskjellene i andel innovative foretak mellom bransjene, gjør at ulike bransjestrukturer kan få stor betydning for andel innovative foretak i regioner. Regioner med ulike bransjestrukturer vil kunne få ulike andeler innovative foretak på grunn av bransjestrukturen.

Figur 59: Bransjene med høyest andel innovative foretak, produktutvikling. Til venstre vises bransjekode.

Figur 60: Bransjene med høyest andel innovative foretak, prosessutvikling. Til venstre vises bransjekode.

Figur 61: Bransjene med høyest andel innovative foretak, markedsinnovasjon. Til venstre vises bransjekode.

5.5 Internasjonalisering

Innovasjonsundersøkelsen inneholder også opplysninger om bedriftenes markedsorientering. Det spørres om bedriften har hovedmarkedet lokalt, nasjonalt eller internasjonalt. Dette kan vi bruke til å se hvilke områder som har det mest internasjonale næringslivet.

I figur 62 ser vi hvordan fylkene kommer ut når det gjelder internasjonalisering. Her er det brukt to forskjellige indikatorer. Den ene er andelen av bedriftene i innovasjonsundersøkelsen som oppgir at hovedmarkedet er utenfor Norge. Den andre indikatoren er andelen av privat sysselsetting i bedrifter med hovedmarkedet utenfor Norge.

Agderfylkene, Møre og Romsdal, Nordland og Finnmark har det mest internasjonale næringslivet av fylkene.

I Nord-Trøndelag hadde 10,3 prosent av foretakene som ble spurt i innovasjonsundersøkelsen hovedmarkedet utenfor Norge. Andelen av sysselsettingen i internasjonalt orienterte selskap er 8,0 prosent.

Samlet sett kommer Nord-Trøndelag ut som nest minst internasjonalt av alle fylkene. Bare Hedmark har et mindre internasjonalt næringsliv.

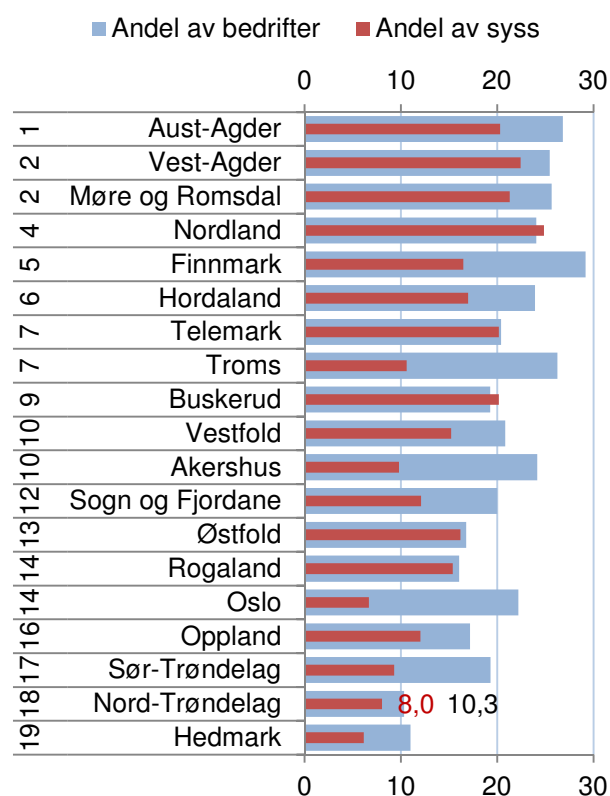
Internasjonalisering i regionene

Regionene kan også måles med hensyn til internasjonalisering i næringslivet. I figur 63 ser vi hvordan regionene i Trøndelag kommer ut.

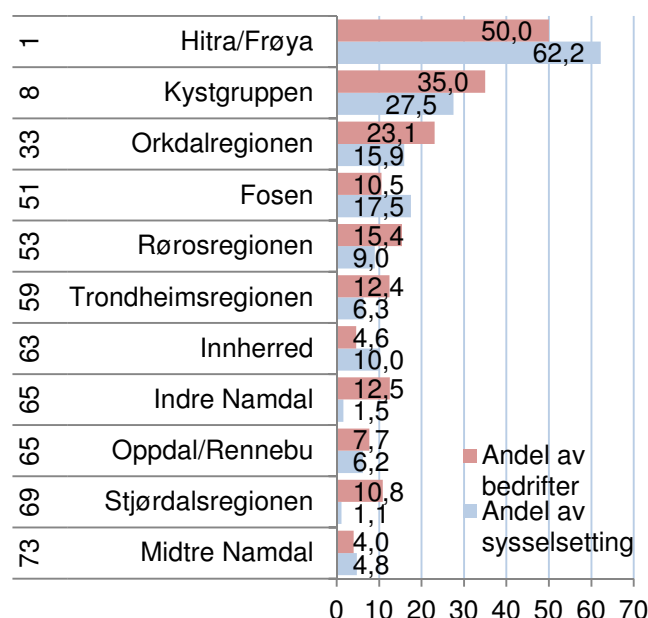
Hitra/Frøya er regionen i landet med desidert høyest andel internasjonalt næringsliv. Hele 62,2 prosent av sysselsettingen i Hitra/Frøya er i bedrifter der hovedmarkedet er utenfor Norge.

Kystgruppen er åttende mest internasjonalt av regionene. Felles for Hitra/Frøya og Kystgruppen er at mye av næringslivet er innen fiske og oppdrett.

Næringslivet i de andre regionene i Nord-Trøndelag er lite internasjonalt.

Figur 62: Rangering av fylkene etter andel av bedriftene i innovasjonsundersøkelsen som har hovedmarkedet utenfor Norge, samt andel av privat sysselsetting i bedrifter med hovedmarked utenfor Norge.

Figur 63: Andel av bedriftene i innovasjonsundersøkelsen i regionene i Trøndelag som har hovedmarkedet utenfor Norge, samt andel av privat sysselsetting i bedrifter med hovedmarked utenfor Norge. Til venstre er regionens rangering blant de 83 regionene i landet.

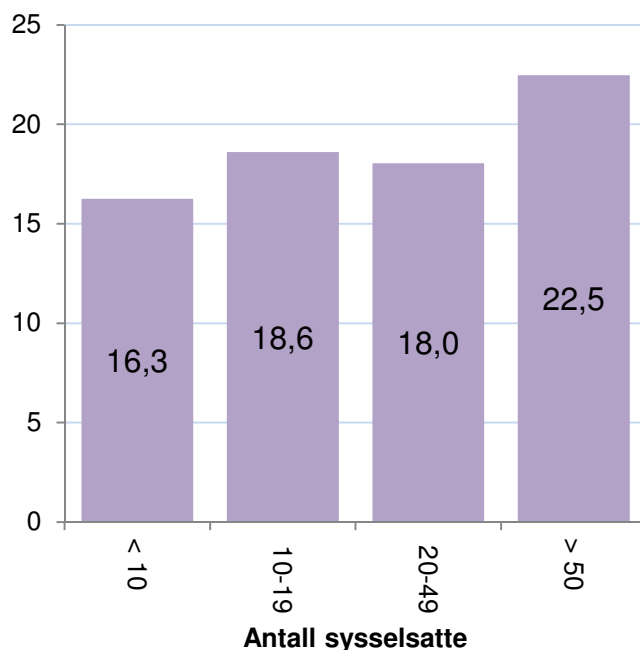
Innovasjon og bedriftenes størrelse

Er det en sammenheng mellom bedriftenes størrelse og sannsynligheten for at de er innovative?

I figur 64 ser vi hvordan andel bedrifter med produktutvikling varierer med størrelsen på bedriftene, målt med antall sysselsatte. Blant bedrifter med over 50 sysselsatte oppga 22,5 prosent at de hadde introdusert nye produkter. Blant bedrifter med mindre enn 10 ansatte oppga 16,3 prosent at de hadde hatt produktutvikling.

Det er tilsynelatende en sammenheng mellom bedriftenes størrelse og innovasjon. Store bedrifter har høyere sannsynlighet for å være innovative enn små bedrifter.

Store bedrifter har større ressurser og har dermed lettere for å kunne sette av midler til utvikling. Store bedrifter har også ofte et større produktspekter og dermed også flere produkter som vil kunne trenge fornying.

Figur 64: Prosentvis andel bedrifter med produktutvikling, gruppert etter bedriftenes størrelse.

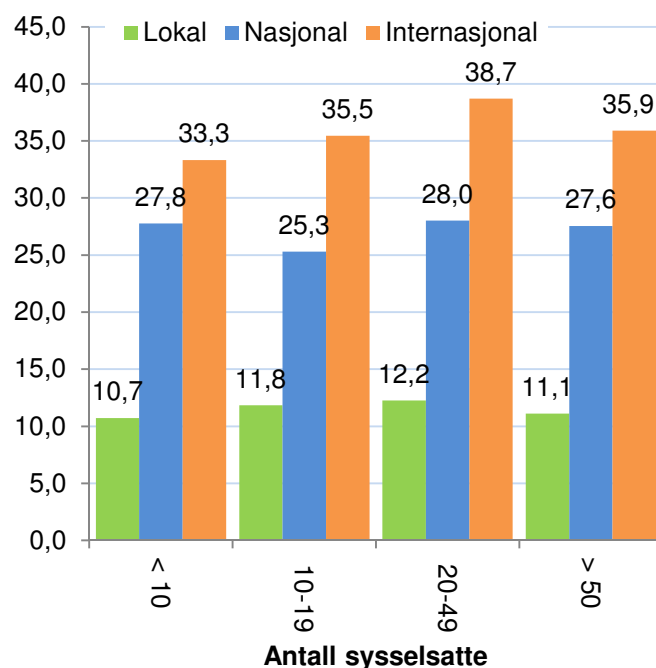
Innovasjon, størrelse og internasjonalisering

I figur 65 ser vi hvordan andel bedrifter med produktutvikling varierer mellom bedrifter med ulik størrelse og ulik markedsorientering. Vi kan se at det er en sterk sammenheng mellom markedsorientering og innovasjon. Bedrifter med hovedmarkedet utenfor Norge har langt høyere sannsynlighet for produktinnovasjon enn de andre. Bedrifter med et nasjonalt marked har også langt høyere andel innovative bedrifter enn bedrifter med et lokalt marked.

Det er imidlertid liten forskjell i andelen innovative bedrifter i ulik størrelse.

Markedsorienteringen til bedriften synes dermed å være langt viktigere enn størrelsen for om bedriften er innovativ.

De store bedriftene er oftere internasjonalt orientert, mens de minste ofte er lokalt orientert. Det er årsaken til at vi fikk den tilsynelatende positive sammenhengen mellom størrelse og innovasjon i figur 64.

Figur 65: Prosentvis andel bedrifter med produktutvikling, gruppert etter størrelse og markedsinnretning.

5.6 Innovasjonsklima

Hvis et fylke har høy innovasjonsfrekvens på grunn av at de har et næringsliv med mange bedrifter og foretak i bransjer med høy innovasjon, kan dette gi et litt feilaktig bilde av hvor sterk fylket er på innovasjon. Vi ønsker derfor å se på hvordan fylkene gjør det når vi tar hensyn til bedriftenes bransje og størrelse målt i antall ansatte. Dette har vi gjort gjennom logistiske regresjoner der de enkelte innovasjonsindikatorne er brukt som avhengig variabel. Resultatet kan brukes til å se hvor høy andel innovasjonsforetak de enkelte fylkene har, gitt bransjestruktur og størrelse. Dette kaller vi innovasjonsklima. Hvis et fylke har høy innovasjonsandel gitt bransje og størrelse, betyr det at regionen har et sterkt innovasjonsklima.

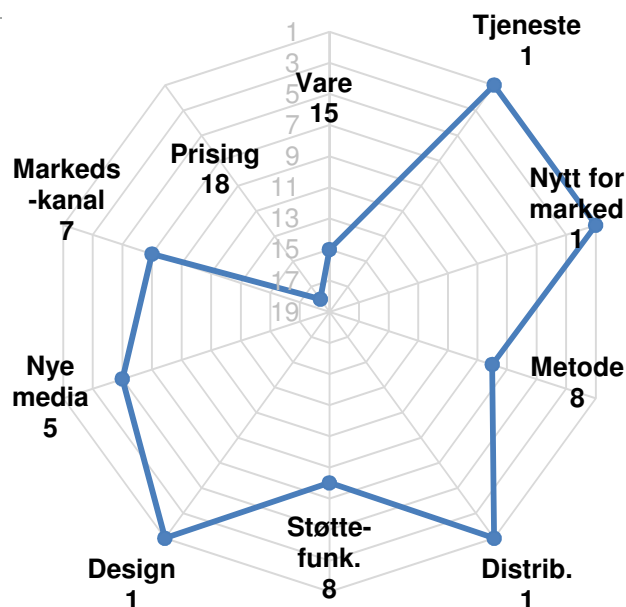
I figur 66 ser vi rangeringen til Nord-Trøndelag for de ulike indikatorene når vi tar hensyn til bransje og størrelse. Nord-Trøndelag skårer gjennomgående bedre for innovasjonsklima enn for innovasjonsfrekvens. Nå er Nord-Trøndelag beste fylke for tjenester, nytt for markedet og design.

Innovasjonsfrekvens og innovasjonsklima er imidlertid ikke direkte sammenlignbart, siden datagrunnlaget er litt uliktⁱⁱⁱ.

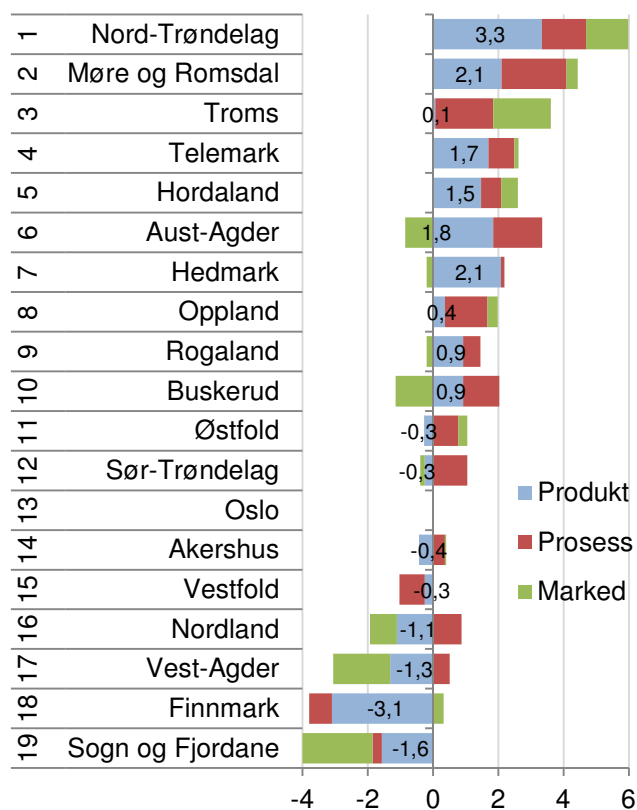
Figur 67 viser de standardiserte koeffisientene fra regresjonen for samlegruppene. Verdiene er vektet på samme måte som tidligere, som blant annet betyr at produktinnovasjon får høyest betydning. Oslo er brukt som referansefylke. Verdiene til Oslo er derfor null og betyr at Oslo er "utgangspunktet". Fylker som har positive verdier har bedre innovasjonsklima enn Oslo. Verdiene gir en indikasjon på hvor viktig de ulike innovasjonstypene er for den samlede rangeringen.

Nord-Trøndelag har sterkest innovasjonsklima, og det er spesielt innenfor produktinnovasjon Nord-Trøndelag gjør det bra. Møre og Romsdal kommer på andreplass. Begge disse fylkene hadde også høy innovasjonsfrekvens. Troms og Telemark på de to neste plassene gjør det derimot bra for innovasjonsklima, men hadde ikke høy innovasjonsfrekvens.

Oslo og Akershus var på topp for innovasjonsfrekvens, men har svakt innovasjonsklima.

Figur 66: Nord-Trøndelags rangering for innovasjonsklima på de ulike innovasjonsindikatorne.

Figur 67: Innovasjonsklima for fylkene. Vektete standardiserte koeffisienter for de tre hovedgruppene innovasjonsindikatorer.

Innovasjonsklima i regionene

Figur 68 viser hvordan regionene i Nord-Trøndelag kommer ut på rangeringen for innovasjonsklima for de ulike indikatorene.

Det mest slående er at alle regionene kommer høyt når det gjelder design og tjenester. Dette er indikatorer en kanskje ikke ville gjettet at Nord-Trøndelag gjorde det best for.

Alle regionene gjør det også svært bra for den viktigste indikatoren ”nytt for markedet”.

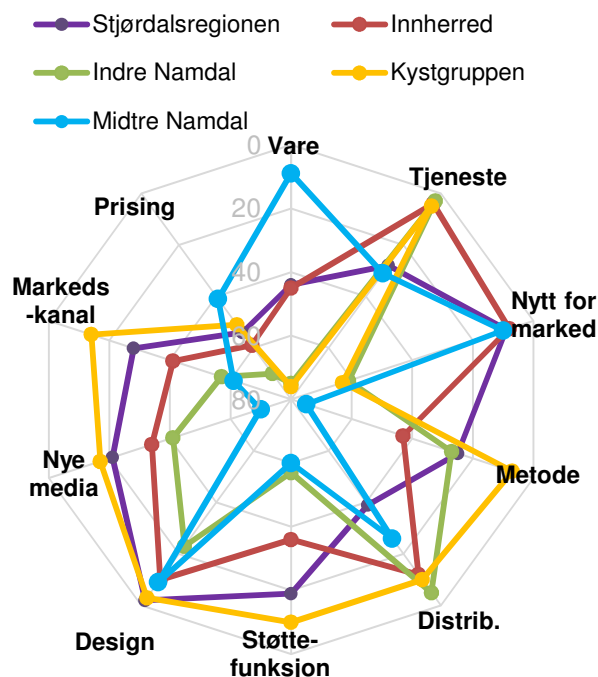
I figur 69 ser vi rangeringen til regionene i Trøndelag for innovasjonsklima for de tre hovedtypene innovasjon og samlet.

Nå er det Stjørdalsregionen som kommer best ut av Trønderregionene, som nummer fem i landet, mens Innherred er nummer seks. Det er sterke resultater, og dette er også de største regionene i fylket, og bidrar dermed til at Nord-Trøndelag gjør det så bra.

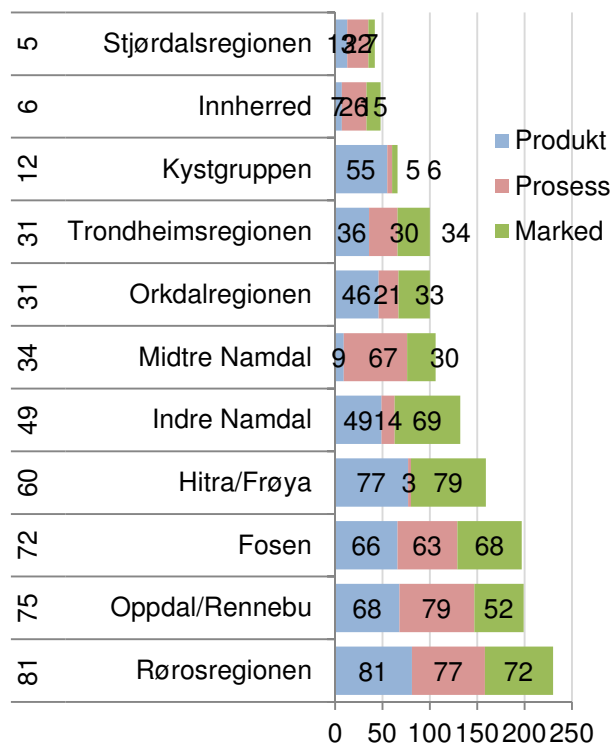
Kystgruppen gjør det også skarpt med sin 12. plass. Kystgruppen ble bare nummer 46 for innovasjonsfrekvens.

Midtre Namdal fikk også en kraftig revansje for den svake plasseringen for innovasjonsfrekvens, der regionen ble nummer 74. Nå der Midtre Namdal bedre enn middels, som nummer 34.

Indre Namdal har rykket ned mange plasser i forhold til rangeringen for innovasjonsfrekvens. Nå er Indre Namdal under middels som nummer 49.

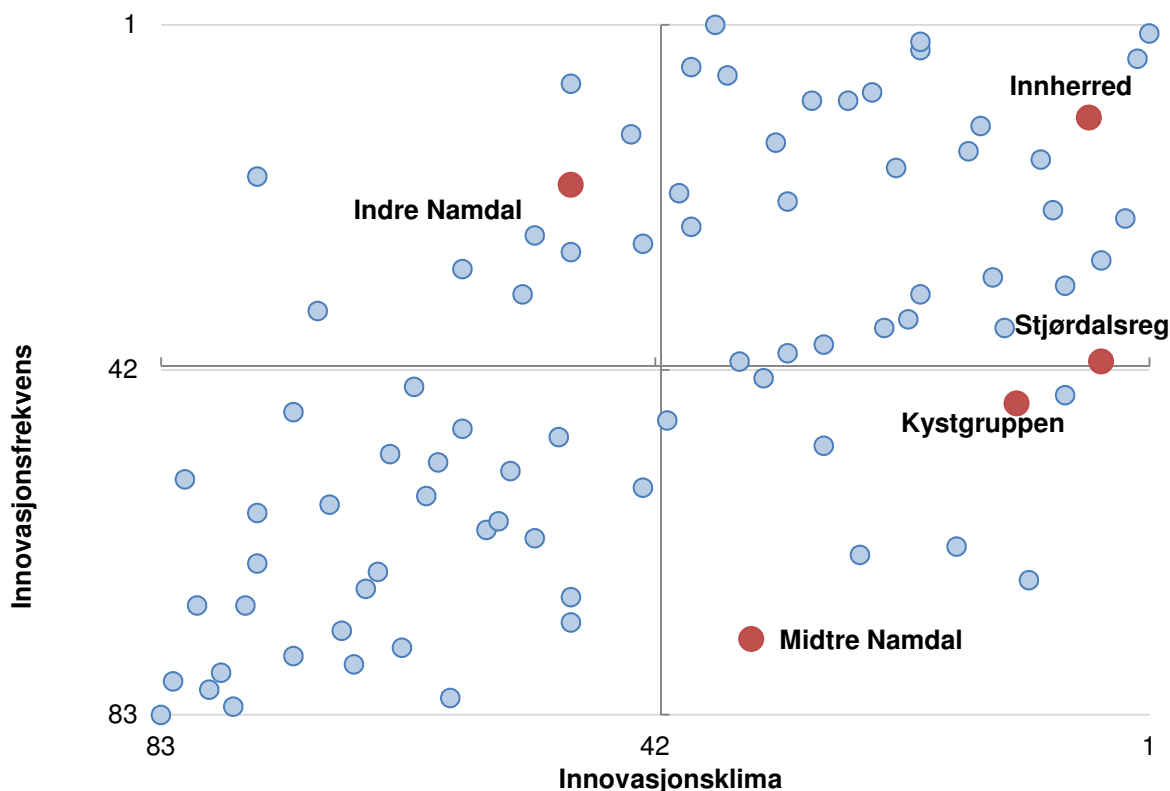

Figur 68: Regionenes rangering for innovasjonsklima med hensyn til de ti indikatorene for innovasjon.

Figur 69: Rangering for innovasjonsklima for de tre hovedtypene innovasjon for regionene i Trøndelag. Samlet rangering blant landets 83 regioner vist til venstre.

Innovasjonsfrekvens og innovasjonsklima

Figur 70: Regionenes rangering for samlet innovasjonsklima og innovasjonsfrekvens.

I figur 70 har vi vist rangeringen for innovasjonsklima og innovasjonsfrekvens i samme diagram. Det er interessant å se dette i sammenheng, til tross for at de to ikke er direkte sammenlignbare.

Innovasjonsfrekvensen vises på den lodrette akse. Øverst i diagrammet vises regionene med høyest innovasjonsfrekvens, mens de med lavest innovasjonsfrekvens er vist nederst i diagrammet. Akse krysser i midten av diagrammet, slik at regionene over akse har over middels innovasjonsfrekvens. På den vannrette akse vises innovasjonsklima. Regionene med svakest innovasjonsklima vises til venstre i diagrammet, mens regionene med sterkest innovasjonsklima vises til høyre. Denne akse krysser også i midten, slik at regionene til høyre for akse har over middels innovasjonsklima.

De mest vellykkede regionene befinner seg i øvre høyre kvadrant. Disse har både over middels innovasjonsklima og innovasjonsfrekvens. Innherred og Stjørdalsregionen havner i denne gruppen. Innherred seiler opp som den tredje mest innovative region i landet når vi ser på de to innovasjonsmålene

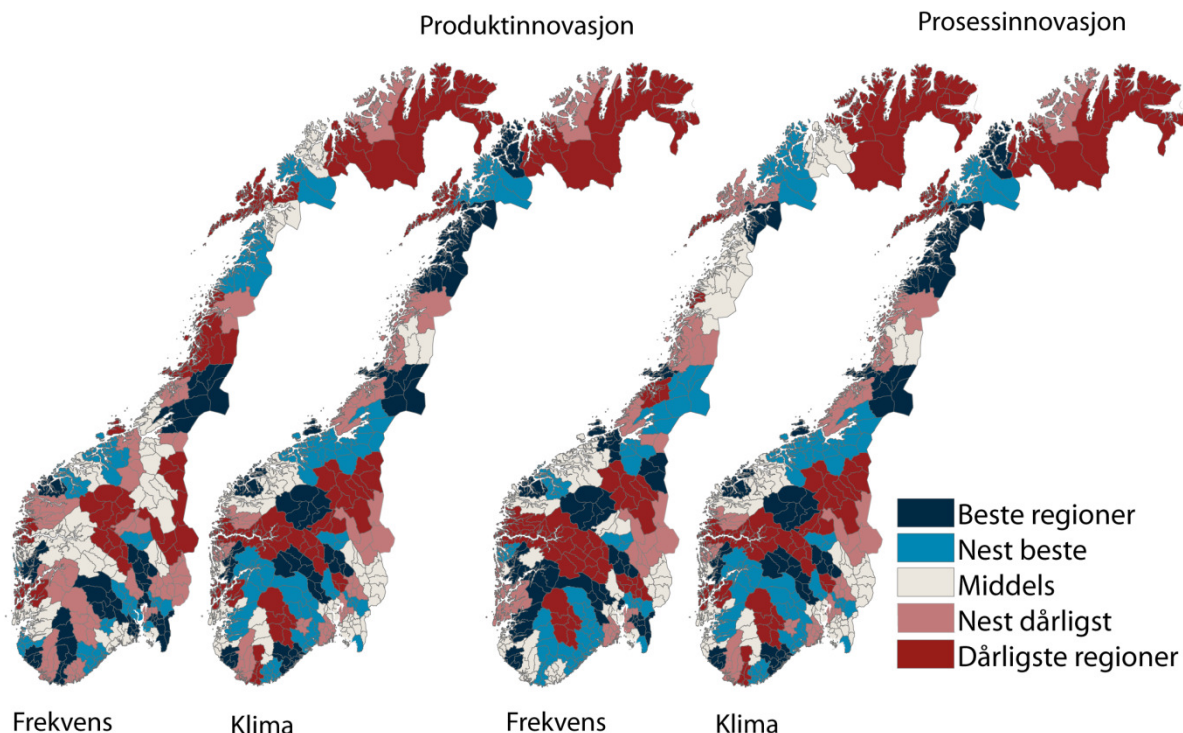
samlet. Søre Sunnmøre og Osterfjorden er de to regionene helt oppe i øvre høyre hjørne, som gjør det best på både innovasjonsfrekvens og innovasjonsklima.

I øvre venstre kvadrant er de regionene som har høy innovasjonsfrekvens, men svakt innovasjonsklima. Disse har en bransjestruktur med høy innovasjonsfrekvens, men er ikke sterke innovasjonsregioner når man tar hensyn til bransje og størrelse. Indre Namdal er i denne gruppen.

I nedre høyre kvadrant er regionene som har under middels innovasjonsfrekvens, men over middels innovasjonsklima. Disse regionene har en mindre gunstig bransjestruktur, men har høy innovasjon. Her finner vi Kystgruppen og Midtre Namdal

I nedre venstre kvadrant er de regionene med både lav innovasjonsfrekvens og svakt innovasjonsklima. Vi kan se at det er en gruppe regioner som klumper seg i nedre venstre hjørne. Dette er regioner i Finnmark, Nordland og Sogn og Fjordane.

Regionale trender

Figur 71: Innovasjonsfrekvens og innovasjonsklima for produkt og prosessinnovasjon i regionene.

I figur 71 har vi sammenliknet innovasjonsfrekvens og innovasjonsklima for gruppene produktinnovasjon og prosessinnovasjon i regionene.

Flere regioner på Vestlandet har et sterkt innovasjonsklima. De regionene som har sterkest innovasjonsklima for produktinnovasjon er Bjørnefjorden, Søre Sunnmøre og Osterfjorden.

Sentrale regioner på Østlandet, som har høy innovasjonsfrekvens, har et langt svakere innovasjonsklima. En gunstig bransjestruktur gir en høy innovasjonsfrekvensen.

Det er mange distriktsregioner som har et sterkt innovasjonsklima for produktinnovasjon. Deler av Telemark, Buskerud og Hedmark kommer godt ut for innovasjonsklima.

For prosessinnovasjon kommer også mange Vestlandsregioner godt ut for innovasjonsklima. Regionene som har sterkest innovasjonsklima er Søre Sunnmøre og Bjørnefjorden, som også har sterkt innovasjonsklima for produktinnovasjon. Tredje sterkeste region for prosessinnovasjon gitt bransje

og størrelse er Hitra/Frøya. Denne regionen har ikke sterkt innovasjonsklima for produktinnovasjon. Hitra/Frøya har en vellykket fiskeriindustri, der det først og fremst er på prosessiden man har mulighet til å innovere.

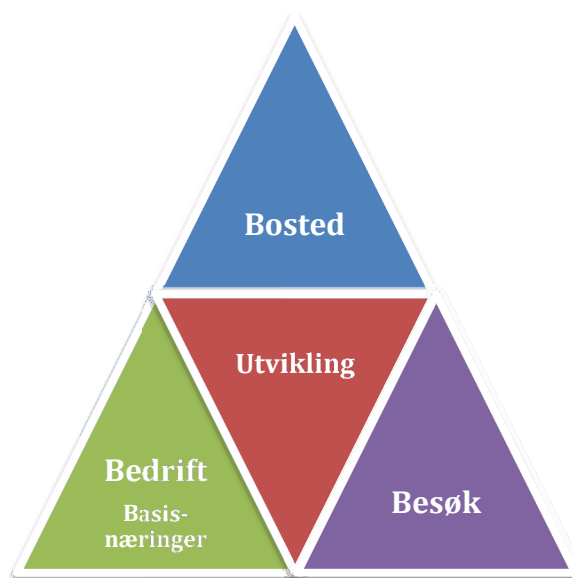
En rekke distriktsregioner i Sør-Norge viser seg å ha et betydelig sterkere innovasjonsklima enn innovasjonsfrekvens for prosessinnovasjon. Flere distriktsregioner på Østlandet kommer høyt ut på klima for prosessinnovasjon, som Nord-Gudbrandsdal, Hallingdal og Midt-Buskerud.

Finnmark gjør det dårlig både for innovasjonsfrekvens og innovasjonsklima. Enkelte regioner i Troms og Nordland kommer imidlertid bedre ut for innovasjonsklima.

Generelt er det ikke lett å finne mønstre i innovasjonsgraden mellom regionene i Norge. Det betyr at innovasjonen i næringslivet ikke følger landsdelene, men er spredt rundt i landet.

6. Attraktivitetspyramiden

Attraktivitetspyramiden er en modell for å forstå steders utvikling, vekst eller nedgang. Samtidig er Attraktivitetspyramiden et verktøy for å utvikle strategier for stedsutvikling. Ideen bak Attraktivitetspyramiden er at steder utvikler seg i henhold til deres attraktivitet langs tre dimensjoner: Besøk, bosted og bedrifter. Den første versjonen av Attraktivitetspyramiden ble utviklet i 2010. I denne rapporten presenterer vi den nye versjonen – som beholder de samme prinsippene, men med noen metodiske forbedringer^{iv}.

Attraktivitetspyramiden forklarer steders vekst som et resultat av tre typer attraktivitet: Bedrifts-, besøks- og bostedsattraktivitet.

Bedriftsdimensjonen fokuserer på steders attraksjonskraft som produksjonssted for varer og tjenester som kan eksporteres til andre steder. Dette er produksjon knyttet til naturressurser, som landbruk, fiske og utvinning, vareproduserende industri og teknologiske tjenester. Vi kaller dette basisnæringer. Mange steder er basert på denne typen attraktivitet, ved at de har hatt gunstige betingelser for primærnæringer, eller for industriproduksjon gjennom nærhet til råvarer eller kraft. I dag er teknologiske tjenester en type produksjon som kan selges over lange avstander, hvor råstoffet er kompetent arbeidskraft. Teknologiske tjenester er en raskt voksende næring som har helt andre lokaliseringsbetingelser enn naturbasert næring og industri.

Mange steder har også vokst fram gjennom å være attraktive for besøk. Ofte har denne attraktiviteten

oppstått gjennom at steder har vært knutepunkter for kommunikasjoner. Attraktivitet for besøk skaper mange arbeidsplasser i næringer som er avhengige av direkte salg til kunder. Dette er næringer som tradisjonelt reiseliv, butikkhandel, aktiviteter, underholdning og kultur.

Attraktivitet som bosted er historisk sett en ny type attraktivitet, som etter hvert har blitt den tredje viktige drivkraften. Etter hvert som stadig flere pendler mellom bosted og arbeidssted har noen steder kunnet vokse utelukkende gjennom å være attraktive som bosteder. Slike steder har gjerne stor utpendling til naboregioner. For å måle attraktivitet som bosted bruker vi Attraktivitetsbarometeret. Attraktivitetsbarometeret måler steders tiltrekningskraft for innflytting når effekten av arbeidsplassveksten er trukket fra.

I dette kapitlet vil vi presentere de tre attraktivitetstypene hver for seg, og til slutt se på noen vekstfaktorer som ikke fanges opp av modellen.

6.1 Viktige trender

De siste ti årene har antall arbeidsplasser i basisnæringene sunket i Norge. Basisnæringer er industri, primærnæringer og teknologiske tjenester. Basisnæringene er følsomme for konjunkturer og svinger mer enn andre.

Antall arbeidsplasser i besøksnæringene, som er næringer innenfor reiseliv, aktiviteter og handel, har økt med 14 prosent fra 2000 til 2010.

Arbeidsplasser knyttet til lokal bosetting øker mest. Dette er arbeidsplasser i kommunene og private arbeidsplasser i undervisning og helse og omsorg.

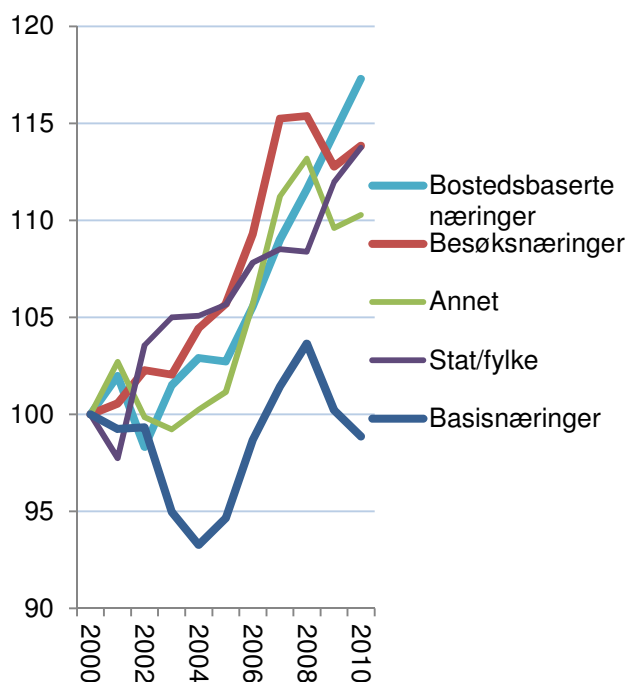
Disse tre typene av arbeidsplasser er knyttet til hver sin akse i attraktivitetspyramiden. Etter hvert som bostedsbaserte næringer og besøksnæringer vokser, blir attraktivitet for besøk og bosetting gradvis mer viktig, mens attraktivitet for bedrifter i basisnæringene gradvis blir mindre enerådende. Tidligere var regional utvikling sterkt fokusert på konkurranseutsatte næringer i basisnæringene. I dag må en også ta hensyn til de andre attraktivitetsdimensjonene.

Sammensetningen av arbeidsplassene

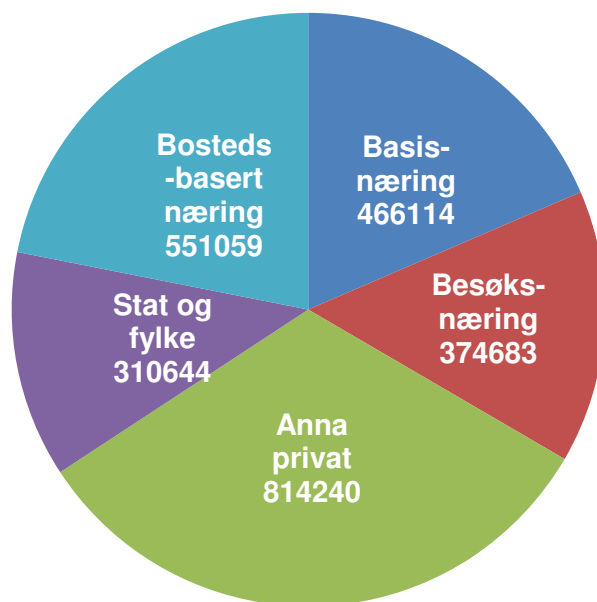
I figur 73 viser vi hvordan de ulike kategoriene av arbeidsplasser er fordelt i Norge i 2010.

Basisnæringene teller 466 000 arbeidsplasser, og er fremdeles større enn besøksnæringene, som har 375 000 arbeidsplasser. De bostedsbaserte næringene har i dag flere arbeidsplasser enn basisnæringene, men i 2000 var basisnæringene større enn de bostedsbaserte næringene.

Andre private næringer er hovedsaklig tjenester som ikke er direkte konkurranseutsatte. Både arbeidsplasser i stat/fylke og de andre næringene er ofte senterfunksjoner som er konsentrert til de største byene og regionale sentra. I våre analyser blir veksten i disse arbeidsplassene på et sted betraktet som en funksjon av stedets attraktivitet i sum langs de tre aksene. Men her vil også veksten kunne variere en del. Dette vil vi se nærmere på i kapittel 7.1.

Figur 72: Utvikling i antall arbeidsplasser i Norge i basisnæringer, besøksnæringer og bostedsbaserte næringer, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Figur 73: Fordeling mellom ulike kategorier av arbeidsplasser i Norge i 2010.

6.2 Bedriftsattraktivitet

Begrepet bedriftsattraktivitet forsøker å fange opp at mange steder har grodd opp på grunn av at det har vært gunstig å produsere varer og tjenester for salg til andre regioner. Mange steder i Norge har en slik historisk bakgrunn, enten i naturressurser som fisk og landbruksarealer eller tilgang på kraft eller havner. Etter hvert har teknologibaserte tjenester vokst opp til en betydelig næring. Dette er tjenester som ikke er lokale, men som også selges i et nasjonalt eller internasjonalt marked.

Vi kaller disse næringene basisnæringer. Vi kunne ha brukt begrepet konkurranseutsatte næringer, men mange vil hevde at landbruket ikke er konkurranseutsatt. Landbruksproduksjonen i Norge er imidlertid ikke lokalt basert, fordi produktene stort sett omsettes utenfor de stedene hvor produksjonen foregår.

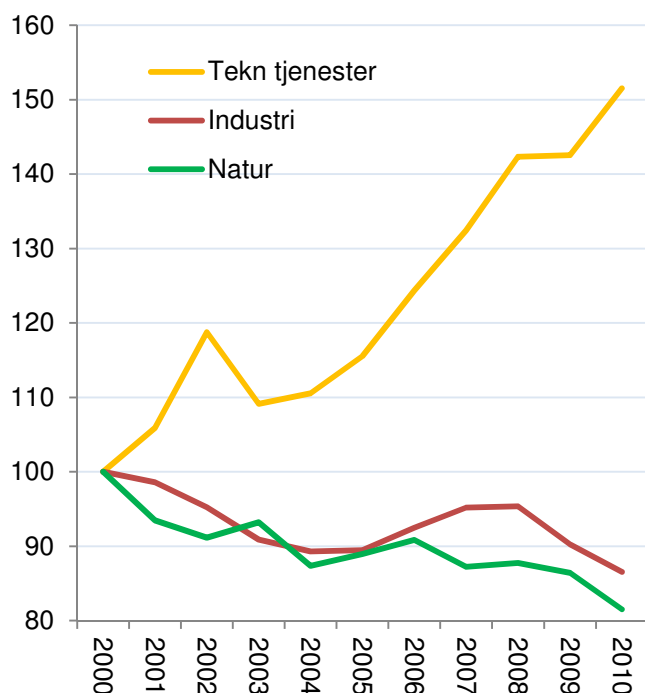
Mens naturbaserte næringer, i hovedsak primærnæringene, og industrien har synkende sysselsetting, øker sysselsettingen i de teknologiske tjenestene sterkt. Distriktene har et fortrinn når det gjelder industri og naturbasert næring, ettersom de har tilgang til arealer og naturressurser. For teknologiske tjenester er det kompetente hoder som er råvarene. Disse finnes det flest av i byene. Denne utviklingen er en av drivkreftene til sentraliseringen.

I figur 75 har vi vist nivå og vekst for basisnæringene i regionene i Norge. Kongsberg/Numedal har både høyest konsentrasjon av basisnæringer, og har samtidig hatt sterkest vekst. Når vi beregner veksten har vi målt veksten i antall prosentpoeng av samlet sysselsetting i regionen. Veksten i Kongsberg/Numedal tilsvarer dermed nesten fire prosent av samlet sysselsetting i regionen.

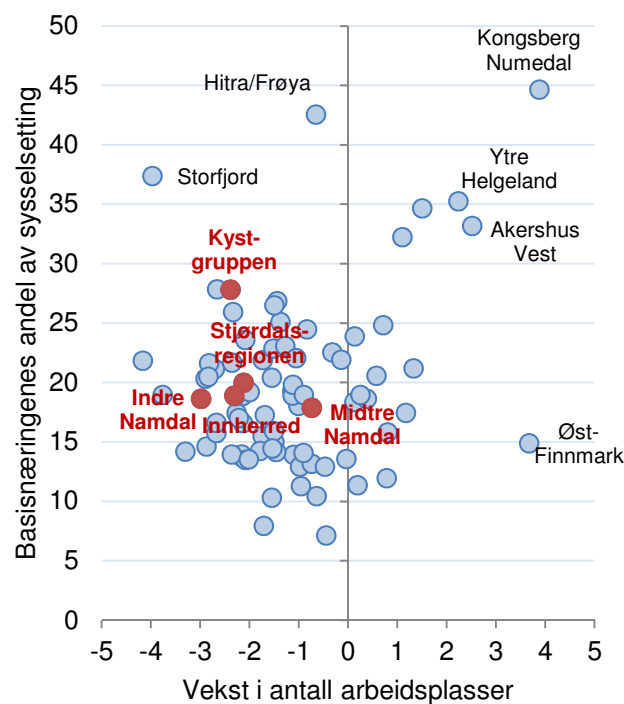
Kystgruppen er den regionen som har høyest konsentrasjon av basisnæringer i Nord-Trøndelag.

Alle regionene i Nord-Trøndelag har hatt nedgang i arbeidsplasser i basisnæringer de siste tre årene.

Indre Namdal, Innherred og Stjørdalsregionen har alle ganske likt nivå og lik utvikling i basisnæringer. Midtre Namdal har litt lavere nivå av basisnæringer, men også litt lavere nedgang.

Figur 74: Utvikling i antall arbeidsplasser i perioden 2000-2010 i Norge i forskjellige kategorier av basisnæringer, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Figur 75: Andel samlet sysselsetting og vekst i antall arbeidsplasser i basisnæringer i prosentpoeng av samlet sysselsetting siste tre år for de 83 regionene i landet.

Nivå av basisnæringene

I figur 76 ser vi hvordan basisnæringene er fordelt på de tre kategoriene. Industrien er den største næringen av disse på landsbasis, og også i Trøndelag.

Hitra/Frøya er nummer to av de 83 regionene når det gjelder konsentrasjon av basisnæringer, først og fremst som følge av mange arbeidsplasser i industrien.

Kystgruppen er nummer to i Trøndelag og nummer ni i landet. Kystgruppen har mange arbeidsplasser i både industrien og i naturbaserte næringer, der antall arbeidsplasser tilsvarer henholdsvis 11,0 og 14,2 prosent av sysselsettingen.

Stjørdalsregionen og Innherred har litt høyere enn middels andel arbeidsplasser i basnæringer sammenliknet med de andre regionene i landet, mens Indre og Midtre Namdal har litt under middels andel basisnæringer.

Vekst i basisnæringene

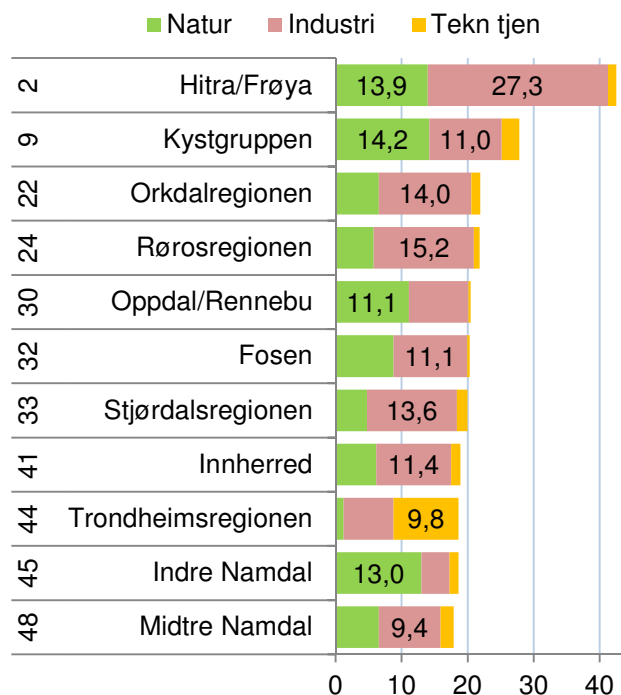
I figur 77 ser vi veksten i de ulike kategoriene av basisnæringer de tre siste årene for regionene i Trøndelag. Merk at vi her ikke måler veksten i prosent av utgangspunktet, men i prosentpoeng av samlet sysselsetting. Det er for å måle hvilken vekstimpuls regionen har av arbeidsplassveksten.

Trondheimsregionen er den regionen i Trøndelag som har hatt høyest vekst i basisnæringer de tre siste årene, som følge av vekst i teknologiske tjenester.

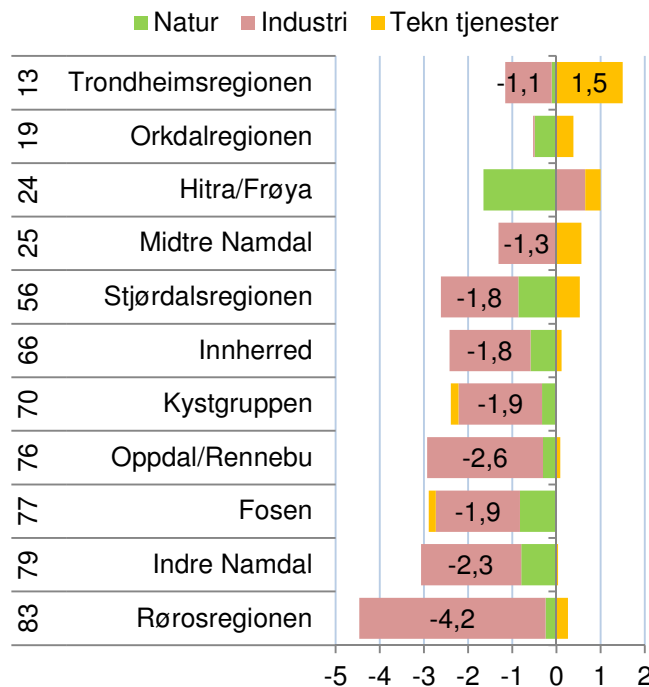
Midtre Namdal er den regionen i Nord-Trøndelag som har hatt best utvikling i basisnæringer de siste tre årene. Midtre Namdal har hatt nedgang i industri, men vekst i teknologiske tjenester.

De andre regionene i Nord-Trøndelag har hatt under middels utvikling i basisnæringer de siste tre årene.

Stjørdalsregionen har hatt vekst i teknologiske tjenester, men nedgang i industri og naturbaserte næringer. Indre Namdal har de tre siste årene tapt arbeidsplasser i basisnæringene tilsvarende 3 prosent av samlet sysselsetting. Bare fire regioner i landet har hatt større nedgang. Rørosregionen den regionen som har hatt nedgang i basisnæringer i hele landet.

Figur 76: Antall arbeidsplasser i prosent av samlet sysselsetting i de tre kategoriene av basisnæringer i 2010. Rangering blant de 83 regionene i landet er vist til venstre.

Figur 77: Vekst i antall arbeidsplasser i prosentpoeng av samlet sysselsetting i de tre kategoriene av basisnæringer i perioden 2008-2010. Rangering blant de 83 regionene i landet til venstre.

Nivå kommuner

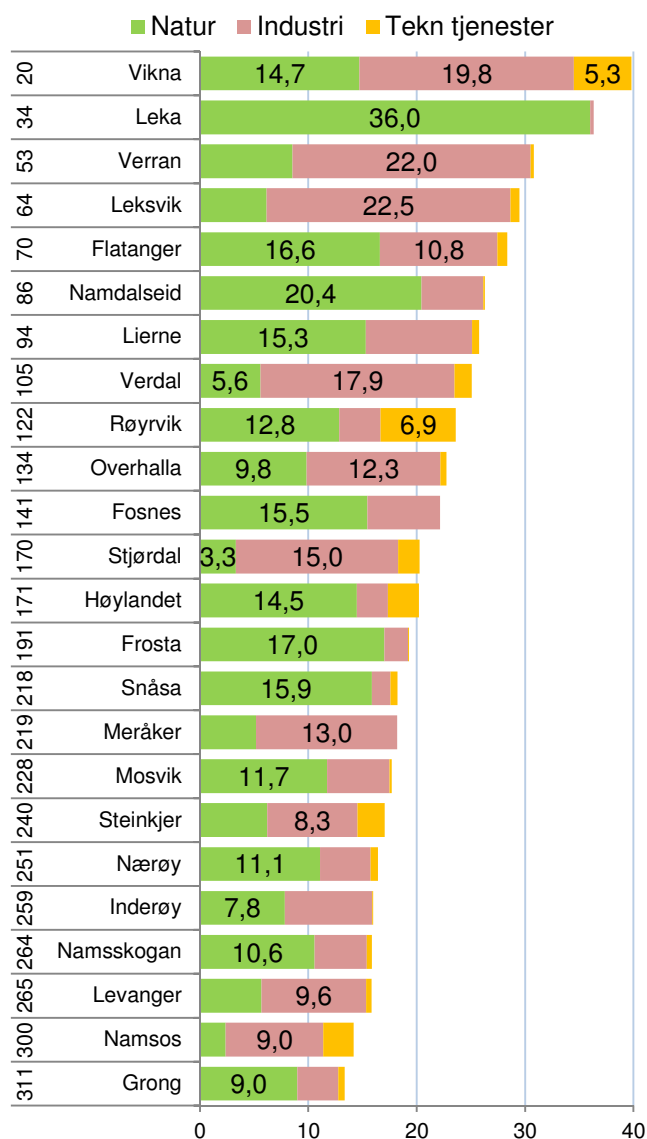
I Nord-Trøndelag er det Vikna som er den mest utpregede bedriftskommunen. Vikna er nummer 20 av de 430 kommunene i landet når det gjelder konsentrasjon av basisnæringer. Antall arbeidsplasser i industrien i Vikna tilsvarer 19,8 prosent av antall sysselsatte i kommunen, mens antall arbeidsplasser i naturbaserte næringer tilsvarer 14,7 prosent av antall sysselsatte. Vikna har også en del sysselsetting i teknologiske tjenester.

Leka er også en utpreget bedriftskommune, og er nummer 34 i landet. Leka er en sterk indistrikommune. Antall arbeidsplasser tilsvarer hele 36 prosent av sysselsettingen.

Kommuner som Verran, Leksvik, Flatanger, Namdalseid og Lierne er også sterke bedriftskommuner.

Røyrvik og Vikna er de to kommunene i Nord-Trøndelag som har høyest andel arbeidsplasser i teknologiske tjenester. De teknologiske tjenestene utgjør mindre andel av arbeidsplassene, men er interessante fordi dette er vekstnæring. I Røyrvik og Vikna utgjør arbeidsplassene i teknologiske næringer over fem prosent av sysselsettingen i kommunen.

Grong og Namsos er de to kommunene som har lavest andel arbeidsplasser i basisnæringer i fylket.

Figur 78: Antall arbeidsplasser i basisnæringene i prosent av samlet sysselsetting i 2010. Rangering blant de 430 kommunene i landet er vist til venstre

Vekst kommuner

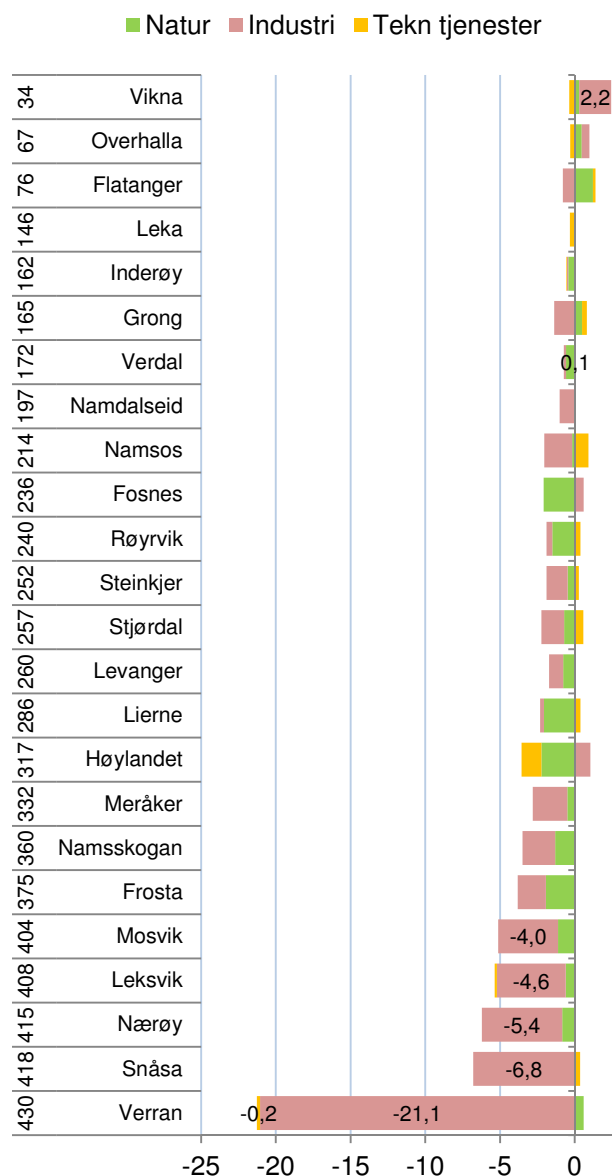
De fleste kommunene i Nord-Trøndelag har hatt nedgang i basisnæringene de siste tre årene. Basisnæringene har også hatt nedgang på landsbasis, og mindre enn en fjerdedel av kommunene har hatt vekst.

Verran er registrert med en dramatisk nedgang i industrien. Tapet av industriarbeidsplasser i Verran de siste tre årene tilsvarer hele 21,1 prosent av samlet sysselsetting i Verran. Vi har i tidligere rapporter omtalt at Verran har hatt en unaturlig høy vekst i industriarbeidsplasser. Vi vil derfor ikke legge stor vekt på denne statistikken.

Snåsa, Nærøy, Leksvik og Mosvik er blant de 30 kommunene som har hatt størst nedgang i basisnæringsarbeidsplasser. Det er spesielt i industrien disse kommunene har mistet arbeidsplasser.

Det er imidlertid også kommuner i Nord-Trøndelag som har hatt vekst i arbeidsplasser i basisnæringer. Vikna har hatt sterkest vekst, noe som i hovedsak skyldes vekst i industrien. Vikna har hatt en vekst på 2,2 prosent i industriarbeidsplasser.

Også Overhalla og Flatanger har hatt god utvikling i basisnæringer relativt til andre kommuner i landet. Begge har hatt vekst i naturbaserte næringer. Overhalla har i tillegg hatt vekst i industri, mens Flatanger har hatt vekst i teknologiske tjenester.

Figur 79: Vekst i antall arbeidsplasser i basisnæringene i prosentpoeng av samlet sysselsetting i perioden 2008-2010. Rangering blant de 430 kommunene i landet er vist til venstre.

6.3 Besøksattraktivitet

Noen steder har stor trafikk av personer som kommer på besøk av ulike årsaker. Slike steder får mange ekstra arbeidsplasser i besøksnæringene. Som besøksnæringer regner vi virksomheter hvor kunden må møte opp personlig. Turisme er en typisk besøksnæring, og er knyttet opp til bransjene overnatting og servering, og i økende grad til underholdning, kultur og aktiviteter. All butikkhandel er også besøksnæringer. I Norge er butikkhandelen den største av besøksnæringene.

Antall arbeidsplasser innen overnatting har sunket ganske sterkt de siste ti årene. Handel og servering er næringer som vokser, mens aktivitetsnæringene vokser svært raskt. Dette avspeiler en dreining fra tradisjonell overnatting til aktiviteter, kultur og underholdning.

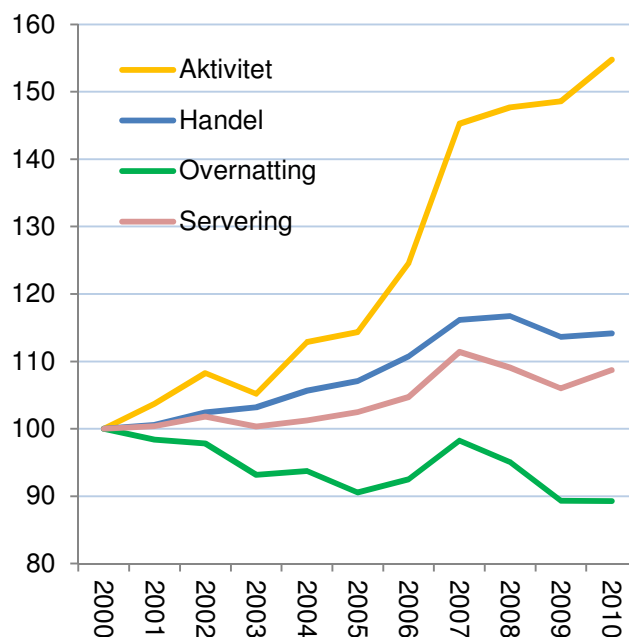
Noen steder har en ”negativ besøksbalanse”, som fører til handelslekkasje. Når vi beregner nivået på steders besøksnæringer, trekker vi fra de arbeidsplassene som er antatt å betjene de som bor på stedet. Dermed vil noen steder få et nivå som er under null.

I figur 81 ser vi hvordan regionene i Norge fordeler seg med hensyn til nivået på besøksnæringene og veksten de siste tre årene.

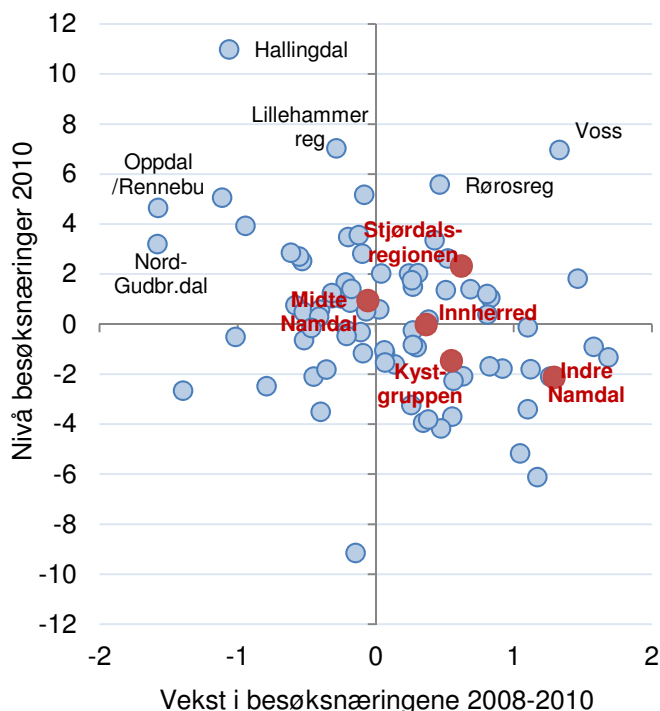
Hallingdal har det høyeste nivået, og 11 prosent av sysselsettingen i regionen er beregnet å komme av besøk utenfra. Besøksnæringene i Hallingdal har krympet de siste tre årene tilsvarende én prosent av sysselsettingen i regionen, mens Voss har hatt sterkest vekst av de store besøksregionene.

Rørosregionen og Oppdal/Rennebu er av regionene som har høyest konsentrasjon av besøksnæringer.

Ingen av regionene i Nord-Trøndelag utpreger seg ved å ha høy konsentrasjon av besøksnæringer, men flere har hatt god vekst. Indre Namdal har i utgangspunktet ikke et høyt nivå av basisnæringer, men har hatt høy vekst de siste tre årene. Også Stjørdalsregionen, Kystgruppen og Innherred har hatt god vekst i besøksnæringer.

Figur 80: Utvikling i antall arbeidsplasser i perioden 2000-2010 i Norge i forskjellige kategorier av besøksnæringer, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Figur 81: Andel samlet sysselsetting og vekst i antall arbeidsplasser i besøksnæringer i prosentpoeng av samlet sysselsetting siste tre år for de 83 regionene i landet.

Besøksnæringene i regionene

Rørosregionen er den fjerde mest utpregede besøksregionen i landet. I Nord-Trøndelag er det Stjørdalsregionen som har høyest konsentrasjon av besøksnæringer, og er nummer 18 i landet. Det er mange arbeidsplasser i overnatting og et handelsoverskudd som trekker opp.

Midtre Namdal er litt bedre enn middels av regionene i landet. Midtre Namdal har et stort handelsoverskudd, men har underskudd i servering og aktiviteter.

Indre Namdal er den regionen som har lavest andel besøksnæringer i Nord-Trøndelag. Indre Namdal har et stort underskudd i handel, samt i servering og aktiviteter.

Vekst i besøksnæringene

Bildet er noe annerledes når vi ser på vekst de siste tre årene. Hitra/Frøya er den regionen som har hatt høyest vekst i besøksnæringene av regionene i Trøndelag, og er den som har hatt nest høyest vekst i hele landet.

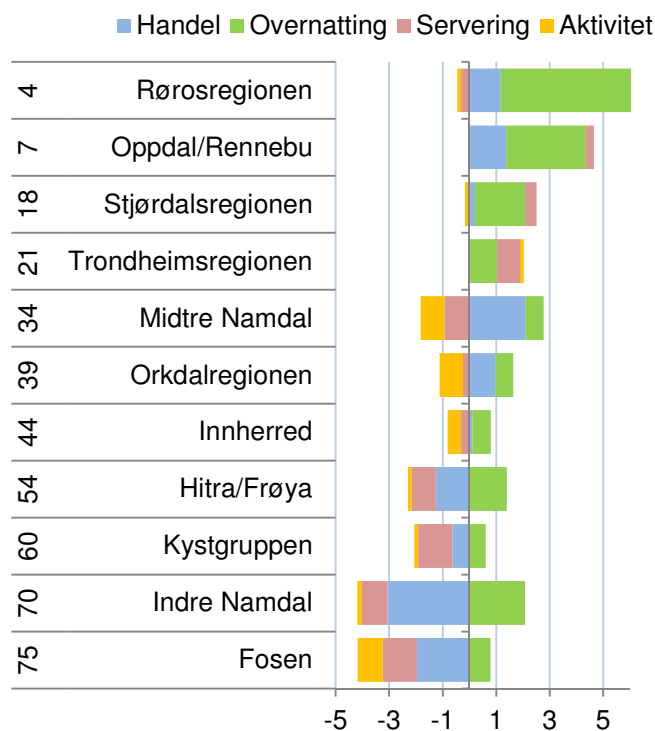
Indre Namdal er nummer fem i landet med hensyn til vekst i besøksnæringer de tre siste årene. Indre Namdal har hatt vekst i alle typer besøksnæringer, men det er spesielt i handel regionen har hatt høy vekst.

Stjørdalsregionen er nummer 19 i landet for vekst i besøksnæringer. Regionen har hatt vekst i handel, servering og overnatting.

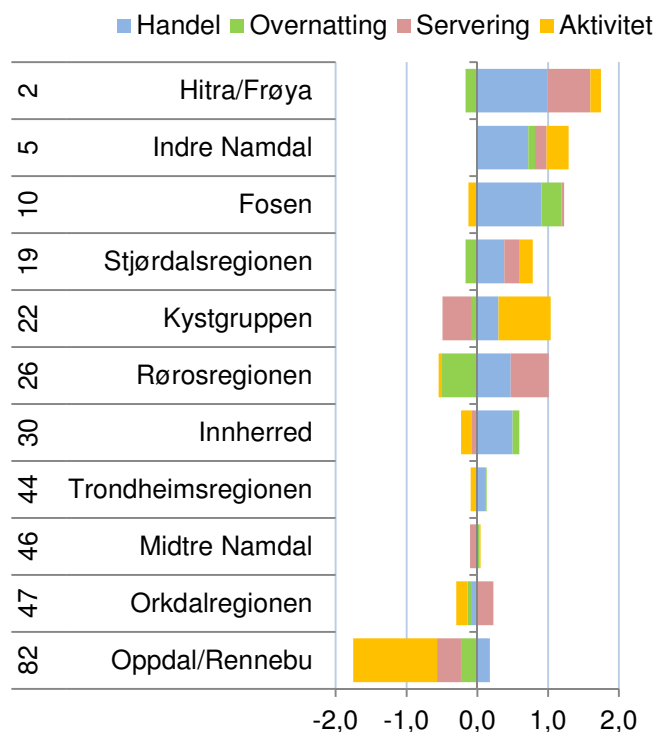
Kystgruppen er på 22. plass og har hatt spesielt høy vekst i aktiviteter.

Innherred har også hatt en vekst godt over middels, og har hatt god vekst i handel.

Midtre Namdal har nesten like mange arbeidsplasser i de ulike besøksnæringene i 2008 som i 2010, og havner litt under middels blant regionene i landet med hensyn til vekst i besøksnæringer.

Figur 82: Antall arbeidsplasser i prosent av samlet sysselsetting i de tre kategoriene av besøksnæringer. Rangering blant de 83 regionene i landet er vist til venstre.

Figur 83: Vekst i antall arbeidsplasser i prosentpoeng av samlet sysselsetting i de tre kategoriene av besøksnæringer i perioden 2008-2010. Rangering blant de 83 regionene i landet til venstre.

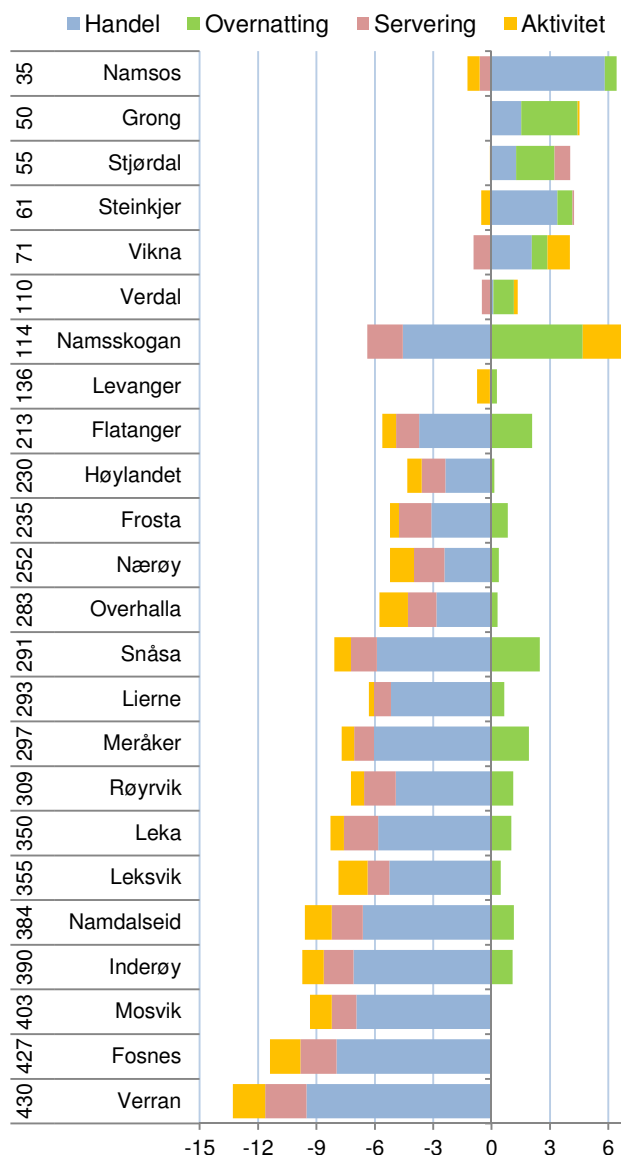
Besøksnæringer i kommunene

Nord-Trøndelag har ikke mange sterke besøkskommuner. Namsos er den mest utpregede besøkskommunen i Nord-Trøndelag, og er rangert som nummer 35 av de 430 kommunene i landet når det gjelder konsentrasjon av besøksnæringer. Det er en stor andel arbeidsplasser i handel som har gitt Namsos denne posisjonen.

Grong er nummer to i fylket og nummer 50 i landet. I Grong er det en del arbeidsplasser i overnatting, samt at de har et handelsoverskudd. Stjørdal er nummer 55 i landet, og har nokså lik profil som Grong. Stjørdal har i tillegg et overskudd i servering.

Det er veldig mange kommuner i Nord-Trøndelag har et stort besøksunderskudd, spesielt innen handel.

Verran og Fosnes har et spesielt lavt nivå av besøksnæringer. Verran er den kommunen i landet med aller lavest nivå av besøksnæringer, mens Fosnes har tredje lavest nivå. Handelslekkasjen fra disse kommunene er stor, og gir et tap tilsvarende over åtte prosent i kommunenes samlede sysselsetting.

Figur 84: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i prosent av samlet sysselsetting i 2010. Rangering blant de 430 kommunene i landet er vist til venstre

Vekst i kommunene

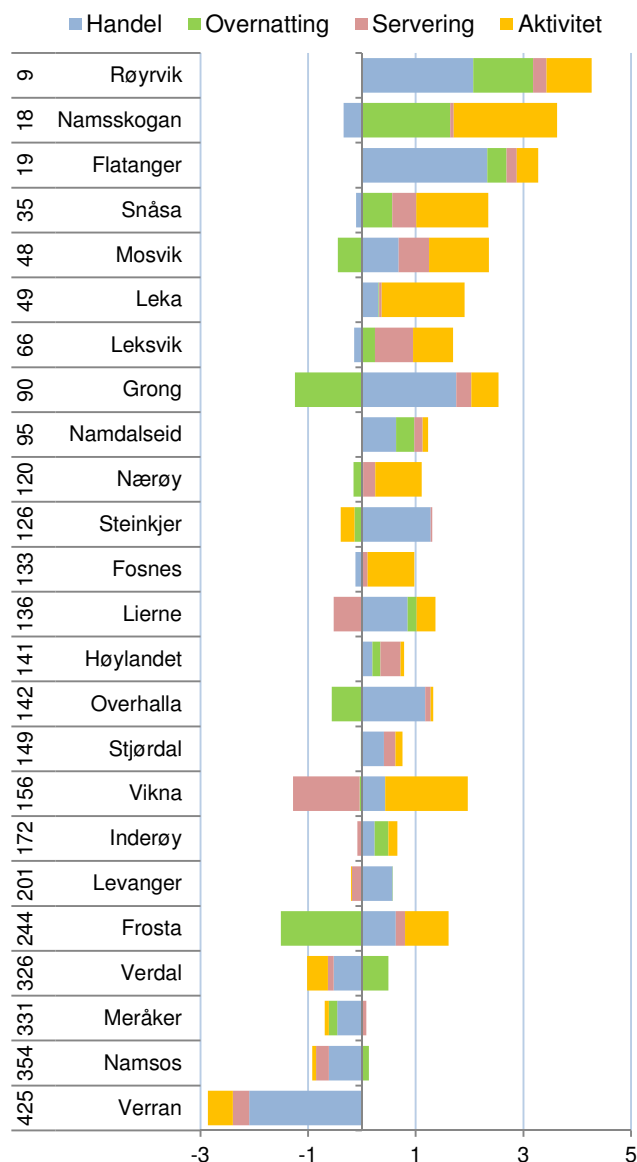
Bildet er litt lysere når vi ser på vekst i besøksnæringer. I figur 85 ser vi på veksten i besøksnæringene de siste tre årene. Røyrvik er den kommunen i Nord-Trøndelag som har hatt høyest vekst i besøksnæringer, og er rangert som nummer ni i landet. Røyrvik har hatt vekst i alle typer besøksnæringer, men spesielt innen handel.

Namsskogan har hatt en sterk vekst i overnatting og aktivitet, og er nummer 18 i landet med hensyn til samlet vekst i besøksnæringer.

Flatanger er nummer 19, og har hatt høy vekst i handel.

Det er et klart mønster at besøksnæringene har ført til vekst i distriktene, og at mange sentrale steder og byer har hatt nedgang. Det foregår en desentralisering av handelen i Norge som er ganske overraskende. Er det økt besøk i distriktene fra byene, eller har tilbudet i distriktene blitt mer konkurransedyktig?

Verran har hatt størst samlet nedgang i besøksnæringer de siste tre årene, som i hovedsak skyldes en stor nedgang i handel. Verran har til sammen mistet arbeidsplasser i besøksnæringene som tilsvarer 2,9 prosent av samlet sysselsetting i kommunen de tre siste årene.

Figur 85: Vekst i antall arbeidsplasser i besøksnæringene i prosentpoeng av samlet sysselsetting i perioden 2008-2010. Rangering blant de 430 kommunene i landet er vist til venstre.

6.4 Bostedsattraktivitet

Attraktivitetsbarometeret er en metode for å måle hvilke geografiske områder som er attraktive som bosteder. Telemarksforskning har publisert Attraktivitetsbarometeret for norske kommuner og regioner siden 2006.

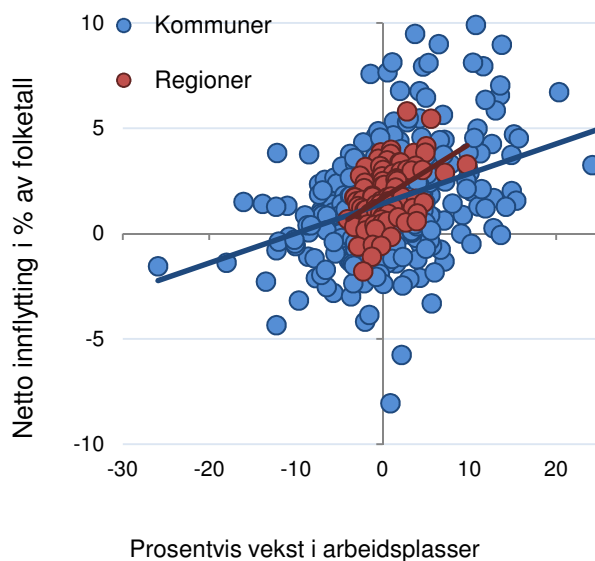
Det er en positiv sammenheng mellom arbeidsplassvekst og innflytting. Steder som har vekt i arbeidsplasser får som regel innflytting, mens steder med nedgang i antall arbeidsplasser vil ofte få utflytting.

Attraktivitetsbarometeret er basert på at nettoflyttingen til mange kommuner og regioner avviker fra det som er forventet ut fra arbeidsplassveksten. Noen steder får sterk innflytting uten at det kan forklares med arbeidsplassveksten. Dette må da skyldes at det er andre forhold enn arbeidsplassvekst som tiltrekker seg innflyttere. Attraktivitetsindeksen er avstanden mellom den faktiske nettoflyttingen til en kommune eller en region, og den forventede nettoflyttingen gitt arbeidsplassveksten. I figur 86 vil dette tilsvare den vertikale avstanden mellom kommunens eller regionens faktiske plassering og linjen som viser den statistiske forventede nettoflyttingen. Denne differansen kan indikere hvor høy vekst regionen har hatt i folketallet i perioden på grunn av regionens attraktivitet.

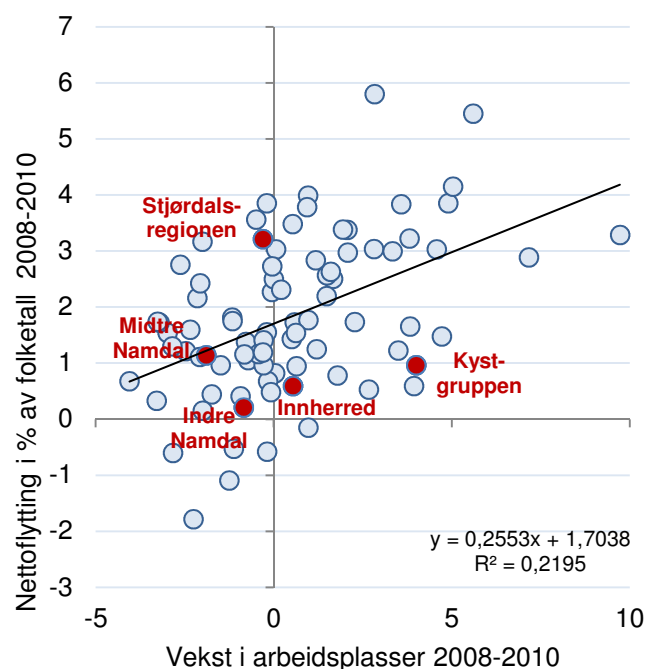
Attraktivitetsbarometeret for regioner

I figur 87 ser vi hvordan nettoflyttingen og arbeidsplassveksten henger sammen for de 83 regionene i landet i den siste treårsperioden. Den høye innvandringen fra utlandet gjør at de aller fleste regionene har netto innflytting.

Stjørdalsregionen er den som har hatt høyest innflytting av regionene i Nord-Trøndelag. Nettoinnflyttingen er sterkere enn forventet ut fra arbeidsplassveksten, og dermed regnes Stjørdalsregionen som attraktiv som bosted. De andre regionene i Nord-Trøndelag er under streken, som betyr at ingen har mer innflytting enn forventet ut fra arbeidsplassveksten. Regionene er dermed mindre attraktive.

Figur 86: Norske kommuner og norske regioner fordelt etter prosentvis vekst i antall arbeidsplasser og nettoflytting inkludert innvandring i prosentpoeng av folketallet i perioden 2008-2010.

Figur 87: De 83 politiske regionene etter prosentvis vekst i arbeidsplasser og nettoflytting inkludert innvandring i perioden 2008-2010. Regionene i Nord-Trøndelag er markert med rødt.

Endring av Attraktivitetsbarometeret

Attraktivitetsbarometeret for 2011 er litt endret fra tidligere år. Fram til i fjor tok vi utgangspunkt i den innenlandske flyttingen mellom regioner og kommuner. Det er imidlertid skjedd en utvikling i type og nivå av innvandring, som har stor betydning for regional utvikling i Norge. Som vi kan se i figur 88, har innvandringen til Norge de siste fire årene økt til et nivå som er langt høyere enn noen sinne tidligere. Metoden bak Attraktivitetsbarometeret er derfor endret for å reflektere den nye virkeligheten for norske kommuner og regioner.

Tidligere var innvandringen til Norge i hovedsak knyttet til flukt eller familiegjenforening. Da var det ikke naturlig å knytte denne innvandringen til attraktivitet, ettersom innvandrerne i liten grad valgte bosted selv. Etter hvert har innvandringen økt sterkt, og da i form av arbeidsinnvandring fra tidligere Øst-Europa og dels livsstilsinnvandring fra Nederland og Tyskland. Dette er innvandring som er knyttet til stedenes kvaliteter. Derfor vil vi nå basere Attraktivitetsbarometeret på all flytting, både innenlands og innvandring fra utlandet.

I det nye Attraktivitetsbarometeret ser vi på tre ulike typer flyttestrømmer; innvandring fra utlandet, innenlands flytting av innvandrerbefolkningen og innenlands flytting av andre, det vil si de uten innvandringsbakgrunn. Innvandrerbefolkningen er innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre som bor i Norge.

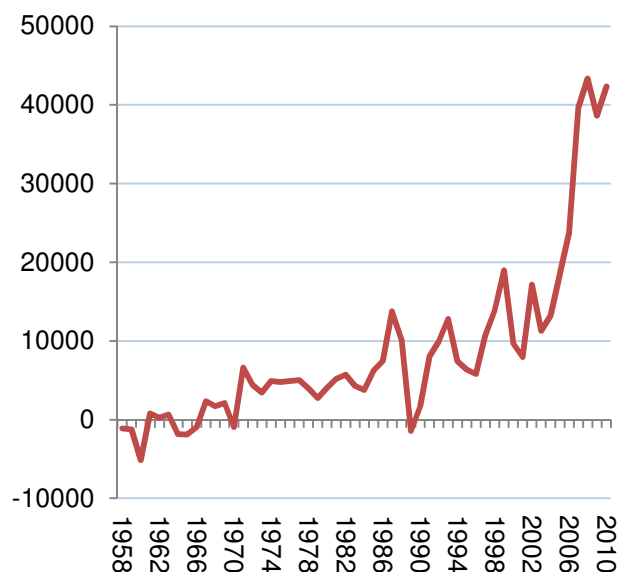
Regionene i Trøndelag

I figur 89 ser vi attraktivitetsindeksen, som viser avstanden mellom forventet og faktisk flytting, splittet opp i de tre typene flytting.

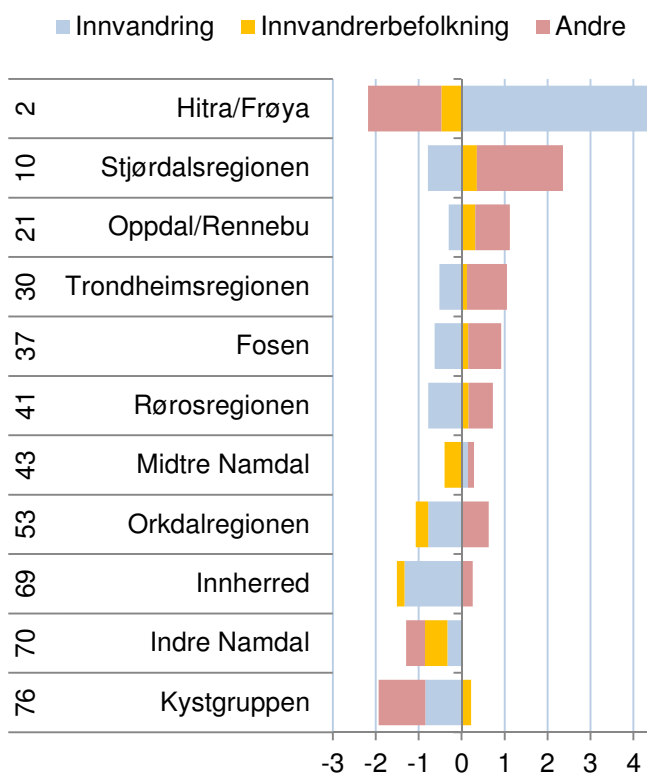
Stjørdalsregionen er den mest attraktive regionen i Nord-Trøndelag, og den tiende mest attraktive regionen i landet. Vi kan i denne figuren se at Stjørdalsregionen har vært attraktiv for de som bor i Norge, men hatt mindre innvandring enn forventet.

Midtre Namdal og Innherred har vært litt under middels attraktiv totalt sett. Innherred har hatt lite innvandring. Midtre Namdal har ikke vært attraktiv for noen grupper.

Kystgruppen har vært attraktiv for innvandrerbefolkningen, men har samlet sett vært lite attraktiv.

Figur 88: Netto innvandring til Norge, antall personer. Data fra SSB.

Figur 89: Attraktivitetsindeksen 2008-2010 splittet opp i tre typer flytting. Rangering blant de 83 regionene for samlet attraktivitet til venstre.

Attraktivitetsbarometeret for kommuner

I figur 90 ser vi hvordan nettoflyttingen og arbeidsplassveksten henger sammen for kommunene i Norge og Nord-Trøndelag.

Stjørdal og Frosta har høyest innflytting. De har omtrent middels vekst i antall arbeidsplasser. Nettoflyttingen er mye høyere enn forventet ut fra arbeidsplassveksten, og dermed kommer disse kommunene godt ut på Attraktivitetsbarometeret. Dette er kommuner som ligger nær Trondheim, og den høye bostedsattraktiviteten henger nok sammen med at de ligger innenfor pendlingsavstand til Trondheim.

Vikna og Leka har høyest arbeidsplassvekst. De har likevel ikke særlig innflytting, og framstår dermed ikke som attraktive som bosted.

Verran, Mosvik og Fosnes har høy utflytting. Selv om de også har svak utvikling i arbeidsplassene, er nettoutflyttingen langt høyere enn arbeidsplassutviklingen skulle tilsi.

Kommunene i Nord-Trøndelag

I figur 91 kan vi se hvilke grupper kommunene i Nord-Trøndelag tiltrekker eller frastøter.

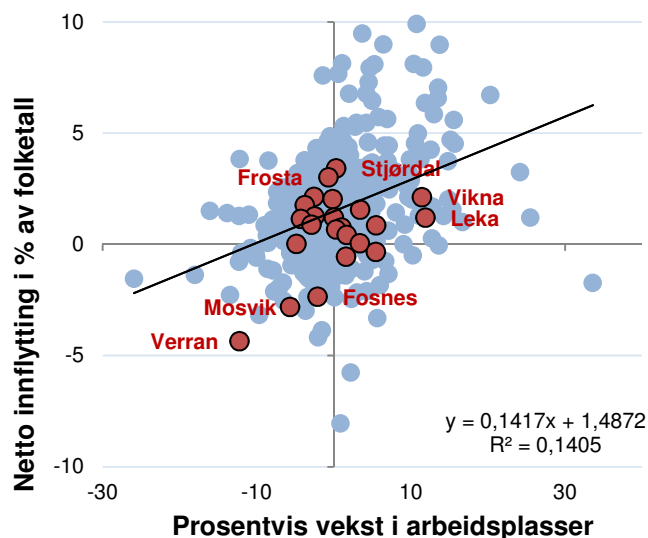
Stjørdal er mest attraktiv, selv om kommunen har vært lite attraktiv for innvandring. Stjørdal trekker til seg innflyttere fra andre kommuner i Norge.

Frosta er eneste kommune i fylket som har vært attraktiv for alle de tre gruppene.

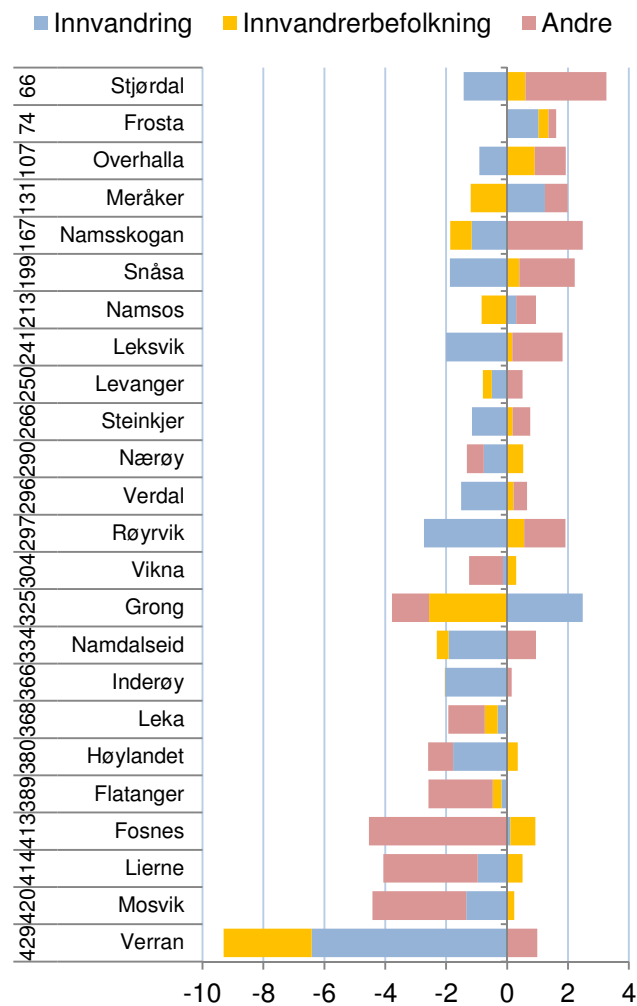
Store kommuner som Levanger, Steinkjer og Verdal er under middels attraktive. Dette er kommuner som burde være kraftsentre. Disse kommunene har alle lite innvandring. Namsos gjør det relativt best av disse kommunene, og er så vidt over middels som nummer 213 av 320 kommuner.

Verran er nest minst attraktiv av alle kommunene i landet, men tallene for Verran har vært litt rare og statistikken for Verran må vi ta med en klype salt.

Mosvik, Lierne og Fosnes sliter med bostedsattraktiviteten, og er alle svært lite attraktive for de uten innvandrerbakgrunn.

Figur 90: De 430 kommunene etter prosentvis vekst i arbeidsplasser og nettoflytting inkludert innvandring i perioden 2008-2010. Kommunene i Nord-Trøndelag er markert med rødt.

Figur 91: Attraktivitetsindeksen 2008-2010 splittet opp i tre typer flytting. Rangering for samlet attraktivitet til venstre.

Bostedsattraktivitet på lang sikt

Selv om Attraktivitetsbarometeret er basert på tall over en treårsperiode, er det for enkelte regioner ganske store variasjoner fra periode til periode. Derfor kan det være hensiktsmessig å se flere perioder i sammenheng, slik som vist i figur 92.

Stjørdalsregionen, Hitra/Frøya, Trondheimsregionen og Oppdal/Rennebu er regioner som har vært stabilt attraktive de tre siste treårsperiodene. Stjørdalsregionen drar nok fordeler av å være knyttet til Trondheimsregionen. Hitra/Frøyas sterke bostedsattraktivitet er mer oppsiktsvekkende, og verd en egen studie.

Innherred har vært lite attraktiv i den siste perioden, men var attraktiv i perioden 2005-2007.

Midtre Namdal, Kystgruppen og Indre Namdal har alle vært stabilt lite attraktive som bosted. Kystgruppen og Indre Namdal er blant de ti med lavest bostedsattraktivitet de siste ni årene.

Kommunenivået

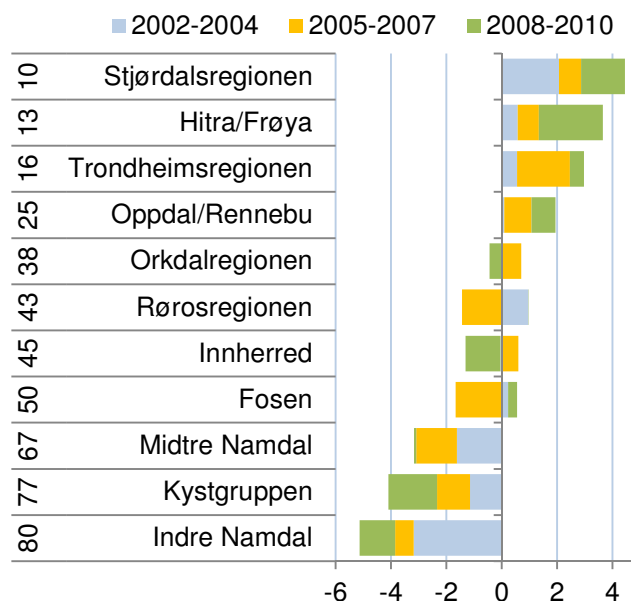
På kommunenivået finner vi enda større variasjoner i attraktivitet fra periode til periode.

Stjørdal, Frosta og Meråker er de kommunene som har vært mest attraktive som bosted i de tre siste treårsperiodene. Det er nok ikke tilfeldig at det er de tre kommunene som ligger nærmest Trondheim.

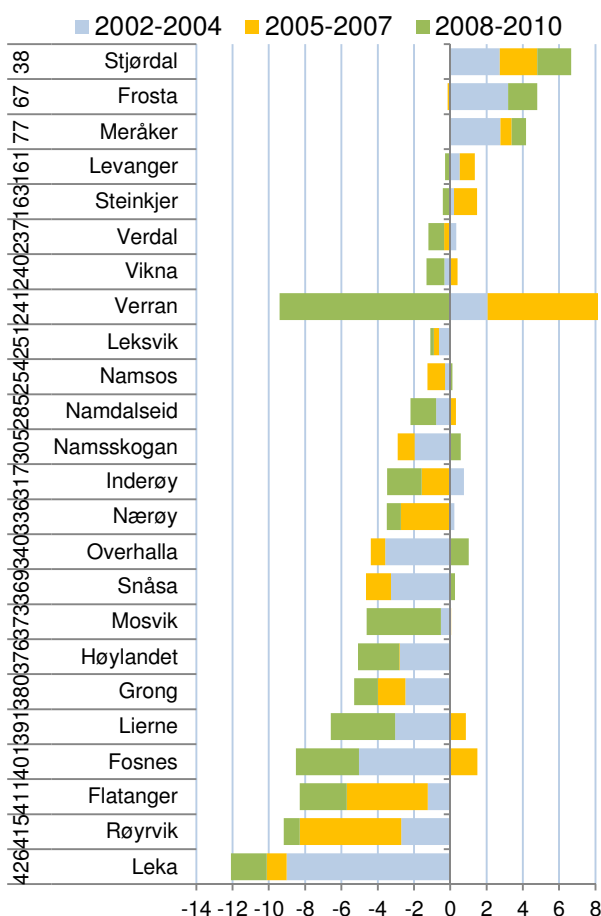
Levanger og Steinkjer har også vært over middels attraktive i perioden under ett.

Alle de andre kommunene har vært under middels attraktive. Det er spesielt attraktivitet for innvandrere som har sviktet. Nord-Trøndelag har både lite innvandring, og holder dårlig på de innvandrerne som kommer til fylket. Det er innvandring som i første rekke gjør at folketallet i Norge stiger, og regioner som ikke er tiltrekkende for innvandrere vil vanskelig hevde seg når det gjelder befolkningsvekst.

Mange kommuner nord i Nord-Trøndelag har hatt stabilt dårlig bostedsattraktivitet. Leka har bare tre kommuner bak seg i Norge for samlet bostedsattraktivitet de siste ni årene.

Figur 92: Attraktivitet i de tre siste treårsperiodene for regionene i Trøndelag. Til venstre vises rangering blant de 83 regionene i landet for periodene samlet.

Figur 93: Attraktivitet i de tre siste treårsperiodene for kommunene i Nord-Trøndelag. Til venstre vises rangering blant de 430 kommunene i landet for periodene samlet.

Hva skaper bostedsattraktivitet?

Attraktivitetsbarometeret er en modell der steds nettoflytting ses i sammenheng med arbeidsplassveksten. Bostedsattraktivitet blir målt gjennom å bruke faktisk nettoflytting som målestokk. Steder med høyt positivt avvik fra forventet nettoflytting blir tillagt høy bostedsattraktivitet, som forklaring på den høye innflyttingen.

Det er naturligvis enda mer nyttig og interessant å finne ut hva som gjør at et sted er attraktivt som bosted. For å finne ut mer av årsaker til bostedsattraktivitet, kan vi gjøre analyser der vi måler sammenhengen mellom steds nettoflytting og en rekke andre forhold knyttet til stedet.

I dette kapitlet vil vi vise resultatet av slike analyser av nettoflyttingen der vi ser på følgende mulige forklaringsfaktorer i tillegg til arbeidsplassveksten:

Arbeidsmarkedsintegrasjon er summen av innpendling i prosent av arbeidsplasser og utpendling i prosent av sysselsetting. Det gir et mål for pendlingsmuligheter.

Størrelse er målt som antall innbyggere. Arbeidsmarkedsintegrasjonen og størrelsen vil til sammen erstatte sentralitetsmål, som ofte blir brukt i slike analyser. I analysene brukes logaritmen av folketallet.

Nabovekst er veksten i antall arbeidsplasser i tilstøtende områder. For kommuner er det veksten i tilhørende region utenfor kommunen, og for regioner er det veksten i fylket utenfor regionen.

Kulturindeks. Som indikator for kultur har vi brukt norsk kulturindeks^v, som er utarbeidet av Telemarksforskning. Kulturindeksen skal gi et godt bilde av om en kommune har mye kultur.

Kafétetthet er antall arbeidsplasser i kafeer, restauranter og puber i prosent av innbyggertallet.

Utdanningsnivå er andelen av den sysselsatte befolkningen med minst tre år høyskoleutdanning.

Universitet eller høyskole er målt som antall ansatte i høyskole eller universitet i prosent av befolkningen. Dette målet er null der det ikke er høyskole.

Boligbygging er målt som antall ferdigstilte boliger siste tre år i forhold til folketallet.

Det er naturligvis mulig å ta med mange andre mulige forklaringsfaktorer også, men det er uheldig å

ta med for mange faktorer i denne typen analyser. Vi har tidligere analysert en del andre faktorer som vi ikke har tatt med her, da det ikke ble påvist noen klare sammenhenger^{vi}.

I analysene har vi brukt en lineær regresjonsanalyse, der vi antar at nettoflyttingen til et sted blir påvirket av disse faktorene.

Resultatene av analysene viser retning og styrke på sammenheng mellom nettoflyttingen og de faktorene vi legger inn i modellen, når alle faktorene analyseres samtidig.

For at vi skal kunne tolke resultatene av denne typen analyser, er det viktig at vi kjenner retningen til årsaksforholdene. Det gjør vi nødvendigvis ikke, og derfor må en være forsiktig med å trekke bastante konklusjoner. Regional utvikling er i virkeligheten en svært kompleks prosess, og de enkle statistiske metodene vi har muligheten til å bruke er på ingen måte representative for hva som skjer i virkeligheten. Likevel vil slike analyser kunne gi økt innsikt, og er i alle tilfeller bedre enn synsing, gjetting eller anekdotiske historier om enkeltpersoners flyttestudier.

Hva kjennetegner kommuner og regioner som er attraktive?

I tabell 3 ser vi resultater av en analyse, der vi har analysert sammenhengen mellom kommuners nettoflytting og åtte andre faktorer. Analysene er gjort i treårsperioder, dvs. 2003 er perioden 2001-2003 osv.

Det er tre faktorer som har sterk positiv korrelasjon med nettoflyttingen i hele perioden. Det er arbeidsplassvekst i kommunen, arbeidsmarkedsintegrasjon og boligbygging.

Kafetettheten, dvs. antall ansatte i restauranter, puber og kafeer i forhold til befolkning har hatt en positiv sammenheng med nettoflyttingen i alle periodene, men med ulik styrke.

Fram til 2007 var kommunens befolkningsstørrelse signifikant positivt korrelert med nettoflyttingen, men denne sammenhengen har blitt gradvis svake, og i siste periode er det nesten ingen sammenheng.

Vekst i antall arbeidsplasser i naboregioner har hatt en positiv påvirkning på nettoflyttingen i alle periodene, men sammenhengen har ikke vært signifikant i enkeltperiodene.

Til slutt har vi tatt med to indikatorer som mange setter i sammenheng med bostedsattraktivitet: Kultur og utdanningsnivå. De statistiske sammenhengene er faktisk negative i noen perioder, men alt for svake til å være signifikante. Dermed ser det ut til at kommuners kulturtilbud ikke har noen innflytelse på bostedsattraktivitet.

Utdanningsnivået i kommunene har heller ingen signifikant sammenheng med bostedsattraktiviteten.

I tabell 4 ser vi hvordan samme analyse slår ut på regionnivå. Arbeidsplassvekst, arbeidsmarkedsintegrasjon, befolkningsstørrelse, kafeer og boligbygging er faktorer som er positive for attraktivitet i regionene. Boligbyggingen er imidlertid langt mindre viktig for regioner, og er ikke signifikant de siste periodene. Det betyr at boligbyggingen betyr mindre for hvilken region folk flytter til, men svært mye for hvilken kommune i regionen som får innflyttingen. Også for regioner har størrelse mindre å si i siste periode.

Tabell 3: Resultat av en lineær regresjonsanalyse med nettoflytting i kommunene som avhengig variabel. Verdiene viser justerte betaverdier, og fargene angir signifikansnivå. Mørk blå/rød er signifikansnivå <0,01, lys blå/rød er signifikansnivå mellom 0,01 og 0,1. Røde tall er negative.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Arbeidsplassvekst	,259	,244	,188	,148	,274	,272	,288	0,23
Integrasjon	,218	,201	,274	,314	,327	,253	,268	0,18
Bef.størrelse	,295	,235	,189	,178	,145	,068	,051	0,04
Nabovekst	,083	,048	,003	,053	,037	,062	,033	0,05
Kulturindeks	0,02	0,04	0,01	0,01	0,04	0,03	0,06	0,03
Kafe	0,04	0,04	0,07	0,12	0,14	0,14	0,09	0,10
Utdanningsnivå	0,09	0,06	0,02	0,02	0,04	0,04	0,08	0,01
Boligbygging	0,22	0,34	0,31	0,29	0,24	0,33	0,33	0,36

Tabell 4: Resultat av en lineær regresjonsanalyse med nettoflytting i regionene som avhengig variabel. Verdiene viser justerte betaverdier, og fargene angir signifikansnivå. Mørk blå/rød er signifikansnivå <0,01, lys blå/rød er signifikansnivå mellom 0,01 og 0,1. Røde tall er negative.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Arbeidsplassvekst	0,24	0,05	0,11	0,20	0,30	0,37	0,33	0,34
Integrasjon	0,35	0,30	0,36	0,32	0,30	0,26	0,33	0,33
Bef.størrelse	0,30	0,24	0,29	0,22	0,28	0,23	0,29	0,24
Nabovekst	0,04	0,07	0,06	0,03	0,07	0,18	0,04	0,07
Kulturindeks	0,11	0,07	0,12	0,07	0,13	0,12	0,15	0,17
Kafe	0,19	0,25	0,24	0,31	0,23	0,21	0,19	0,27
Univ/høgskole	0,11	0,14	0,01	0,10	0,02	0,02	0,01	0,04
Boligbygging	0,17	0,43	0,26	0,31	0,14	0,06	0,03	0,01

Kultur viser ingen positiv sammenheng med bostedsattraktivitet for regioner. I regionanalysen har vi målt om det er høgskole eller universitet lokalisert. Et overraskende resultat er at det å ha en høgskole eller universitet i regionen ikke later til å gi økt attraktivitet, snarere motsatt.

Analyse av flytting for ulike grupper, kommuner

Til høyre viser vi resultater fra samme type analyser, men der vi har splittet opp flyttingen i de tre typene flyttestrømmer netto innvandring, netto innenlands flytting av innvandrerbefolkningen og netto innenlands flytting av øvrige.

Øverst ser vi resultater av analyse av netto innvandring. Det mest slående er at innvandringen i de siste periodene følger helt andre mønstre enn de første periodene. Tidligere var det nesten ingen sammenheng mellom høy innvandring og høy arbeidsplassvekst. I de siste periodene er arbeidsplassveksten den faktoren som i størst grad henger sammen med innvandring. Også arbeidsplassvekst i nabokommuner har sterk positiv sammenheng med innvandring. Innvandringen har også en tendens til å være høyest i kommuner med liten befolkning og liten arbeidsmarkedsintegrasjon. Tidligere var det høy innvandring til kommuner med mye kultur. Da var det mest flyktningeinnvandring, og dermed kan det se ut til at kommuner med mye kultur er kommuner som også bosatte flyktninger.

Etter at innvandrerne har bosatt seg i Norge, flytter de ofte til andre kommuner. Dermed står innvandrerbefolkningen for en ganske stor andel av flyttinger mellom kommunene, og påvirker mønstrene for attraktivitet. Innvandrerbefolkningen flytter i svært stor grad til kommuner med mange innbyggere, og som har høy arbeidsmarkedsintegrasjon. Det er typisk for kommuner i sentrale strøk. Det er en påfallende sterk negativ sammenheng mellom utdanningsnivå og innvandrerbefolkningens flytting. Det kommer kanskje av at høyt utdanningsnivå også har sammenheng med høye boligpriser.

Den delen av befolkningen som ikke har innvandringsbakgrunn foretrekker også kommuner med mange innbyggere, og som har høy arbeidsmarkedsintegrasjon. For denne delen av befolkningen er boligbygging den faktoren som har høyest korrelasjon med flyttingen. Innvandrere og innvandrerbefolkningen flytter ikke i særlig grad til steder med høy boligbygging. Både innvandrerbefolkningen og de uten innvandrerbakgrunn har en tendens til å flytte til steder med mange kafeer, men ikke til steder med høyt utdanningsnivå og mye kultur. De uten innvandrerbakgrunn flytter ikke spesielt til steder med arbeidsplassvekst lenger, det er det innvandrerne som gjør.

Tabell 5: Resultat av en lineær regresjonsanalyse med netto innvandring i kommunene som avhengig variabel. Verdiene viser justerte betaværdier, og fargene angir signifikansnivå. Mørk blå/rød er signifikansnivå <0,01, lys blå/rød er signifikansnivå mellom 0,01 og 0,1. Røde tall er negative.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Arbeidsplassvekst	0,03	0,06	0,03	0,09	0,29	0,32	0,28	0,21
Integrasjon	0,08	0,12	0,11	0,03	0,05	0,12	0,16	0,21
Bef.størrelse	0,11	0,19	0,18	0,12	0,01	0,10	0,14	0,23
Nabovekst	0,01	0,08	0,09	0,11	0,09	0,08	0,14	0,19
Kulturindeks	0,11	0,15	0,15	0,17	0,04	0,05	0,08	0,06
Kafe	0,01	0,02	0,01	0,03	0,03	0,05	0,01	0,10
Utdanningsnivå	0,15	0,18	0,19	0,12	0,02	0,09	0,09	0,14
Boligbygging	0,04	0,03	0,01	0,04	0,05	0,04	0,03	0,05

Tabell 6: Analyse av innenlands nettoflytting av innvandrerbefolkningen på kommunenivå.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Arbeidsplassvekst	0,10	0,12	0,09	0,10	0,01	0,02	0,01	0,05
Integrasjon	0,18	0,21	0,21	0,20	0,22	0,20	0,25	0,25
Bef.størrelse	0,24	0,26	0,26	0,21	0,15	0,15	0,16	0,19
Nabovekst	0,04	0,02	0,05	0,02	0,03	0,02	0,02	0,03
Kulturindeks	0,08	0,07	0,09	0,11	0,17	0,14	0,09	0,05
Kafe	0,00	0,04	0,03	0,01	0,08	0,12	0,06	0,02
Utdanningsnivå	0,16	0,18	0,16	0,12	0,11	0,14	0,17	0,18
Boligbygging	0,05	0,03	0,05	0,07	0,12	0,13	0,09	0,07

Tabell 7: Analyse av innenlands nettoflytting av den øvrige befolkningen på kommunenivå.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Arbeidsplassvekst	0,24	0,18	0,12	0,08	0,13	0,13	0,14	0,06
Integrasjon	0,18	0,17	0,25	0,29	0,32	0,31	0,34	0,26
Bef.størrelse	0,29	0,25	0,19	0,17	0,12	0,08	0,09	0,13
Nabovekst	0,08	0,03	0,03	0,00	0,01	0,02	0,09	0,13
Kulturindeks	0,04	0,01	0,04	0,04	0,05	0,00	0,06	0,02
Kafe	0,04	0,03	0,07	0,12	0,13	0,16	0,07	0,02
Utdanningsnivå	0,09	0,06	0,01	0,02	0,05	0,04	0,08	0,00
Boligbygging	0,26	0,37	0,34	0,33	0,35	0,34	0,36	0,36

Analyse med flytting for ulike grupper, regioner

Vi kan analysere flyttestrømmene til regionene på samme måte som vi gjorde for kommunene på foregående side.

Mønstrene for netto innvandring i regioner er i stor grad de samme som vi fikk for kommuner. Vekst i antall arbeidsplasser i regionen betyr mest. Vi kan se at betydningen av vekst i arbeidsplasser er økende. Samtidig øker betydningen av vekst i antall arbeidsplasser i naboregioner.

Det er også en negativ sammenheng mellom innvandring til regioner, og regionenes størrelse og arbeidsmarkedsintegrasjon. Det betyr at små, isolerte regioner har systematisk høyere innvandring. Sammenhengene er imidlertid ikke sterke.

Innvandrerbefolkningens sekundære flyttinger viser motsatte mønstre enn for den direkte innvandringen. Innvandrerbefolkningen flytter systematisk til folkerike regioner med høy arbeidsmarkedsintegrasjon. Dette er regioner på det sentrale Østlandet.

Det er også noen pussige sammenhenger mellom skår på kulturindeksen og innvandring. Det er systematisk høyere innvandring til regioner som skårer høyt på kulturindeksen, mens innvandrerbefolkningen som flytter innenlands har en systematisk lavere innflytting til regioner med høy skår på kulturindeksen.

For den delen av befolkningen som ikke har innvandrerbakgrunn, er det i siste periode ingen positiv sammenheng mellom nettoflytting og arbeidsplassvekst. Det ser faktisk ut til å være en negativ sammenheng i siste periode, mens det tidligere var klare positive sammenhenger.

Det er arbeidsmarkedsintegrasjon (pendlingsmuligheter), kafeer og boligbygging som ser ut til å være avgjørende.

Det at regionene har mye kultur, eller har høyskole eller universitet, har ingen positiv betydning. Faktisk er sammenhengene negative i alle perioder. Dette er ganske overraskende, fordi det er forhold som de fleste vil tro har positiv betydning for bostedsattraktiviteten.

Tabell 8: Resultat av en lineær regresjonsanalyse med netto innvandring i regionene som avhengig variabel. Verdiene viser justerte betaverdier, og fargene angir signifikansnivå. Mørk blå/rød er signifikansnivå <0,01, lys blå/rød er signifikansnivå mellom 0,01 og 0,1. Røde tall er negative.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Arbeidsplassvekst	0,04	0,17	0,29	0,15	0,17	0,34	0,40	0,56
Integrasjon	0,10	0,09	0,01	0,05	0,00	0,07	0,13	0,22
Bef.størrelse	0,24	0,31	0,28	0,04	0,12	0,03	0,09	0,10
Nabovekst	0,09	0,07	0,01	0,14	0,29	0,32	0,26	0,33
Kulturindeks	0,25	0,22	0,33	0,44	0,41	0,24	0,16	0,05
Kafe	0,31	0,38	0,38	0,22	0,05	0,04	0,02	0,09
Univ/høgskole	0,19	0,19	0,18	0,21	0,12	0,01	0,00	0,09
Boligbygging	0,08	0,18	0,36	0,11	0,05	0,14	0,08	0,23

Tabell 9: Analyse av innenlands nettoflytting av innvandrerbefolkningen på regionnivå.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Arbeidsplassvekst	0,10	0,05	0,17	0,02	0,10	0,11	0,06	0,01
Integrasjon	0,29	0,29	0,30	0,29	0,29	0,27	0,35	0,38
Bef.størrelse	0,43	0,47	0,49	0,44	0,42	0,39	0,45	0,41
Nabovekst	0,08	0,04	0,01	0,06	0,05	0,09	0,00	0,04
Kulturindeks	0,17	0,17	0,22	0,25	0,35	0,35	0,33	0,22
Kafe	0,14	0,13	0,10	0,01	0,05	0,08	0,02	0,08
Univ/høgskole	0,08	0,06	0,04	0,02	0,06	0,05	0,05	0,06
Boligbygging	0,08	0,15	0,28	0,18	0,01	0,01	0,08	0,04

Tabell 10: Analyse av innenlands nettoflytting av den øvrige befolkningen på regionnivå.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Arbeidsplassvekst	0,25	0,02	0,13	0,22	0,30	0,27	0,12	0,06
Integrasjon	0,32	0,25	0,31	0,29	0,32	0,31	0,44	0,48
Bef.størrelse	0,23	0,16	0,20	0,09	0,16	0,13	0,26	0,18
Nabovekst	0,05	0,09	0,08	0,03	0,07	0,03	0,18	0,21
Kulturindeks	0,06	0,02	0,07	0,04	0,09	0,06	0,09	0,04
Kafe	0,16	0,20	0,18	0,32	0,24	0,27	0,24	0,31
Univ/høgskole	0,12	0,14	0,00	0,11	0,05	0,03	0,03	0,04
Boligbygging	0,20	0,52	0,32	0,38	0,22	0,20	0,17	0,24

7. Oppsummerende analyser

Avslutningsvis skal vi oppsummere den generelle utviklingen i Nord-Trøndelag med hensyn til attraktivitet og næringsutvikling. Dette gjøres gjennom å se på utviklingen i Attraktivitetspyramiden, samt sammenlikne utviklingen på Attraktivitetsbarometeret og i NæringsNM.

7.1 Utvikling Attraktivitetspyramiden

Figur 94 viser den relative størrelsen til besøksnæringer, bedrifter i basisnæringer og pendling i Nord-Trøndelag i 2000 og 2010. Dette skal vise hvordan bosettingen i Nord-Trøndelag har vært basert på de tre dimensjonene.

Nord-Trøndelag var nummer fire av fylkene med hensyn til andelen av sysselsettingen i basisnæringene i 2000. I 2010 var Nord-Trøndelag nummer fem. For besøksnæringer har utviklingen vært motsatt. Nord-Trøndelag var nummer 19 med hensyn til andelen av sysselsettingen i besøksnæringene i 2000, men nummer 14 i 2010. Nord-Trøndelag hadde dermed den laveste andelen av sysselsettingen i besøksnæringene i 2000, men har i 2010 fem fylker bak seg.

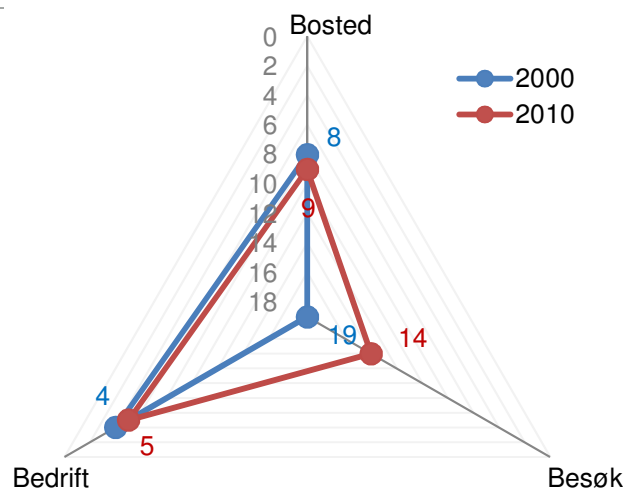
På bostedsaksen er det nettopendlingen som er brukt som indikator. Nord-Trøndelag har hatt mindre endringer her.

Figur 95 viser den relative utviklingen i ulike næringer i Nord-Trøndelag i perioden 2000-2010. Basisnæringer og besøksnæringer er de samme næringene som brukes i Attraktivitetspyramiden, mens bostedsnæringer er tjenester rettet mot lokal bosetting.

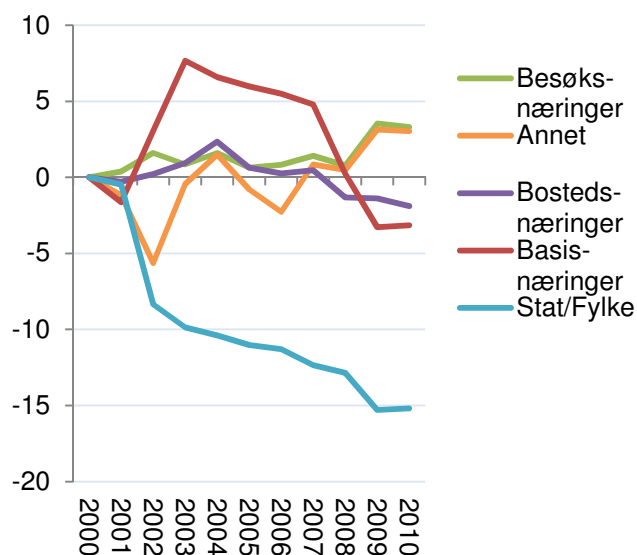
Nord-Trøndelag har hatt høyere vekst i antall arbeidsplasser i besøksnæringene enn resten av landet. Basisnæringene hadde høy vekst tidlig i perioden, men har utviklet seg svakere enn i resten av landet i siste del av perioden, og for hele perioden har basisnæringene hatt en dårligere utvikling i Nord-Trøndelag enn for resten av landet.

Bostedsnæringene har også hatt en svakere utvikling i Nord-Trøndelag enn på landsbasis.

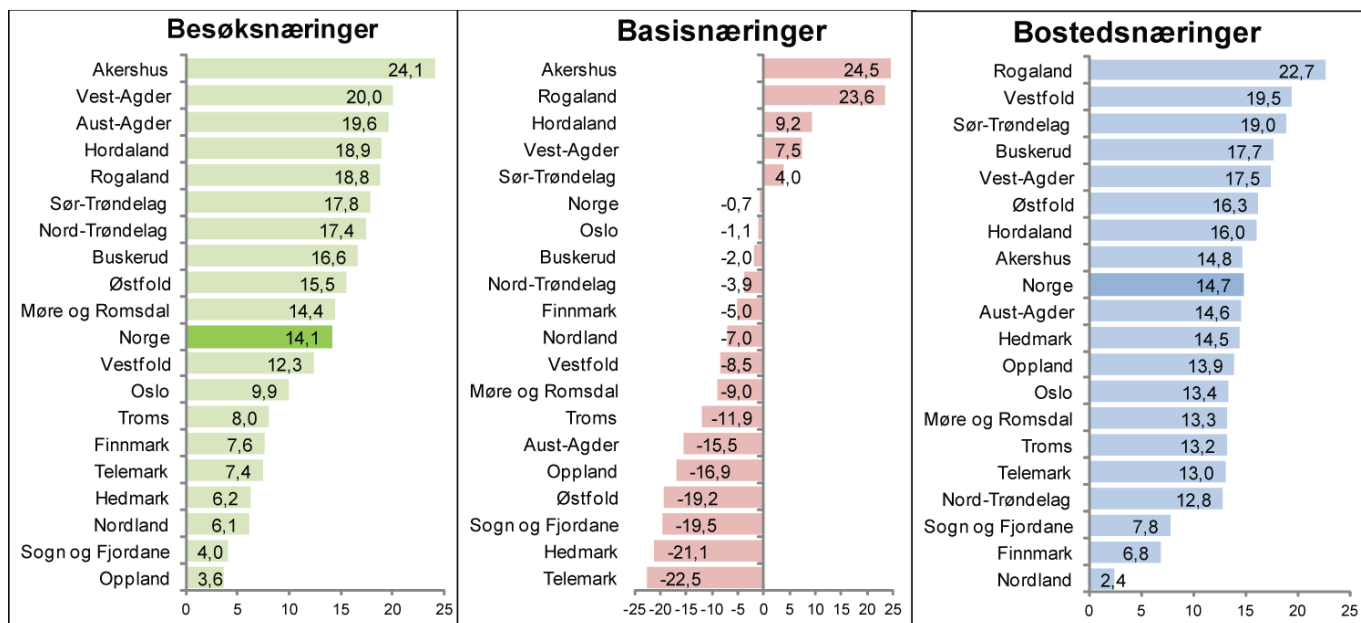
Nord-Trøndelag har også hatt en mye dårligere utvikling når det gjelder antall arbeidsplasser i stat og fylke.

Figur 94: Nord-Trøndelags rangering for nivå blant fylkene, med hensyn til andelen av sysselsettingen i basisnæringer, besøksnæringer og pendling i 2000 og 2010.

Figur 95: Utviklingen i Nord-Trøndelag relativt til utviklingen i Norge i perioden 2000-2010 for ulike kategorier arbeidsplasser, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Figur 96: Endring i antall arbeidsplasser i de tre hovedkategoriene av arbeidsplasser fra 2000 til 2010, målt i prosent.

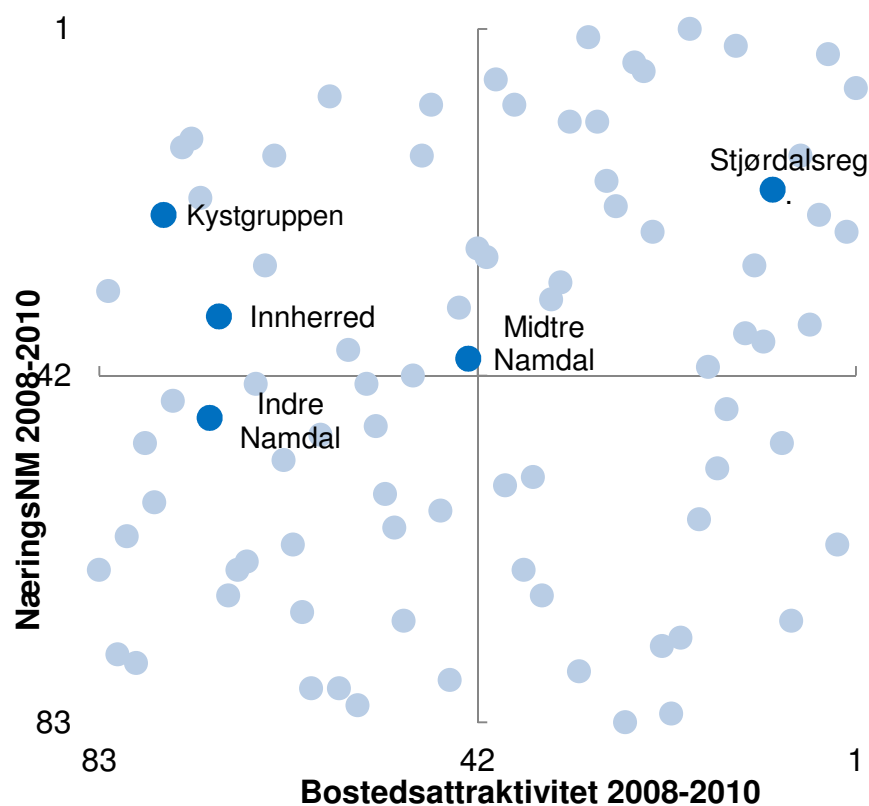
Nord-Trøndelag fikk en vekst i besøksnæringene på 17,4 prosent, mot 14,1 prosent på landsbasis. Her har vi målt samlet antall arbeidsplasser i besøksnæringene, og ikke besøksoverskuddet som er brukt tidligere. Da vil veksten i besøksnæringene som egen befolkning genererer være med, og fylker med høy befolkningsvekst får følgelig et løft. Nord-Trøndelag har hatt en forholdsvis svak befolkningsutvikling, og dermed må veksten i besøksnæringene komme av økt attraktivitet for besøk.

Nord-Trøndelag har hatt en nedgang i antall arbeidsplasser i basisnæringer på 3,9 prosent fra 2000 til 2010. På landsbasis var det en nedgang på 0,7 prosent. Her er det svært store forskjeller mellom fylkene, fra Akershus som har hatt en vekst på

24,5 prosent til Telemark med en nedgang på 22,5 prosent.

Når det gjelder utviklingen i antall arbeidsplasser i bostedsnæringene, har Nord-Trøndelag fjerde lavest vekst av alle fylkene. Bostedsnæringene har vokst med 12,8 prosent i Nord-Trøndelag, mot 14,7 prosent på landsbasis.

7.2 NæringsNM og bostedsattraktivitet

Figur 97: Regionene fordelt etter rangering i NæringsNM og Attraktivitetsbarometeret for perioden 2008-2010.

I figuren over er regionene i Norge fordelt etter deres rangering i NæringsNM og Attraktivitetsbarometeret. Merk at det er resultatene i NæringsNM i snitt for de tre siste årene som er brukt i denne figuren.

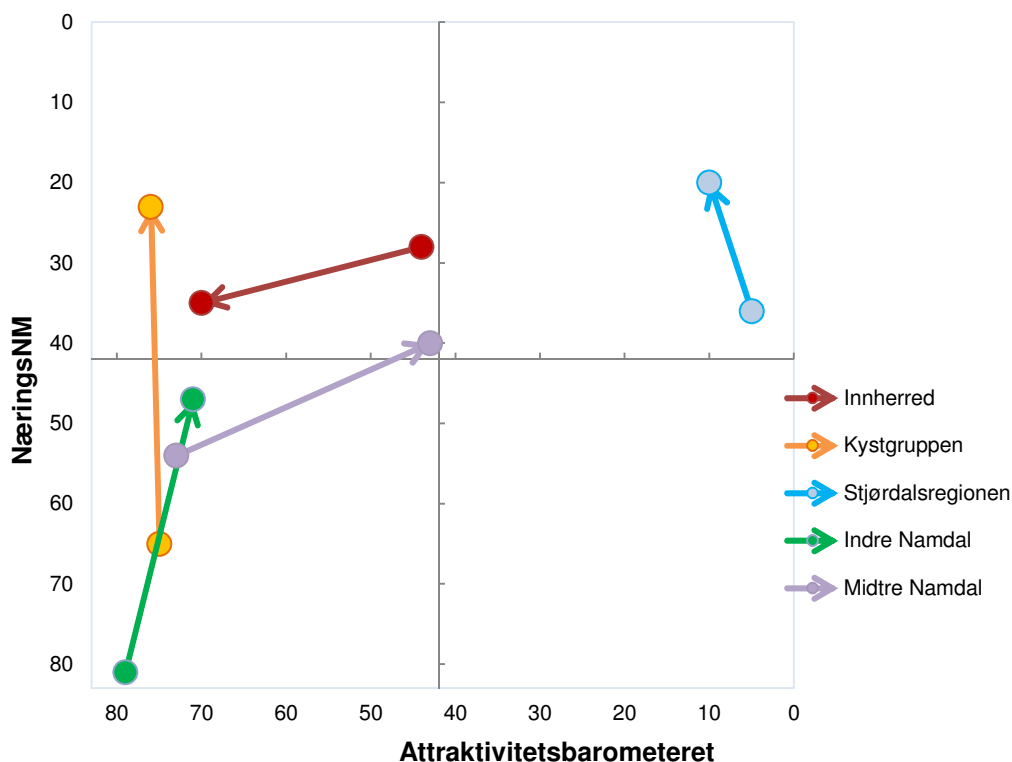
Stjørdalsregionen er den eneste regionen i Nord-Trøndelag som er over middels langs begge aksene.

Midtre Namdal er den mest gjennomsnittlige regionen i landet, gjennom å være svært nær middels både når det gjelder næringsutvikling og bostedsattraktivitet.

Kystgruppen og Innherred er regioner som er over middels i NæringsNM de siste tre årene, men som har under middels bostedsattraktivitet.

Indre Namdal er i den uheldige kvadranten sammen med regioner som er under middels både når det gjelder næringsutvikling og attraktivitet.

Regionenes utvikling

Figur 98: Regionenes utvikling fra perioden 2001-2003 til perioden 2008-2010.

I figuren over ser vi hvordan regionene har utviklet seg fra perioden 2001-2003 til den siste treårsperioden 2008-2010.

Stjørdalsregionen har vært i den beste kvadranten i begge periodene. Stjørdalsregionen har fått bedre næringsutvikling, men litt lavere bostedsattraktivitet fra første til siste periode.

Innherred har hatt en negativ utvikling, med fall i rangeringen både i NæringsNM og på Attraktivitetsbarometeret.

Indre Namdal og Kystgruppen har begge fått vesentlig bedre næringsutvikling i siste periode enn i den første. Kystgruppen var mye bedre enn middels i NæringsNM de siste tre årene, mens Indre Namdal har gått fra å være blant de aller dårligste til nesten middels.

Midtre Namdal har utviklet seg positivt langs begge akser, fra å være godt under middels både for næringsutvikling og bostedsattraktivitet til å være omtrent middels for begge.

ⁱ Alle tall for nyetableringer, vekst og lønnsomhet baserer seg på data som Telemarkforskning har fått levert fra Brønnøysundregistrene.

ⁱⁱ Etableringsindeksen er dessverre bare delvis reprodusert tilbake til 2000. Vi har regionenes rangeringsnumre for etableringsfrekvens og vekst i antall foretak, men bare bransjejustert etableringsfrekvens fra 2007.

ⁱⁱⁱ I utregningen av innovasjonsklima er alle typer bedrifter vektet likt, mens i utregningen av innovasjonsfrekvens teller enbedriftsforetak mer enn flerbedriftsforetak. Innovasjonsfrekvens tar også hensyn til andel sysselsatte i innovative foretak.

^{iv} De metodiske forbedringene er at det er brukt en mer finmasket bansjeinndeling – 5-siffernivå NACE, i stedet for 3-siffer. Det har gjort at vi f. eks. har kunnet skille produksjon av vannkraft ut som en naturbasert næring (knyttet til fossekraft), mens den på 3-siffernivå var lagt sammen med distribusjon av kraft, som ikke er knyttet til natur.

^v Norsk kulturindeks er utarbeidet av Telemarkforskning, og setter sammen data fra mange kilder for å få fram kulturtilbud og kulturaktiviteter i norske kommuner. Link til undersøkelsen:
http://www.tmforsk.no/publikasjoner/detalj.asp?merket=5&r_ID=1942

^{vi} For mer bakgrunn og analyser av attraktivitet, se Telemarkforskings notat ”Attraktivitetsbarometeret”:
http://www.tmforsk.no/publikasjoner/detalj.asp?r_ID=1943&merket=5